

Jelige: szilva

SAJÓGALGÓC
GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTÖRTÉNETE
1895–1943

OTDK pályamunka

TARTALOM

Bevezetés	3
Sajóalgóc térbeli elhelyezkedése és településszerkezete	4
A falu konstruált térképe	6
Sajóalgóc népességének jellemzői I.	7
Sajóalgóc népességének jellemzői II.	12
Sajóalgóc lakosságának foglalkozásszerkezete.	16
A sajóalgóci elit	20
A. Jónyer család	21
Varga család	25
Ujj család	29
Összegzés	31
Forrás és irodalom	33
Levéltári források	33
Szakirodalom	35
Egyéb források.	35
Az ábrák és mellékletek jegyzéke	36
Ábrák	36
Mellékletek	36

BEVEZETÉS

Jelen dolgozatunkban Sajóalgóc társadalmát, gazdaságát és a helybéliek mentalitását vizsgáljuk az 1895 és 1943 közötti időszakban. (Az időhatárok kijelölését tekintve az 1895-ös év a polgári anyakönyvezés kezdete, az 1943-as esztendőben pedig a kortársak már ténylegesen érzékelik a második világháború gazdasági következményeit). Célunk egyrészt a vizsgált időszak falusi társadalmának megjelenítése – melynek aránya a lakosság egészét tekintve Beluszky Pál kutatásai során 71 százalékra tehető – mérsékelve ezzel a hazai szakirodalom a korszakra vonatkozó modern falumonográfiai munkák hiányosságait. Másrészt pedig az, hogy a településről egy olyan átfogó, komplex képet alkossunk, amelyben kirajzolódnak a meghatározó társadalmi- és gazdasági folyamatok; a rokonsági, szomszédsági viszonyok ismertetésével a kapcsolati hálók sokasága és ennek jelentősége. Mindezt egy mikrotörténeti elemzés keretében a posztmodern történetírás eszközeivel és a „history from below” módszerének alkalmazásával.

Ennek megfelelően elsőként megvizsgáljuk, hogy Sajóalgóc milyen pozíciót töltött be a településhierarchiában, majd ismertetjük a falu térszerkezetét és megkonstruáljuk annak képét. (A konstrukció alapját egy interjú – oral history alkalmazása – képezi, amelyet levéltári források egészítenek ki). Ezt követően elemezzük a statisztikai adatsorok alapján megmutatkozó népességnövekedést, feltárjuk ennek lehetséges okait és körülményeit. Majd az anyakönyvi adatok felhasználásával és a családrekonstrukciós módszer segítségével a lakosság demográfiai jellemzőit ismertetjük (ezen belül utalunk a nuptialitás társadalmi jelentőségére). Mindemellett a lakosság foglalkozásszerkezetét, alakulásának folyamatát és annak sajátosságait határozzuk meg. Végül esettanulmányokkal szemléltetjük a helyi elit kiválasztódásának folyamatát, a falu társadalmában betöltött vezető szerepét és funkcióit. (Az esettanulmányok kapcsán a birtokszerkezetet és annak változását is nyomon követjük, a spatial turn módszerének alkalmazásával, egy esetben a birtoktesteket kataszteri térképen is ábrázoljuk).

Az elemzés során a fenti szempontoknak megfelelően vonjuk le a következtetéseket mind nominális szinten, mind pedig a falu teljes lakosságát tekintve.

SAJÓGALGÓC TÉRBELI ELHELYEZKEDÉSE ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETE

Sajógalgóc Borsod vármegyében (jelenleg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében) a Putnoki-dombság legdélebbi részén fekszik (a település két földrajzi táj határán helyezkedik el).¹ A Sajó bal partján egy völgyben található 200 méteres tengerszint feletti magasságon,² a környező dombokon pedig erdőségek húzódnak. Területe 1708 kat. hold, amelynek bár 95 százaléka termőterület,³ ennek mindössze alig egyharmada hasznosítható a mezőgazdaság számára.

A földrajzi értelemben vett elhelyezkedés mellett jelentős szerepe van a falu településhierarchiában elfoglalt pozíciójának is, ezért érdemes megvizsgálni Sajógalgóc környező településekkel kialakult kapcsolati hálóját. A Sajó völgyében a vizsgált korszakot tekintve két község bírt központi funkcióval, ezekből az egyik Putnok volt. Járásközpontként gazdasági jelentősége elsősorban a rendszeres időközönként megtartott vásároknak köszönhető, piacain a környező települések lakosságának nagy része megfordult, így a sajógalgóc lakosok is. Az asszonyok tejtermékeket (tejet, tejfölt, túrót, vajat)⁴ és gyümölcsöket, zöldségeket⁵ vittek eladni gyalogosan⁶ a piacra. Pénzügyi szempontból is központi szerepet játszott Putnok: a településen Kereskedelmi- és Hitelbank működött, ahonnan a sajógalgóc lakosai is több alkalommal vettek föl hitelt.⁷

A másik község Vadna, amely közigazgatási szempontból volt jelentős, mivel Sajógalgóc és Dubicsány is a vadnai körjegyzőséghez tartozott. Mindemellett Sajógalgóc is rendelkezett – bár az előző településeknél csekélyebb – központi funkcióval, elsősorban vallási értelemben: anyaegyházként működött, melynek hét filiája volt (köztük a szomszédos Dubicsány és Sajókaza is). Ezen kívül kiterjedt erdőségei lehetőséget adtak a fakitermelésre, 1920-tól bányája – még ha viszonylag rövid ideig működött is – munkalehetőséget biztosított a helybélieknek kívül a környékbeli lakosságnak is.

¹ A település – közigazgatási szempontból vett határait figyelembe véve – földrajzi értelemben két táj határán fekszik: a falu 18. század végétől lakott része a Putnoki-dombságon terül el, míg az áttelepülés előtti lakóter a Sajó völgyében helyezkedik el. A két domborzatilag eltérő jellegű táj Sajógalgóc kialakulását tekintve telepítő tényező lehetett.

² Dövényi Zoltán 2010, 834-835. o.

³ Csikvári Antal 1938, 25. o.

⁴ Répási Imre a putnoki ipart és a kereskedelmet vizsgáló könyvében így fogalmaz „tejesasszonyok [...] a környező községekből (Sajógalgóc – az én emlékezetem is őriz galgóc tejesasszonyokat –, Dubicsány, Sajómercse) rendszeresen jártak be [Putnokra].

⁵ ezt a Lőrincz Gyulánéval, Sebők Józsefnéval, Lőrincz Kálmánnal és Antal Józsefnéval készített interjúk is igazolják.

⁶ A település nem rendelkezett vasúti megállóhellyel, Csikvári Antal 1938, 120-121. o.

⁷ ez a hagyatéki kivonatok és leltárak alapján kimutatható, Azsl IV. 811/b; b és IV. 905 b

A település szerkezetét tekintve a falu régebbi házai a felvégen helyezkednek el, kivétel nélkül a templom környékén.⁸ (A faluról sematikus rajzot is készítettünk, lásd 1. melléklet). Sajógalgóc a Sajó gyakori áradása miatt a 18. század végén települt át jelenlegi helyére.⁹ Ebben a tekintetben tehát nem figyelhető meg az a jelenség, hogy csupán a falu társadalmában meghatározó szerepet játszó magas presztízsű személyek laknak frekventált helyen. (Eltérően Kövér György *A tiszzaeszlári dráma* című művében leírtakkal, miszerint az „az új telepítvény szerkezetében a parcellaméret alapján térben is meglehetősen világosan elkülönültek a gazda – és zsellérporták. Újfalú tengelyén a középső utca volt a nagyobb gazdáké, a két szélső soron pedig a szegényebbek házai bújtak egymáshoz.”)¹⁰ Mint ahogyan az alvég benépesülése sem az egyes családok hatalmi hálójának kibontakozását követően (tehát a kedvezőbb földrajzi adottságú területeket birtokba véve) történt, hanem „egyszerűen” a családok létszámának növekedése következtében. Ezzel párhuzamosan a lakóházak száma emelkedett.

A faluban központi szereppel – mind térbeli, mind funkcionális értelemben – a templom bírt. A vizsgált időszakban a település lakóinak 80-90 százaléka római katolikus vallású volt.¹¹ Az elemi iskolát a katolikus egyház működtette és a településen jelentős birtokokkal rendelkezett – láthatóan a falu életében meghatározó szerepet töltött be.¹² A templom mellett a másik központi funkcióval bíró terület az ún. „Köpüs-kút” és környéke volt. Mivel a kedvező természeti adottságoknak köszönhetően az állattartás, a falu foglalkozásszerkezetét tekintve, a mezőgazdaságon belül nem volt jelentéktelen:¹³ csordák, kondák és a nyájak itatóhelye volt ez. Ennek megfelelően a település lakói itt gyűltek össze és beszéltek meg a vásárokkal és az állattartással kapcsolatos ismereteiket. Az előzőekhez képest kisebb jelentőséggel bírt a Lőrincz Lajos által üzemeltetett kereskedelem (illetve az azt magában foglaló kocsmát). Szerepe több okból is csekélyebb az előző helyszínekhez képest. Egyrészt a falubéliek, amit csak tudtak, azt saját maguk állították elő – ezáltal viszonylag ritkán jártak el a kereskedelembe; másrészt a felvégen található pincesoron a legtöbb családnak volt külön pincéje, amelyekbe egymást több alkalommal is meghívták.

⁸ Ebben korábban említett természet földrajzi adottságok is közre játszanak.

⁹ „A Királyhegy északi lábánál völgykatlanba zárva kialakul a mai Sajógalgóc község 1772-ben.” Hamvay Béla–Leszih Andor 1929, 554. o.

¹⁰ Kövér György 2011, 138. o.

¹¹ MSK ÚS adatsorai, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

¹² A vallásosság meghatározó szerepét a falusiak által tett alapítványok és a templom felújítására, felszereltségének javítására fordított jelentős összegű adományok is mutatják, EFL Sajógalgóc 1-4. doboz, Hmlt XII-2, a

¹³ lásd az állattartással foglalkozó falusiak jegyzékét, 9. melléklet

A település tehát szerves egészként értelmezhető (annak ellenére, hogy több „centrummal” rendelkezett, nem voltak olyan részek, ahol a falusiak meg ne fordultak volna), hiszen a faluközösség (elsősorban a rokonsági kapcsolatok miatt) jól ismerte tagjait.

A FALU KONSTRUÁLT TÉRKÉPE

A Sajógalgócot ábrázoló sematikus térkép egy történelmi konstrukció, (a térképet és a rövidítések jegyzékét lásd az 1–2. *mellékletben*). Elkészítésénél több különböző szempontot vettünk figyelembe. A térkép alapjául a Lőrincz Kálmánnal készített interjú szolgált: kérdésünkre válaszolva felsorolta a házakat és annak lakóit (a vizsgált korszakra vonatkozólag, amelyet ő gyerekként élt meg), tette ezt az utcákban lévő házak szigorúan vett sorrendjét betartva.¹⁴ Miután ezt rögzítettük, (a szerkesztett interjút lásd a 3. *mellékletben*) megvizsgáltuk az 1930-as Sajógalgócot ábrázoló kataszteri térképet és ennek alapján egy sematikus térképet¹⁵ készítettünk a településről. Ennek a képnek az árnyalásához – az utak hálózatának és házak elrendezésének pontosításához – a faluról készült 1920-as látképet használtam fel.¹⁶ Ezt követően a házak felülnézeti rajzába írtuk bele az interjúalany által tulajdonosként említettek nevének rövidítéseit (amelynek feloldásáról egy külön jegyzéket készítettünk). Azon házakat figyelembe véve amelyek „név nélkül” maradtak, valószínűsíthető, hogy gazdasági épületek voltak, vagy üresen álló lakóházak.¹⁷ A Lőrinc Kálmán által felsorolt háztulajdonosok listáját összevetettük az 1926-ban készült házjegyzékkel.¹⁸ a két lista szinte teljesen megegyezett,¹⁹ a vizsgált korszakról ugyanazt a képet mutatta. A falurajz elkészítése után a település szerkezetét,

¹⁴ Lőrincz Kálmán nem csak a házak lakóit adja meg, az interjú során megismerhetjük a lakók rokonságát, szomszédi viszonyait, amelyek időnként meglehetősen szövevényes kapcsolati hálót rajzolnak ki. Az interjúalany a felsorolásnál a jelenlegi földtulajdonosokat is megemlíti és ezáltal láttatja – amelyik eset(ek)ben lehetséges – a házak tulajdonviszonyának családon belüli kontinuitását.

¹⁵ amely 1926-os állapotot rögzít, Sajógalgóc: Polgármesteri Hivatal

¹⁶ A. Jónyer család magánlevéltára

¹⁷ Ez abból adódik, hogy a kataszteri térképen minden épületként feltüntetett objektumot ábrázoltunk, amelyeknek a portákon való fekvéséből adódóan – egyes épületek a lakóházakra merőlegesen helyezkednek el – bizonyíthatóan gazdasági jellegű épületek (pajták, csűrök) lehetnek.

¹⁸ Azsl VI/101. c

¹⁹ Az 1926-os házjegyzékben azoknál az eseteknél található eltérő adat, amelyeknél az interjúalany nem tudta megmondani a lakó keresztnévét. A háztulajdonosok listájának elkészítésekor (amelyet térképen is ábrázolunk a fent leírt módszerrel), Lőrinc Kálmán közléseit vettük alapul, mert véleményünk szerint helyi lakosként jobban ismerhette a falusiakat – a tulajdonviszonyokat, illetve annak mobilitását -, mint amennyi ismeretanyagot egy adott állapotot rögzítő házjegyzékből ismerhetünk.

térbeliségét vizsgáltuk, amelyben a levéltári források és a korábban elkészített interjúk is a segítségünkre voltak.

Ha a falusiak térhasználatát vesszük figyelembe (azon belül is a később az elit kapcsán elemzésre kerülő A. Jónyer, Ujj és Varga családokat), megállapíthatjuk, hogy a település teljes fizikai terét használták. Általánosságban elmondható, hogy a felvégen a templom és környéke funkcionált központként, hiszen itt találhatóak meg a közösségi élet színterei: az iskola és az ispánsági ház, ahol a gyűléseket tartották. Az alvég szerepe ennél csekélyebb, kevesebb a lakóház is, azonban az ottani utakat a helybeliek gyakran használták, amikor a bányába, a szomszédos falvakba vagy a birtokaikra akartak eljutni. A fentebb említett három família lakóháza is a felvégen helyezkedett el. Az Ujj család foglalkozását tekintve (közülük többen töltöttek be bírói tisztséget) kapcsolatban állt a falu lakosságával. Az A. Jónyer família tagjai a településről kivezető „alsó úton” jártak a legtöbbet, ha birtokaikra igyekeztek. Vargáék pedig az alvégen (ritkábban a völgyön) keresztül vezető utat használták munkába menet, ugyanis többen is bányászként dolgoztak.

A továbbiakban a térbeli elhelyezkedést és a szerkezeti felépítést követően vizsgáljuk meg a fentebb ismertetett környezetben élő falubeliek demográfiai viszonyait. Nézzük meg, milyen tendenciák jellemezték a helyi társadalmat, és azok hogyan nyilvánultak meg a lakosság számát, a születési arányszámokat, a házassági szokásokat és a halálozási okokat tekintve.

SAJÓGALGÓC NÉPESSÉGÉNEK JELLEMZŐI I.

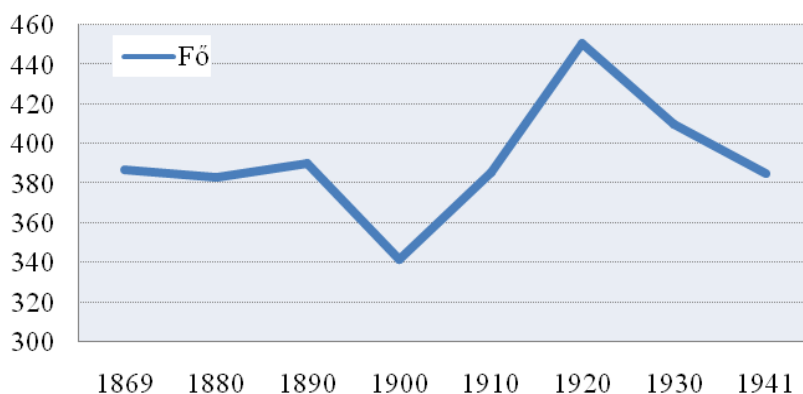
A népesedési, népmozgalmi mutatók sok tekintetben (a környezeti, társadalmi, gazdasági és vallási tényezőket figyelembe véve) adnak egyfajta képet egy településről. Ezen mutatók közül az egyik legfontosabb a lakosság számát ismertető adatsor (*1. ábra*),²⁰ amelyből látható, hogy a népességszám az 1869 és 1890 közötti időszakban stagnál, majd népességcsökkenés figyelhető meg, amelyben valószínűleg nagy szerepet játszik a filoxéravész²¹ gazdasági következményei és a kivándorlók számának növekedése; 1900 és 1930 között pedig népességgyarapodás figyelhető meg.²² (Ez az utóbbi tenden-

²⁰ MSK ÚS adatsorai, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

²¹ Erre „az 1890. végeig filoxera-zárlat alá helyezett községek kimutatása” is utal, BAZ mlt V. 226 c

²² A táblázatban az látható, hogy 1910 és 1920 között a lakosság száma 65 fővel növekszik, ez azonban nem jelenti az állandó lakosság számának ilyen mértékű tényleges növekedését. Az 1920-as adatra

cia a Sajó-völgy és a Putnoki-dombság 10 hasonló lélekszámú települését vizsgálva 2 esetben kevésbé intenzív, 8 alkalommal pedig kifejezetten népességcsökkenés figyelhető meg.)²³

1. ábra Sajóalgóc lélekszámának alakulása (1869–1941)²⁴

A továbbiakban az adatsorok értelmezéséhez – annak ellenére, hogy mint ahogyan alább kifejtjük a lakók számának növekedése alatt nem érthetjük az állandó népesség növekedését – az 1920-as 451 fős adatot használjuk. A népességnövekedés a korösszetételt vizsgálva is megfigyelhető: a 6–11 éves korosztályt tekintve a számuk több mint kétszeresére emelkedett.

Fontos lehet annak a vizsgálata, hogy milyen hatások és milyen tényezők játszhatnak szerepet ebben a növekedésben, vajon mi is állhat ennek a folyamatnak a hátterében. Valószínűsíthető, hogy ez több – a falu szempontjából előnyös – tényező együttes hatásának tudható be. Ezek közül az egyik minden bizonnyal az egyház, amelynek nagy jelentősége volt a falu életében. Jól mutatja ezt, hogy a 20. század elején megüresedett lelkészi állásra hét pályázó is akadt²⁵ – a lelkészi jövedelmek az egyházi földbir-

vonatkozóan a következő – MSK Új Sorozatának adatsoraiban megtalálható – megjegyzést olvashatjuk: „új bányatelepén és a fakitermelésnél számos munkás alkalmaztatott”. Tényleges számukról az 1930-as adatsorban feltüntetett adatok segítségével tájékozódhatunk: „tényleges fogyásszám – 41 fő” és „kiosztott házhelyekre áttelepülés” az ehhez kapcsolódó megjegyzés. Ha figyelembe vesszük, hogy (a közigazgatásilag Sajóalgóchoz tartozó) Hosszúrévpuszta lakossága 1930-ban 43 fő, akkor láthatjuk az áttelepülés irányát is. Tehát, ha a fenti adatoknak megfelelően az 1920 és 1930 közötti számokat vizsgáljuk, stagnálás figyelhető meg, ennél azonban sokkal valószínűbb a lakók számának kismértékű növekedése.

²³ Ez a tíz település a következő szempont alapján került kiválasztásra: a lakosságszámukat és gazdálkodási formájukat tekintve hasonlíthatóak Sajóalgóchoz. A települések adatai a 4. mellékletben, MSK ÚS adatsorai, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

²⁴ MSK ÚS adatsorai, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

²⁵ Név szerint a következők: Pálffy János – Tiszabeő, Cserha József – Dédes, Kovács Mátyás – Napkor, Sír Lajos – Szuhogy, Novák Károly – Eger, Kotán János – Jászládány, Vándorffy János – Jászapáti, közülük végül Pálffy János tölthette be a lelkészi tisztséget, Hmlt XII-2, a

tokok és erdőbirtokok nagy kiterjedésére való tekintettel jelentékenyek voltak. A földbirtokokat az egyház haszonbérletek címén a helybéli lakosoknak adta ki művelésre,²⁶ amely így a birtokon gazdálkodók számára plusz jövedelemforrást jelentett. Mindemelt az egyház a környező települések szempontjából is jelentős volt anyaegyházként betöltött funkciói miatt.²⁷ Egy másik tényező lehetett az 1923-ban megnyitott – bár csak néhány évig működő – bánya is (erről a későbbiekben lesz szó). Azon túl, hogy a falubelieknek kínált munkalehetőséget (a családfenntartók többsége „időszakos bányász”²⁸ volt), távolabbi vidékekről, településekről is érkeztek férfiak a faluba a jobb megélhetés reményében. A házassági anyakönyvek adatait vizsgálva bizonyítható, hogy Sajóalgócon telepedtek le és alapítottak családot.²⁹ A települést körbevevő erdőségekben zajló fakitermelés népességvonzó szerepe ennél valamivel csekélyebb volt.³⁰ A migráció mellett a népesség növekedésében nagy szerepet játszott a születések számának emelkedése is, amely részben a faluban követett endogám házassadási mintának is köszönhető (lásd az A. Jónyer család bemutatásánál).

A település lakosságának számát, illetve arányait tekintve rendelkezünk a külföldön távol lévők adataival is. Vizsgálatuk során megállapítható egy csökkenő tendencia: még 1910-ben 27 fő, 1920-ban már csak 16 fő tartózkodott külföldön.³¹ A nemek arányát tekintve a vizsgált korszakban nőtöbbslet a jellemző (2. ábra). Amíg a férfiak száma 169 és 187 fő között ingadozott (kivételt képez az 1920-as adat, amely 215 férfit tüntet fel, ebben a számban azonban benne szerepelnek azok az időszakosan a településen foglalkoztatott férfiak is, akik nem képezték az állandó lakosság részét), addig a nők száma 172 és 214 fő között változott (ismételten nem számolva a kiugróan magas 236 fős értékkel).

²⁶ A falu lakói közül leggyakrabban Bartus József és Jónyer József kötött haszonbérleti szerződést (1934 és 1942 között igazolhatóan, az ezt megelőző időszakban a források hiányos volta miatt ez csak egyes években bizonyítható – azonban a folyamatosság ezen a téren valószínűsíthető), de a Buckó, Lőrincz és Molnár családokból is kerültek ki haszonbérlők. EFL I-III. doboz

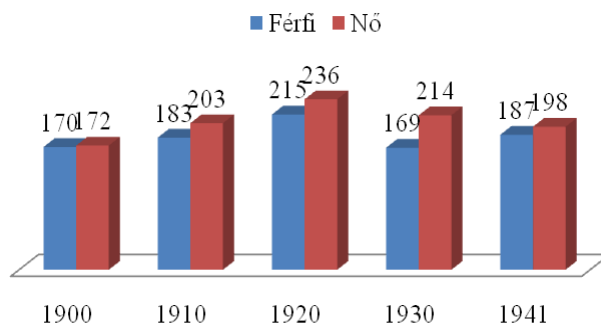
²⁷ A XX. század elején Sajóalgócnak hét filiája volt: Hosszúrév, Kacolabánya, Sólyombánya, Dubicsány, Vadna, Sajóivánka és Harnócpuszt, EFL II. doboz

²⁸ Ezt a kifejezést – amely jól érzékelteti a lakosság foglalkozási szerkezetét jellemző mobilitást – Cifrus János használja, Cifrus Jánossal készült interjú

²⁹ Az 1914– 1922 és 1923– 1931-es időszakokat vizsgálva 19-19 fő érkezett a településre házasságkötés céljából. Közülük többen a szomszéd megyéből: Gömörből is (Bánréve, Málé, Putnok és Trizs településekről).

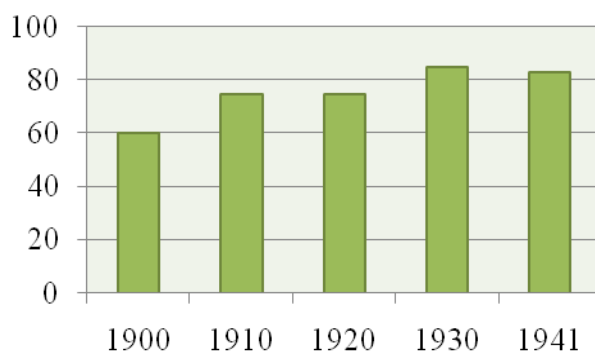
³⁰ A fakitermelést általában ezzel a feladattal megbízott cégek végezték.

³¹ Az 1930-as és 1940-es adatok azonban – amelyek nem jelölnek külföldön lévő személyeket – csak abban az esetben vehetők figyelembe, ha azt a megállapítást tesszük, hogy a korábban Amerikába költözött családját és leszármazottait amerikai lakosnak tekintjük. A hagyatéki kivonatok tanúsága szerint a Novák, a Molnár, a Sebők, a Mizerák és a Lipták család tagjai között is voltak kivándorlók, Azslit IV. 811/b; b és IV. 905 b

2. ábra A sajógalgóc lakosság nemek szerinti megoszlása (1900–1941)³²

Hasonló szempontból érdemes tanulmányozni a nőtlenek és hajadonok számának nagymértékű növekedését – amelyből tehát következtetni lehet a későbbi hosszúrévpusztai lakosság korösszetételére –, ezt támasztja alá a 12–14 éves, illetve a 15–19 éves korúak számának növekedése is. A két mutató (a nemek szerinti megoszlás és a korcsoportonkénti megoszlás) összevetésére csak az 1941-es adatsorok nyújtanak lehetőséget, ebből megállapítható, hogy 14 éves korig a férfiak és nők aránya (közel) azonos, míg az idősebb korosztályoknál (a korábban ismert trendbe illeszkedően) a nőtöbbség figyelhető meg. A lakosság számának növekedésével összefüggésben van a lakóházak számának gyarapodása is: az adatsorokat vizsgálva a lakóépületek száma 1910-re tizenöttel, 1930-ra tízzel emelkedik (3. ábra).³³

3. ábra A sajógalgóc lakóházak számának alakulása (1900–1941)³⁴

A tíz évenkénti adatsoroknál azonban pontosabb képet kapunk, amennyiben az anyakönyvek éves bejegyzéseit vesszük figyelembe. (Ezekből az adatokból a vizsgált

³² MSK ÚS adatsorai, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

³³ Forrásaink lehetőséget nyújtanak a lakóházak tetőzetének a vizsgálatára is: 1920-tól a korábban zsindellyel vagy deszkával, illetve náddal vagy zsúppal fedett házak tetőzetét ezt követően cseréptetővel vagy palatetővel fedik le.

³⁴ MSK ÚS adatsorai, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

korszakot tekintve 5, kilencéves periódust alakítottunk ki,³⁵ hogy a tendenciákat megfelelően szemléltethessük). Tehát vizsgáljuk meg a falu fertilitási, nuptialitási és mortalitási mutatóit!

³⁵ Benda Gyula módszerét követve, Benda Gyula: *Zsellérből polgár*

SAJÓGALGÓC NÉPESSÉGÉNEK JELLEMZŐI II.

A település népességére vonatkozó adatokkal szolgálnak a MSK statisztikái mellett az anyakönyvi bejegyzések is.³⁶ Sajógalgóc – Dubicsánnal egyetemben – a Vadnai Közigazgatási körzetéhez tartozott, így a vadnai anyakönyvek adatait használtam. Ezeket tekintve megállapítható, hogy számos adattal szolgálnak egy-egy személyt illetően: a születési anyakönyvekből megtudhatjuk a született gyermek nevén és vallásán kívül a szülei nevét, foglalkozását, vallását, születési helyét és lakóhelyét. A házassági és halotti anyakönyvek esetében 1907-ben a szerkezetüket tekintve változás áll be és már kevesebb adatot tartalmaznak.³⁷ A bejegyzéseket vizsgálva felmerül a kérdés, hogy a segítségükkel milyen pontossággal határozható meg a teljes népesség nagysága. Ugyanis „kimaradnak” azok a falubeliek, akik nem helyben születtek – ahogyan A. Jónyer István is, aki Sajóvárkonyban született –, vagy településen kötöttek házasságot. Az adatok között pedig előfordulnak elírások is – az azonos vezetéknévű családoknál az előtagként szereplő betűk felcserélődnek vagy hiányoznak³⁸ –, illetve a vezetéknév helyesírásának következtlen használata,³⁹ és a keresztnév becézett formáinak leírása⁴⁰ is megfigyelhető. Több alkalommal találoztunk hiányosságokkal is: a rovatokban a „n. a.” (nincs adat) rövidítés szerepel.⁴¹ Mindezek ellenére, ha mindhárom anyakönyv beírásait összevetjük ezeknek a hiányoknak egy része – az adatok egyeztetése során – ismertté válik. A nevek és életkori adatok pontosításához segítséget nyújtanak a hagyatéki ügyek (haláleset-felvételek, osztálylevelek és haláleset-felvételi ívek), a népesedési útmutatók elkészítéséhez pedig a korábban említett MSK adatsorai.

Az anyakönyvek beírásainak tanulmányozása során először a születési adatokat elemezzük. A vizsgált korszakot (hasonlóan a házassági és halálozási bejegyzésekhez) 5, kilencéves periódus kialakításával szemléltetjük.⁴² A születések száma 102 és 108

³⁶ A kutatás során a vadnai születési, házassági és halálozási anyakönyvi másodpéldányok adatai kerültek feldolgozásra, Azslit XXXIII./a 1057–1059. kötet, 1809–1810. kötet és 2561–2562. kötet - a továbbiakban előforduló hivatkozások is ezekre a jelzetszámokra történnek.

³⁷ A házassági anyakönyvek 1907 után nem tartalmazzák a házasulandó felek szüleinek foglalkozását illetve születési- és lakóhelyét, a halálozási anyakönyvekben pedig a szülők foglalkozására utaló adatok hiányoznak

³⁸ A Sebők családnál a V. (mint „varga”) és Sz. (mint „szőke”) előtagok; hasonlóképpen a Tóth, Jónyer és Varga családok esetében is.

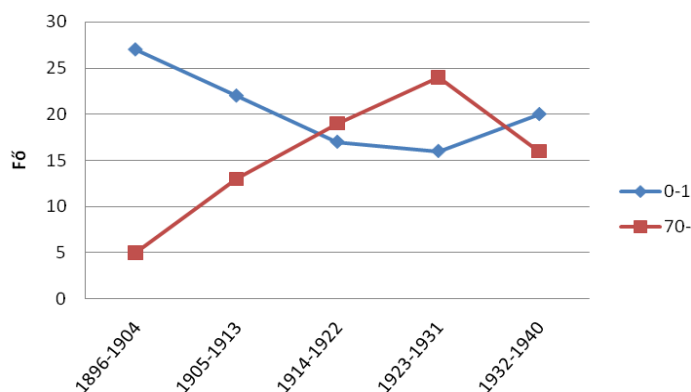
³⁹ Az Újj család tagjai szerepelnek Új, Uj és Újj alakokban is.

⁴⁰ A Rozália név Zálíként, a Piroska Pirosként van több helyen feltüntetve.

⁴¹ Ennek a rövidítésnek a születési anyakönyveket tanulmányozva abban az esetben van jelentősége, amennyiben az atya adatait jelölik vele. Ilyenkor valószínűsíthető, hogy a gyermek „törvénytelenül” született (a vizsgált korszakban 17 ilyen gyermekről tudunk).

⁴² A Benda Gyula által alkalmazott módszerhez hasonlóan.

között ingadozik, ehhez képest kiemelkedik az 1904 és 1912 közötti 153 születés. Ez a növekedés elsősorban a természetes szaporodással magyarázható, amely megfeleltethető a lakosságszám 1900 és 1910 között bekövetkező 13 százalékos növekedésének. Ha ehhez viszonyítjuk a halálozások számát, amely az időszakokat tekintve folyamatosan csökken, akkor ismét a népesség számának a növekedését kiváltó okot figyelhetünk meg. A halálozások száma 1914 és 1922 között 93 fő (ez nem illeszkedik a fent vázolt trendbe), amely azonban magában foglalja az első világháború áldozatait is: számuk az anyakönyvek által bizonyíthatóan négyre, míg Lipták Sándor közlése alapján kilencre tehető.⁴³ Hogy miért az utóbbi adat a valószínűbb, azt mutatja az 1914–1922 között meghalt 30–39 éves korúak magas száma is: 11 fő. (Ez a szám a többi időszakot vizsgálva 0 és 5 közé esik.)⁴⁴ A halálozások nem csak a kilencéves periódusokat tekintve mutatnak csökkenést, a korcsoportok vizsgálata során is ezt tapasztalhatjuk. A csecsemőhalandóság (0–1 év) folyamatosan csökken (4. ábra),⁴⁵ a 70 év felettiek száma pedig – továbbra is a halálozásokat figyelembe véve – időszakonként nő (az 1923–1931-es periódus végéig).

4. ábra A halálozások korcsoportonkénti megoszlása (1896–1940)⁴⁶

Mindkét tendencia azt mutatja, hogy a falubeliek életkörülményei javultak: az 1920-as évektől kezdve a férfiak bányákba is jártak dolgozni, ebből kifolyólag nagyobb jövedelemre tettek szert a korábbi időszakokhoz viszonyítva. Ezáltal minden bizonnyal

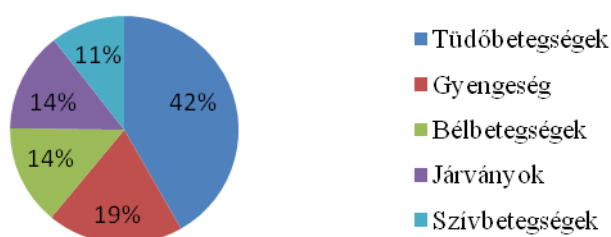
⁴³ Lipták Sándor é. n., 48.o.

⁴⁴ Időszakonként: 1896–1904: 3 fő, 1905–1913: 0 fő, 1914–1922: (az első világháború áldozatait leszámítva) 2 fő, 1923–1931: 3 fő és 1932–1940: 5 fő.

⁴⁵ Még 1896–1904 között 33 fő, addig 1932–1940 között 21 fő a halálozások száma.

⁴⁶ Vadnai születési, házassági és halálozási anyakönyvi másodpéldányok, Azsl. XXXIII./a 1057–1059. kötet, 1809–1810. kötet és 2561–2562. kötet

több élelmiszerhez jutottak hozzá, amely megváltoztathatta életmódjukat.⁴⁷ Ha a születések és halálozások évszakos átlagait elemezzük, az előbbinél a megoszlás egyenletesnek mondható, még az utóbbi esetében az 1914-et megelőző időszakokban a nyár; az azt követőekben pedig a tavasz az, amely a legtöbb halálesetet mutatja. A halálozások számát a különböző betegségekkel összevetve a következő állapítható meg: a tüdőbetegségekben elhunytak száma a legmagasabb (a vizsgált korszakban 91 fő). Ez abból adódhat, hogy a falubeliek közül a bányászattal (is) foglalkozók (akik jelentős számban vannak a lakosság férfi tagjai között) többsége szenvedhetett valamilyen tüdőbetegségben.⁴⁸ A számarányokat tekintve közel feleannyian haltak meg születési gyengeségben, illetve harmadannyian bélbetegségekben és járványok következtében.

5. ábra A halálozások megoszlása betegségek szerint (1896-1943)⁴⁹

(Megjegyzendő, hogy a halálok az anyakönyv megfelelő rovatába való beírását végző személy valószínűsíthetően nem minden esetben orvos lehetett, így ezen adatok felhasználásával jobbra csak tendenciák mutathatók ki.)

A házasságkötések számát – továbbra is kilencéves időszakokat figyelembe véve – tekintve a legtöbb házasság 1923–1931 között kötött, amely időszakban a település lakóinak száma a legmagasabb volt. (Tehát a két tendencia egyenes arányosságot fejez ki.) A 37 házasságkötés közel fele (17 alkalom) azonban idegenből bevándorló vőlegényekkel történt,⁵⁰ amely exogám házassági mintára utal.⁵¹ Kialakulását tekintve nem elhanyagolhatók a búcsúk, bálok és szüreti multságok szerepe, amely kedvező

⁴⁷ Valószínűleg az életkörülmények javulásában nem játszott szerepet a higiéniai viszonyok javulása (az MSK ÚS adatsorai szerint nem volt a faluban fürdőszobával – így vezetékes ivóvízzel sem – rendelkező ház); illetve a csecsemőhalandóság csökkenésében nem volt jelentős a védőoltások szerepe (annak ellenére, hogy az 1920-as évek már oltottak be gyermekeket torokgyík ellen).

⁴⁸ Az anyakönyvek bejegyzései alapján ebbe a kategóriába soroltuk a következő betegségeket: tüdővész, tüdőhurut, tüdőbaj, tüdőgyulladás, tüdőgümő kór, tüdősorvadás és tüdőlob.

⁴⁹ Vadnai halálozási anyakönyvi másodpéldányok, Azsl. XXXIII./a 2561–2562. kötet

⁵⁰ A 17 házasságkötésből 6 esetben a menyasszony is idegenből származott.

⁵¹ V. ö. A. Jónyer családnál a családrekonstrukció során ismertetett III., IV. és V. generáció vizsgálatával.

alkalom volt arra, hogy a falubéli és a környező településeken élő fiatalok egymással megismerkedjenek.

Ha évszakos átlagokat nézünk, megállapíthatjuk, hogy az esküvők legnagyobb számban télen zajlottak, ami valószínűsíthetően összefüggésben áll a mezőgazdasági munkák csökkenésével ebben az időszakban. A házasságkötések bejegyzett dátumai leggyakrabban hétfői és szombati napokat jelölnek, amelyekből arra következtethetünk, hogy az esküvőket hétvégén tartották.

A nuptialitás egyik kiemelt mutatója még a férfiak és nők életkora a házasságkötések idején. A nemenként és korcsoportonként történő vizsgálatok alapján a menyasszonyoknál a 15 és 19 éves, továbbá a 20 és 24 éves korcsoportoknál figyelhető meg a legmagasabb számarányok, míg a vőlegények esetében ez az arány a 20–24 és 25–29 éves korúaknál jelenik meg. Ez az országos tendenciát mutatja.⁵² A férfiak és nők esetében egyaránt megfigyelhető az az irányzat, hogy a harmadik periódus (1922) után az „idősebb” korosztályban jelentkeznek magasabb számban a házasságkötések.

	Vőlegény							
Évtized	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–
1896–1904	0	6	14	3	1	1	0	1
1905–1913	1	11	4	1	2	1	1	1
1914–1922	0	13	11	1	5	1	0	1
1923–1931	0	17	18	2	0	0	0	0
1932–1940	1	9	12	6	1	0	1	0

	Menyasszony							
Évtized	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–
1896–1904	18	2	3	0	0	1	0	1
1905–1913	14	4	1	1	1	1	1	0
1914–1922	14	11	4	1	1	0	0	0
1923–1931	13	20	3	1	0	0	0	0
1932–1940	8	16	4	0	1	1	0	0

Ugyanez a trend figyelhető meg a menyasszonyok életkorának évenkénti és időszakonkénti vizsgálata során: a periódusok előrehaladtával folyamatosan növekszik a házasságkötéskor a számított kor. Fontos megjegyezni azonban, hogy az anyakönyvek

⁵² V. ö. Gyáni Gábor 1998

hiányos adatai miatt⁵³ nem lehet biztosan tudni az esküvők számát tekintve a második házasságok arányát. A 30 év feletti (esetleg a 25–30 év közötti) házasságkötéseknél azonban ez valószínűsíthető, hiszen a falu társadalmában „az ennél [20–21 évnél] idősebb hajadonok már vénlányoknak számítanak”.⁵⁴ A vizsgált korszakban mindössze egy esetben tudunk törvényes válásról,⁵⁵ ez 1917-ben történt: Jónyer Balázs és Skinta Mária bontotta fel 1911-ben Felsőnyáradon kötött házasságát.⁵⁶

Ugyancsak az elemzett korszakot tekintve az idegenből származó vőlegényeknél a 41 különböző településről mindössze 25 volt Borsod megyei; a vármegyén belül leggyakrabban Sajókaza (11),⁵⁷ Sajóvelezd és Dövény (4-4) településekről, tehát a környező falvakból, érkeztek a vőlegények. A házasulandó férfiak közül többen jöttek még Gömör-, Abaúj- és Zemplén vármegyékből. A 18 településről származó menyasszonyok 78 százaléka a megyén belüli falvakból – azon belül is a szomszédos Sajókazáról és Dubicsányból – jött Sajógalgócra.

A születési, házassági és halálozási mutatók segítségével tehát feltérképezhetők a falu lakosságának kapcsolatrendszerei és megrajzolhatóak azok a tendenciák, amelyek megmutatják a település demográfiai viszonyait.

Ismerjük tehát a helyi társadalom népesedési folyamatait, azonban nem vizsgáltuk még a falubeliek státuszát, amelyet nagyban befolyásolt az, hogy ki milyen munkát végzett, mi volt a foglalkozása. Elemezzük tehát a falu lakosságát ebből a nézőpontból is!

SAJÓGALGÓC LAKOSSÁGÁNAK FOGLALKOZÁSSZERKEZETE

Sajógalgóc lakosságának jelentős része mezőgazdasággal, elsősorban földműveléssel foglalkozott. Bizonyítja ezt az 1926-os kataszteri birtokívek⁵⁸ vizsgálata, amelyben a 104 földbirtokos 40 százaléka (42 fő) rendelkezett 1–5 hold közötti birtokkal; még

⁵³ A házasságkötési anyakönyvekben csak elvétele találkoztunk az „özvegy” illetve „elvált” kifejezésekkel.

⁵⁴ Csikvári Antal 1938, 90.o.

⁵⁵ A MSK ÚS adatsorai alapján, 1., 42., 69., 83., kötet; 1941-es adatok

⁵⁶ A válópert a felperes Jónyer Balázs nyerte meg, az ítélet 1918-ban emelkedett jogerőre, Azsl. VII. 1 P2 1326/1917

⁵⁷ A települések utáni számok a házasságkötések számát jelölik.

⁵⁸ Azsl. VI. 101/b; b

az 1 hold alatti földbirtokokkal bíró gazdálkodók száma 36 fő,⁵⁹ az 5 hold feletti birtokkal rendelkezők száma pedig 26 fő (6. ábra).

6. ábra A sajógalgócói földbirtokok méret szerinti megoszlása 1926-ban⁶⁰

Ez a birtokösszetételt (nagyságrendek szerinti megoszlást) mutató lista nem csak a falu lakosságának és azon belül az egyes családok eltérő társadalmi-gazdasági szerepét tekintve alakult ki, ezt befolyásolta a település földrajzi fekvése, domborzati viszonya is. A község összes területe 1708 hold, amelyből 1627 hold termőterület, viszont ennek 57 százalékát erdőség borítja – ez a körülmény jelentősen korlátozza a művelés alá vonható földterületet.⁶¹ Ez lehetséges oka annak, hogy a népesség a földművelés mellett más forrásokból is igyekszik bevételeit, jövedelmét növelni. Az anyakönyvek adatsorai is igazolják, hogy a lakosság főként mezőgazdaságból él, ugyanis a férfiak többségének foglalkozásaként a „földműves”, a „földművelő napszámos” és a „napszámos” van feltüntetve. A bejegyzések azonban 57 esetben bányászként jelölnek meg helybélieket. Ha ezeket az adatsorokat összevetjük, arra lehetünk figyelmesek, hogy egy-egy személy foglalkozását tekintve időközönként más-más bejegyzés található, ebből pedig az következik, hogy Sajógalgócon a férfiak egy része mind a mezőgazdaságban, mind az iparban tevékenykedett.

Benda Gyula *Zsellérből polgár* című művében a társadalmi csoportokat a foglalkozásukat tekintve konstruálja meg; megkülönböztet mezővárosi gazdákat, mesterembe-

⁵⁹ Ezek a gazdák a korábban említett egyházi földek haszonbérbe vételével élhettek bevételeik növelése céljából, és a fennmaradt haszonbérleti szerződések tanúsága szerint éltek is, EFL I-IV. doboz

⁶⁰ Az 1926. évi kataszteri birtokjegyzék szerint, Azsl VI. 101/b; c

⁶¹ A termőterület csoportosítása a művelési ágaknak megfelelően: szántó: 488 kat. hold, kert: 32 kat. hold, rét: 112 kat. hold, szőlő: 11 kat. hold, legelő: 62 kat. hold és erdő: 922 kat. hold. Csikvári Antal 1938, 25. o.

reket és halászokat. A gazdasági tevékenységük szerinti besorolást a házösszeírások és adójegyzékek alapján végzi.⁶²

Jelen település vizsgálata során azonban ilyen kategóriák nem alakíthatók ki: az anyakönyvek adatsorainak megfelelően 15 esetben bizonyítható, hogy a férfiak – különböző okokból – hol földművesként, hol pedig bányásként tettek szert jövedelemre.

Foglalkozás / Év	1919	1922	1925	1927	1929	1931	1933	1935	1937	1939
Napszámos										
Bányász										
Kondás										

7. ábra Kovács Lajos foglalkozásának alakulása, 1919–1939 közötti mintaévek alapján
(Pirossal a források által igazolható vonatkozó évi foglalkozást jelöltük, világosabb árnyalattal pedig a valószínűsíthetőt.)⁶³

Kovács Lajos⁶⁴ a fenti szempontok alapján kivételt képez, ugyanis ő az egyedüli, aki nem Sajógalgócon született (Bánrévéről származik) és egy ideig uradalmi kondásként is tevékenykedett (7. ábra).⁶⁵ Az 1926-os anyakönyvi birtokívek alapján ismerjük ezen férfiak családi birtokainak nagyságát, és megállapíthatjuk, hogy a földbirtokok kiterjedése nem játszott szerepet⁶⁶ abban, hogy kik vállaltak közülük munkát a bányákban is. A munkavállalás független volt a család presztízsétől is. Bartus Ferenc és Lőrincz Kálmán⁶⁷ édesapja tagja volt a Polgári Lövészegyesületnek,⁶⁸ míg mások szülei nem rendelkeztek ilyen, a helyi társadalomban betöltött szereppel. Milyen tényezők játszhattak közre tehát abban, hogy ezek a falubéliek a gazdaság több területén is felváltva vállaltak munkát?

⁶² Benda Gyula 2008 (posthumus kiadás), a kézművesekről a következőket írja: „[...]munkakultúrára és életmódra épülő kulturális egység”. 233.o.

⁶³ Vadnai születési, házassági és halálozási anyakönyvi másodpéldányok, Azsl. XXXIII./a 1057–1059. kötet, 1809–1810. kötet és 2561–2562. kötet

⁶⁴ A táblázatban sötét színnel jelölt cellák a születési és a házassági anyakönyvek bejegyzéseit szemlélteti, míg a világosabb színnel jelöltek az interjúk alapján valószínűsíthető foglalkozást (a fenti évek közötti további foglalkozás-váltások is feltételezhetőek). Kovács Lajos – és hozzá hasonlóan több falubeli – egy-egy éven belül több „munkahellyel” is rendelkezett.

⁶⁵ A 15 eset közül Kovács Lajos „foglalkozás-változásairól” maradt fenn a legtöbb adat: 1919-ben, 1929-ben és 1939-ben bányásként – , 1922-ben, 1925-ben, 1931-ben, 1933-ban, 1935-ben és 1937-ben napszámosként – és 1927-ben uradalmi kondásként szerepelt az anyakönyvekben.

⁶⁶ A birtokok területe 1029 négyszögöl és 3 hold 848 négyszögöl között változott.

⁶⁷ Testvéréről, Lőrincz Lajosról, aki szintén bányász is volt (illetve 1939-ben már kereskedő), az 1939-es vadnai személyigazolványokból maradt fenn leírás: termete: 178 cm, arca: hosszas, haja: g. barna, bajusza: nyírott, orra: rendes, szakáll: nincs, szeme: barna, BAZ mlt V.226 c

⁶⁸ Az 1930. évi alakuló közgyűlési jegyzőkönyv szerint, BAZ mlt IV. 829 2901/61

Ennek az egyik, és egyben legvalószínűbb oka az lehetett, hogy a mezőgazdaság már nem biztosított számukra (így családjuk számára sem) annyi jövedelmet, mint az azt megelőző években, évtizedekben. (Tehát az életkörülményük valószínűleg romlottak, megélhetésük nehezkesebbé vált.) Szerepet játszhattak ebben az ún. „rossz termésű” évek – ilyenek voltak az 1931-es, 1934-es és 1935-ös esztendők⁶⁹ – ekkor a zab, az árpa és a rozs termésátlagai is visszaestek (szerte a vármegye területén), amely „kedvezőtlen időjárási viszonyok”⁷⁰ mellett a különféle elemi csapásoknak, jégnek és árvíznek a következménye.”⁷¹ Tudomásunk van arról is, hogy gróf Serényi Ödön gazdaságában (amelynek részét képezte Sajóalgóc birtokainak jelentős része is) az 1936-os évben 97 százalékos fagykár keletkezett.⁷²

A bányákban történő munkavállalás másik oka valószínűleg az lehetett, hogy mivel télen a mezőgazdaságban kevesebb munka akadt, mint a tavasztól ősziig tartó időszakban, ezáltal „megtehették”, hogy a bányában dolgozzanak. Meg is tették: az 1920-as évektől a borsodi szénbányászat fellendülésének következtében volt erre lehetőségük. Sajóalgócon egy putnoki cég, a „Péter József és fia” folytatott szénbányászatot. „Először a Magda-tárót, később az Andor-tárót hajtották ki.”⁷³ Miután 1928-ban a céget felszámolták – és a köszénkereslet csökkenése miatt a kitermelés a településen megszűnt – a falubeliek a környező települések bányáiban⁷⁴ találtak munkát. Munkájukra azonban ezekben a bányákban nem mindig volt szükség, ezt az interjúk is alátámasztják,⁷⁵ és magyarázatot adnak tehát arra a „jelenségre”, hogy miért tüntetik fel évenként különböző foglalkozással a falubelieket; és arra enged következtetni, hogy az anyakönyvi bejegyzések közötti években – adott esetben – további foglalkozásbeli „váltás(ok)ra” került sor a körülményeknek megfelelően. Ha a bányászat lehetőségét és az idegenből érkezett vőlegények jelentős számát összevetjük (ahogyan erre a korábbiakban is történt utalás), valószínűsíthetjük a település ezen okból történő lakosság-növekedését.

A falu foglalkozásszerkezetét tekintve a fentebb említett gazdasági ágazatok mellett nem csekély jelentőséggel bírt az állattartás, állattenyésztés. A kedvező termé-

⁶⁹ Csikvári Antal 1938, A korábbi évekre vonatkozóan nem rendelkezünk ilyen adatokkal, a fent vázolt tendencia alapján azonban feltételezhetjük ezek meglétét.

⁷⁰ A „voszonyok” szó – amely valószínűleg a viszonyok szó elírása – ekképpen szerepel a műben Csikvári Antal 1938, 13. o.

⁷¹ Uo.

⁷² Serényi Ödön a fenti okok miatt több alkalommal a vetőmagakciók során vetőmagban részesült, BAZ mlt 1293/1936

⁷³ Bertalanfy Béla 1986, 28. o.

⁷⁴ Sajókazán a Sólómbányában és Szelesaknán; Ormoson; Berentén; Felsőnyáradon és Szuhakállón

⁷⁵ „[...] nyáron elküldték őket [a bányászokat], a telepeiknek kellett a munka” – említi Czifrus János, Antal Jánosné pedig ekképpen fogalmaz: „idény-bányászok voltak, főleg télen jártak bányába.”

szetföldrajzi adottságoknak megfelelően – a Hosszúrévpusztán és a települést körülvevő dűlőkben: réteken legelőkön – nagy számú nyájukat⁷⁶ terelték a hajtók, akik általában hosszúrévpusztai lakosok voltak.

Végül meg kell említenünk az iparral és kereskedelemmel foglalkozókat is: számuk a vizsgált korszakban mindössze 14-re tehető. Tevékenységük többnyire a mezőgazdasághoz (kovácsok) és a falubeliek „ellátásához” (cipészek) igazodott.

A dolgozat első részében ismertettük tehát a térbeli, demográfiai és foglalkozásbeli keretet, amelyben a falu társadalma értelmezhető. A továbbiakban ennek megfelelően Sajógalgóc lakosságának tanulmányozását – folytatva fontos szerepet játszó családokat bemutató esettanulmányok segítségével – a helyi elit kialakulását vizsgáljuk.

A SAJÓGALGÓCI ELIT

A következő esettanulmányok segítségével kísérletet teszünk annak a folyamatnak a leírására, amely során a falu társadalma „megkonstruálja”, megalkotja saját elitcsoportját. A családrekonstrukciók segítségével olyan családok történetét vizsgáljuk 4-5 nemzedéken keresztül, melyek pozícióiknak köszönhetően meghatározó szerepet játszottak a falu életében. Ezen családok mindegyike meglehetősen széles kapcsolati hálóval rendelkezett, amely elsősorban a házasságoknak köszönhetően rokoni kötődésekre épült,⁷⁷ ezáltal érdekeiket kellőképpen tudták érvényesíteni. Ennek következtében a falu gazdasági és politikai folyamatait tekintve vezető szerepet játszottak: nemcsak a képviselőtestületben illetve helyi szervezetekben betöltött pozícióik, hanem jelentős földbirtokaik is segítették őket. A családrekonstrukció lehetőséget ad arra is, hogy az elemzés során a családszerkezeten – és annak sajátosságain – túlmenően olyan tendenciák is bemutathatóak, amelyek a falu népességének egészére jellemzőek.

Az A. Jónyér család első ágánál az a mély vallásosság figyelhető meg, amely a falu lakosságának sajátja volt; illetve nyomon követhető a 20. század elejétől a helyi népességet tekintve általánossá váló exogám házassági minta is. A Varga família családszerkezete ellenben az endogám házassági modellt jeleníti meg. Ezen kívül bemutatja a birtokviszonyok családon belüli változását; továbbá példázza a vizsgált korszak-

⁷⁶ 1934-ben a szarvasmarhák száma 150-re, a lovaké 59-re, a sertéseké 213-ra, még a juhok száma 345-re volt tehető a faluban, Csikvári Antal 1938, 26. o.

⁷⁷ Emellett fontos megemlíteni, hogy mindhárom família (anyakönyvi adatokkal bizonyíthatóan) a 18. század óta a településen élt és gazdálkodott, így valószínűsíthetően jó helyismerettel rendelkezett; kapcsolati „tökéit” ezáltal a környező településeken is kamatoztatni tudta.

ban a településen jellemző nagy számú csecsemőhalandóságot is. Végül az Ujj család esetében nyomon követhető a nemzedékeken át öröklődő nagybirtok és a különféle vezető pozíciók megléte, amelyek egy kézben koncentrálódva biztosítják a lokális elithez való tartozást.⁷⁸

A. JÓNYER CSALÁD

Ebben az esettanulmányban azt vizsgáljuk meg, hogy mennyiben tekinthető helytállónak – illetve mennyire igazolható – az interjúalanyaim azon kijelentése: miszerint „Szinte az egész felvég rokonság...”⁷⁹, mindezt az A. Jónyerek családfájának bemutatásával tesszük.

Az anyakönyvek adatai alapján igazolhatóan az A. Jónyér család a 18. sz. végétől lakott Sajógalgócon. Az A. előtag jelentése: „alsó”, amely arra utal, hogy a család az alvégben lakott. (A Jónyér név jelentése aratómunkás vagy zsoldos lehet valószínűleg).⁸⁰ Jónyér András (*1783 k.) 1805-ben vette feleségül Mizerák Erzsébetet, házasságukból hat gyermek született: Erzsébet (1807), János (1810), Mária (1814), András (1818), István (1820) és Mihály (1822). Közülük Erzsébet Buri Andráshoz ment feleségül, János pedig Gulyás Máriát vette nőül – ez utóbbi két család bizonyíthatóan a 18. század közepétől Sajógalgócon lakott. (Mária és István házasságát tekintve valószínűsíthető, hogy házastársaik családja sajógalgóci kötődéssel bírt, András viszont nem házasodott meg, Mihályról pedig nincsenek adataink.)

A „második generációt” (tehát János és István gyermekeit) vizsgálva a házasságok kivétel nélkül falun belüli családok között kötöttek (vagyis endogám házassági minta figyelhető meg). A házastársak között szerepelnek a Bartus, Mizerák, V. Sebők, Varga és Péntek családok tagjai, akikről szintén elmondható, hogy az anyakönyvek tanúsága szerint a 18. század közepétől-végétől Sajógalgócon éltek.

A „harmadik generációnál” már változások jelentkeznek: a család első ágánál Erzsébet a Berentéről származó Kolozsvári Istvánhoz megy feleségül; Lajos Kolozsvári

⁷⁸ A családfák a 11. mellékletben.

⁷⁹ „Szinte az egész felvég rokonság, a Buriak is”- részlet a Lőrincz Kálmánnal készült interjúból (ezt a megállapítást több interjúalany is megerősítette, így Ronyecz Gyuláné is: „itt mindenki mindenkinek a rokona [...] itt az egész falu rokon”).

⁸⁰ Lipták Sándor 1992-ben levelezést folytatott a MTA-val, amelyben arra kérte az intézet munkatársait, hogy a sajógalgóci családnevek etimológiája terén végezzenek vizsgálatokat. Lipták Sándor levelére dr. Kiss Lajos válaszolt, kutatásai szerint két eset lehetséges: az egyik szerint a „Jónyér” azonos a német Johner családnévvel, amely aratómunkást jelent; még a másik lehetőség szerint a „Zsolnyer” a német nyelvből való és zsoldos katonát jelent.

Erzsébetet veszi feleségül (aki szintén berentei); János pedig a sajókazai származású Szirácki Júliával köt házasságot. Mint látható tehát a házasságok tekintetében egyfajta „nyitás” figyelhető meg. Az első ág további nemzedékeit tekintve is az exogám házassági modell a meghatározó: egyetlen alkalommal sincs házasságkötés a falubeliekkel. A második és a harmadik ágnál azonban újabb helyi családokkal való házasságkötések figyelhetőek meg: a Celc, a G. Tóth és a K. Varga család részéről. A minta változatlan-sága a „negyedik generációnál” azonban már csak a család második ágát tekintve igazolható (a harmadik ágra vonatkozóan az adataink hiányosak, valószínű a település el-hagyása, a család elköltözése). A Jónyér József 1927-ben Sebők Máriát, A. Jónyér Ist-ván pedig 1939-ben Pitonák Irmát vette feleségül. (A Sebők család jelentős szerepet játszott a falu életében, tagjai között voltak bírók és nagybirtokosok is; a Pitonák család pedig rangját és társadalmi helyzetét kedvező házassági kapcsolatainak köszönhette.)⁸¹ Az ötödik nemzedéket (az 1920-as években születetteket) figyelembe véve megállapít-ható, hogy a házassági minta exogámmá válik: az 1940-es években házasságra lépők között egyetlen családtag sem lép frigyre falujabelivel. (A fentebb vázolt szerkezet – a IV. és V. generációnál megfigyelhető exogám házasságkötések számának a növekedése illetve meghatározóvá válása – a sajóalgóci családok többségénél 25 esetből 21 alka-lommal figyelhető meg.)

Az A. Jónyér család első ágát vizsgálva Jónyér Jánosról vannak adataink: az or-szágyűlési képviselőválasztók állandó névjegyzékében 1894 és 1899 között⁸² szere-pelt, „képeségi alapként” pedig a földbirtok volt megnevezve. Az 1867-es telekkönyv alapján birtoka 15 hold 1127 négyszögöl volt.⁸³ „Aggkori végkimerülésben” 92 éves korában (1920-ban) hunyt el (a családban nem volt ritka a magas (élet)kort megérték száma: testvére József 72 évesen, míg fia János 64 évesen halt meg aggkori végkimerü-lésben). Pozícióját a falu társadalmában tehát hosszú időn keresztül betöltötte, a telepü-lés lakói hozzá fordultak tanácsért mint a falu legidősebb lakójához, és több alkalommal kérték ki a véleményét.⁸⁴ Birtokait valószínűleg megoszthatta fiai között, hiszen az 1926-os birtokívek tanúsága szerint Lajosnak 4 hold 653 négyszögöl; még Balázsnak, (János fiának, aki valószínűleg örökölte apja birtokait) 6 hold 604 négyszögöl földterü-

⁸¹ Tagjai a K. Varga, a Buri és a Lőrincz családokkal házasodtak; mindhárman tekintélyes földbirtokkal, ezáltal jelentős presztízzsel is rendelkeztek.

⁸² BAZ mlt IV. 804. 20-23. doboz, az adatsorok az 1894, 1897, 1898 és 1899. évekre vonatkoznak

⁸³ BAZ mlt VII. 1. c, a telekkönyvben pontosan 25127 négyszögöl szerepel

⁸⁴ „ha valami vitás dolog akadt, megkérdezték a véneket, mit gondolnak róla” részlet a Lőrincz Gyulánéval készült interjúból

lete volt,⁸⁵ a fennmaradó részt pedig Erzsébetnek adhatta 1899-es házasságkötésekor hozományként. A fentebb említett Lajos szerepét a helyi társadalomban nem pusztán a nagy földbirtoka és a Polgári Lövészegyesületben való tagsága⁸⁶ határozta meg. A „legrégibb visszaemlékezés szerint”⁸⁷ községi bíró is volt – ezt támasztja alá, hogy a hagyatéki leltárakban 1920-ban becsüsként szerepel⁸⁸ – illetve a 12 részvényes egyike, akik birtokában egy pálinkafőzde⁸⁹ volt. Mindezen tisztségek és tevékenységek mellett a vallási élet terén is „tevékenykedett”: 1923. április 30-án feleségével (Kolozsvári Erzsébettel) misealapítványt tett,⁹⁰ amelynek megfelelően feleségével együtt minden évben egy liberás⁹¹ mise illette meg mind életében, mind halála után. Az ezt követő évben egy harangalapítványt is tett, a községi hagyomány és emlékezet szerint az alapítványi pénzből a „rég csorbát [harangot] id. A. Jónyer Lajos átöntette”.⁹² Házassága gyermektelen maradt, hasonló presztízzsel így nem fia, hanem unokaöccse: Balázs rendelkezett. Ő is egyike volt a pálinkafőzde tulajdonosoknak és választmányi tag volt a Polgári Lövészegyesületben.⁹³ Unokabátyjához hasonlóan (feleségével együtt) szerepelt a választási névjegyzékben 1927 és 1939 között,⁹⁴ melynek jogcíme a megfelelő iskolai végzettség mellett a nagybirtokon való gazdálkodás volt. Emellett a sajjóalgócói Legelő Társulat tagjaként is tevékenykedett.⁹⁵ Laczkó Máriával kötött házasságából négy gyermek született: Lajos (két Lajos nevű gyermek volt, az első 9 hónapos korában, bélhurutban halt meg, a később született Lajos megérte a felnőtt kort), továbbá Mária és Sarolta.

Az A. Jónyer család második ágát tekintve az 1846-ban született István Varga Máriával (1870-ben) kötött házasságából 1872-ben született Sándor. Foglalkozását tekintve első gyermeke születésekor (1895-ben) az anyakönyvek szerint földműves, majd 3 évvel később, amikor Mária nevű gyermeke napvilágot lát, már gyári munkásként szerepel (1901-ből – István nevű gyermeke születésének évéből – nem áll rendelkezésre adat a foglalkozását illetően). Sándor példája mutatja azt a faluban megfigyelhető ten-

⁸⁵ BAZ Azslt VI. 101/b; c

⁸⁶ az 1930. évi alakuló jegyzőkönyv alapján, BAZ mlt IV. 829 2901/61

⁸⁷ Lipták Sándor é. n., 44.o

⁸⁸ Azslt IV. 811/b; b

⁸⁹ Lipták Sándor é. n., 44.o.

⁹⁰ 10 ezer korona tőkepénzzel; az alapítvány jövedelméből a miséző pap 300 K., a kántor 150 K., a harangozó és a templom 75-75 K. értékben részesül, EFL Sajóalgóc II. doboz

⁹¹ A mise folyamán az énekek és könyörgések váltakoztak.

⁹² Uo. ill. Lipták Sándor é. n.

⁹³ BAZ mlt IV. 829 2901/61, az 1930. évi alakuló közgyűlési jegyzőkönyv szerint.

⁹⁴ BAZ mlt IV. 903 20-24. doboz és IV. 805 60-69. doboz, az adatsorok az 1927, 1928, 1932, 1938 és 1939. évekre vonatkoznak

⁹⁵ Ez az információ egy kerékpárnyilvántartást rögzítő iratból tudható, amely tanúsága szerint 1936-ban lefoglalták A. Jónyer Balázstól a Legelő Társulat tulajdonában lévő kerékpárt adótartozás (55 P) fejében, BAZ mlt V. 226 c

denciát, amely szerint a férfiak a földművelés mellett időnként bányákban és gyárakban vállaltak munkát.⁹⁶ A hagyatéki kimutatást vizsgálva Sándornak ingó vagyona nem, viszont ingatlan vagyona 230 K értékben maradt fenn, ennek ellenére fiaira adósságot hagyott (a putnoki hitelbanknál 405 K tartozása volt).⁹⁷ Fiai így 1902-től id. Jónyér István gyámsága alatt nevelkedtek. József 1927-ben vette feleségül Sebők Máriát, négy gyermekük született: Sándor (1929), Ilona (1931), Erzsébet (1936) – ekkor már József foglalkozásaként „napszámos” van feltüntetve, még korábban „köszénbányász” volt – és Gyula (1944). Testvére István⁹⁸ földművesként tevékenykedett, fizimiskájáról az 1939-es vadnai személyi igazolványok adnak képet.⁹⁹

Az A. Jónyér család harmadik ágát, ha vizsgáljuk, névváltoztatást figyelhetünk meg. Az 1820-ban született Istvánnak feleségétől – Lukács Máriától – két gyermeke született: a korábban említett István és testvére Mária. István 1847-es halálát követően azonban Lukács Máriának született még egy gyermeke 1856-ban: András. Apja az anyakönyvek alapján nem ismert, Lipták Sándor közlése szerint F. Jónyér András lehet, annyi tehát valószínűsíthető, hogy nem törvényes házasságban született. Ezt igazolja, hogy András az édesanyja nevét veszi fel. Első feleségétől, Mizerák Juliannától három gyermeke született: Mária (1877), Rozália (1881) és András (1879); Mária és Rozália fiatalon (29 illetve 23 évesen) tüdővészben halt meg, míg András 1915-ben az első világháborúban veszítette életét. 1918-ban András (felesége halála után 5 évvel) újrَاهázasodik és feleségül veszi az akkor 18 éves K. Tóth Margitot. Két gyermekük születik: János (1921) és Lajos (1925). András 1926-ban, halálakor, örököseire 5 hold 750 négyszögöl földbirtokot hagyott.¹⁰⁰ Így kapcsolódik össze az A. Jónyér és a Lukács család története.

Az A. Jónyér család ágait tekintve tehát változatos kép bontakozik ki. A családtagok között vannak a falu életét tekintve abban meghatározó szerepet játszó személyek, míg más családtagok házassági kapcsolataik révén váltak ismertté a faluközösség számára. Házasodási szokásaikat vizsgálva pedig jól illeszkednek abba a mintába, amelyet a sajtógalgóczi családok többsége is követ.

⁹⁶ Ezt az időszakosan történő eltérő gazdasági ágakban való munkavégzést az interjúalanyok közül többen is (Lőrincz Kálmán és Lőrincz Gyuláné) megerősítik

⁹⁷ Azsl IV. 811/b; b 7949/925

⁹⁸ kiskorúként pert indított 1910-ben Sebők András ellen – aki gondatlanságból töltött fegyverrel meglötte és 8 napon túl gyógyuló sebet okozott – és nyert is, 431 K 70f-t ítélt meg neki Azsl IV. 811/b; b

⁹⁹ A jellemzés szerint foglalkozása: földműves, magassága: 168 cm, arca: ovál, haja: g. barna, bajusza: nyírott, orra: rendes, szakáll: borotvált, szeme: kék BAZ mlt V. 226 c

¹⁰⁰ BAZ Azsl VI. 101/b; c

VARGA CSALÁD

A Varga család az egyházi anyakönyvek által bizonyíthatóan a 18. század eleje óta lakott Sajóalgócon.¹⁰¹ Varga György 1733 k. született (felesége Mainya Anna volt) fiának, Györgynek Letanóczki Katalinnal 1811-ben kötött házasságából négy gyermeke született. 1812-ben János, 1818-ban Mihály, 1826-ban György és 1827-ben Katalin. Ekkor a család két fő ágra oszlik. (Tekintve, hogy György és Katalin utódairól nem található írásos forrás). A 19. század elején (1816 k.) érkezik a K. tehát a „kis” Varga család Szikszóról, Varga József 1816-ban Jónyer Zsuzsannát veszi feleségül. A két azonos vezetéknevű család elkülönítésére használták a régebbi időktől fogva a Sajóalgócon lakó Vargákra az A. mint „alsó” jelzőt vagy nem tettek egyáltalán jelzőt a nevük elé. Mihály 1839-ben kötött házasságot Celc Júliával. A házasságkötéseket tekintve meghatározó volt a római katolikus vallás. (Hiszen Sajókaza, ahonnan a Celc család származott, a házasságkötés időpontjában és azt követően is a 20. század elejéig a sajóalgóci egyház filiája volt). A Celc család több generáción át az egyház szolgálatában állt, leggyakrabban harangozóként. Házasságukból négy gyermek született: leghamarabb 1844-ben Katalin (utódairól nem tudunk), majd István, András és Mária. Bennük közös, hogy házasságkor régi sajóalgóci családok gyermekei közül választottak: István és Mária a Jónyer családból házasodott (amely meglehetősen terebélyes és jómódú família volt, ahogy azt láttuk), András pedig 1872-ben Hajtós Máriát vette feleségül. Varga András a falu társadalmában meghatározó szerepet töltött be, a helyi elit tagja volt. Bizonyítja ezt, hogy 1904 és 1907 között a képviselőtestületi jegyzőkönyvek alapján a 12 képviselőtestületi tag egyike volt (az üléseken több ízben a jegyzőkönyvek hitelesítését is elvégezte).¹⁰² Emellett az 1894–1914 közötti időszakban szerepelt az országgyűlési képviselőválasztások állandó névjegyzékében, a „képeségi alapja” pedig a földbirtok volt.¹⁰³ Az anyakönyvekben is kisbirtokosként szerepel. 1925-ben aggkori végkimerülésben halálozik el. Birtokát – 9 kat. hold 119 négyszögöl¹⁰⁴ – fiára, Balázsra hagyja (ekkora birtokkal a falu társadalmát tekintve mindössze néhány család fia bírt). Az országgyűlési képviselőválasztások névjegyzékében 1928 és 1939 között szerepelt olyan jogcímen „mi-

¹⁰¹ A Varga család családfáját Lipták Sándor sajóalgóci lakos készítette el. Ezt az anyakönyvekkel összevetve szükségyszerűen egészítettem ki, illetve helyenként módosítottam.

¹⁰² BAZ mlt V. 226 b

¹⁰³ BAZ mlt IV. 804. 20-23. doboz, az adatsorok 1894, 1898, 1899, 1900, 1901, 1904, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1914. évekre vonatkoznak.

¹⁰⁴ Ebből 6 hold 649 négyszögöl szántóföld, 1126 négyszögöl kert, 1 hold 305 négyszögöl rét, 134 négyszögöl szőlő, 491 négyszögöl legelő és 614 négyszögöl földadó alá nem eső terület. Azslt VI. 101/b; b

szerint egyedül gazdálkodik saját vagy felesége birtokán, amelyek kataszteri tiszta jövedelme 60 aranykorona”¹⁰⁵ és valóban, ha ezt összevetjük az 1926-os mérnöki nyilvántartási jegyzékkel, ez az összeg 78 forint, 43 krajcár. Arról, hogy apjához hasonló tisztséget töltött volna be, nincs biztos tudomásunk. („A legrégebbi visszaemlékezések szerint” azonban községi bíró volt és emellett a községi szeszfőzde egyik tulajdonosa.) Viszont a helyi Polgári Lövészegyesület pénztárosi posztját töltötte be. A névjegyzéket tovább vizsgálva feleségéről (Sebők Rozáliáról, akivel 1909-ben kötött házasságot) kiderül, hogy az elemi népiskola VI. osztályát sikeresen elvégezte, emellett férjével a földbirtokon gazdálkodik (birtoka az 1926-os jegyzék szerint 5 kat. hold 800 négyszögölre tehető).¹⁰⁶

Varga Balázs testvérei: Veron és Czeczília is kisbirtokos családok tagjaihoz ment férjhez: Czeczília Sebők Józsefhez (62 évesen szívasztmában halt meg), Veron pedig 1892-ben F. Jónyer Józsefhez, majd annak halála után 1898-ban ifj. Mizerák Jánoshoz (56 éves korában utód nélkül halt meg, a halál oka ismeretlen). A házasságot tekintve tehát meghatározó a római katolikus vallás, a falubeli férj és a hasonló vagyoni helyzet.¹⁰⁷ A harmadik nemzedék tagjai (Varga Balázs gyermekei), Piroska (1910), Etelka (1911), Sándor (1912), Balázs (1915) és István (1918). Piroska és Sándor ismét a Sebők családból, míg István a Molnár családból, Etelka pedig a Mizerák családból választott magának párt. Ez utóbbi két família szintén a módosabbak közé tartozott a falusiak között. Ha ismét a névjegyzéket vizsgáljuk az ifj. Varga Balázsnál már hiányzik az apa jogcíme,¹⁰⁸ helyette arról kapunk tájékoztatást, hogy „az elemi népiskola IV. osztályát sikeresen elvégezte”.¹⁰⁹ Ez azonban valószínűleg kevés információ ahhoz, hogy kijelenthessük, földbirtoka – és ezzel társadalmi helyzete, presztízse – jelentősen lecsökkent. Két dolog azonban biztos: az egyik, hogy Simsik Irmával kötött házassága gyermektelen maradt, a másik, hogy Veron (az apjának testvére) birtokait nem örökölte, ugyanis a „birtokosok személyének változása” nevezetű ív 1934. évi adataiból kiderül, hogy kisebb szántóit első férjének fiára, Jónyer Józsefre, még birtokát második férje két lányára, Mizerák Piroskára és Irénre hagyta.¹¹⁰ 1936-ban egy újabb család képviselője, a felsőábrányi Varga János költözik a településre, Lipták Malvint veszi feleségül, Piroska

¹⁰⁵ BAZ mlt IV. 903 20-24. doboz és IV. 805 60-69. doboz

¹⁰⁶ Uo.

¹⁰⁷ „A házasságok is inkább vagyoni helyzet szerint kötöttek.” Lipták Sándor é. n.

¹⁰⁸ BAZ mlt IV. 903 20-24. doboz és IV. 805 60-69. doboz

¹⁰⁹ BAZ mlt IV. 903 20-24. doboz

¹¹⁰ Azslt VI. 101/b; c

nevű lányuk 12 hónapos korában tüdőgyulladásban meghal, így házasságuk gyermektelen marad.

A másik ág az 1812-ben született Jánossal kezdődik, (felesége Buczkó Mária) és két fia révén újabb két ágra oszlik. Az egyik fia János, aki 1857-ben Ujj Máriát vette feleségül. (Az Ujj család a 18. század elején Borsodszirákról költözött Sajógalgócra. Jelentős földbirtokkal rendelkeztek, emellett Mária testvére, József az országgyűlési képviselő választók állandó névjegyzékét tekintve 1891 és 1899 között szerepelt a listán,¹¹¹ illetve a képviselőtestületi jegyzőkönyveket vizsgálva megállapítható, hogy 1904 és 1911 között volt képviselőtestületi tag).¹¹² Hét gyermekük született: Julianna, Borbála, Erzsébet, Margit, Rozália, Mária és Lajos.¹¹³ Az első négy lány a Sebők család tagjaival házasodott össze: Julianna és Borbála férje, János és András testvérek, míg Erzsébet és Margit férje, János és István unokatestvérek voltak. Mária is a Sebők családból választott férjet (1899-ben ment férjhez Sebők József, kisbirtokoshoz), jóllehet korábban, 1877-ben törvénytelen gyereke született. Végül Lajos 1900-ban vette feleségül Krajnyák Máriát, aki görög katolikus vallású volt és Finkéről származott (az anyakönyvek szerint Lajos foglalkozása: „urasági erdővéd család tagja”, ez az édesapja foglalkozására utal). Ezáltal ez a házasság két ízben is egyedülálló a Varga család házasodási szokásait vizsgálva. Gyermekük: Mária (1904) és Gyula (1908). Az 1939-es birtokosok személyi változásainak ívét figyelembe véve megállapítható, hogy Mária férjétől, (Poduszló Lajostól) és társaitól több kisebb szántót, rétet, emellett kerteket kap; Gyula pedig a szuhakállói Simon Emmával lép frigyre és két kertet valamint egy földadó alá nem eső területet adományoz Kovács Lajosnak és feleségének.¹¹⁴ Varga Lajos (János egyetlen fia) a képviselőtestületi jegyzőkönyvek tanúsága szerint 1905-ben képviselőtestületi tag (és valószínűleg az ezt követő években is, mert bár erre nincs közvetlen forrás, mégis figyelembe kell vennünk azt a körülményt, amely szerint az 1905-ös ülésen csak 10 tag jelent meg a 12-ből, így lehetett tag, még ha az 1907-es ülésen nem is jelent meg),¹¹⁵ tehát mint tisztségviselő, az elit tagja. Földbirtokát az 1925-ös földbirtokrendezés során kapja.¹¹⁶ A birtok területe 1 kat. hold 1571 négyszögöl (amelyből 1 kat. hold 432 négyszögöl szántó és 1139 négyszögöl rét, kataszteri tiszta jövedelme 18 K 54 f),¹¹⁷ amely az

¹¹¹ BAZ mlt IV. 804. 20-23. doboz, az adatsorok az 1891, 1894, 1897, 1898, 1899. évekre vonatkoznak.

¹¹² BAZ mlt IV. 903. 20-24 doboz és IV. 805 60-69. doboz

¹¹³ A születések éve a polgári anyakönyvben nincs feltüntetve.

¹¹⁴ Azsl VI. 101/b; c

¹¹⁵ BAZ mlt IV. 804 20-23. doboz

¹¹⁶ Az 1925. évi 42786. számú O. F. B. ítélet alapján

¹¹⁷ Azsl VI. 101/b; c

1926-os kataszteri birtokívet tekintve 1 kat. hold 157 négyszögölre csökken. (Ez valószínűleg a családon belüli birtok-osztozással magyarázható, hiszen felesége, Mizerák Mária, 3 kat. hold 1530 négyszögöl területet birtokol).¹¹⁸ Ennek megfelelően az anyakönyvekben foglalkozásként következtesen a földműves megjegyzés szerepel. Varga Lajosnak hét gyermeke született, amelyből három fiatalon meghalt. Terézia és Erzsébet négy hónapos korukban még csecsemőként (a halál oka veleszületett gyengeség, illetve görcsök), Veron pedig 9 évesen vörhenyben. A felnőtt kort megélt gyermekeik: Mária, Balázs és Teréz (közülük Mária Simsik Lajoshoz, Teréz pedig Bartus Ferenchez ment férjhez, mindketten földművesek), ők 1933-ban arányosan megosztva kapták meg az anyjuk birtokát,¹¹⁹ még János nőtlenként 1932-ben asztmában halálozott el.

A Varga család harmadik ágát az 1846-ban született Varga József képviseli (János testvére), aki 1872-ben a Sebők családból választott magának feleséget (mint ahogy eddig láttuk a család számos más tagja, még fia, József is). Két gyermekük született, Ilona és József. Ilona 1901-ben K. Jónyer Lajoshoz ment férjhez (akinek erdőőr volt az apja), József pedig 1908-ban a fent említett Sebők Erzsébetet vette felségül. A választási névjegyzék tanúsága szerint 1928 és 1939 között József és felesége elvégezték az elemi népiskola megfelelő osztályait,¹²⁰ ezáltal szerepelhettek benne. Ezen kívül az 1926-os jegyzékből tudjuk, hogy József 4 kat. hold 222 négyszögölnyi földterületen kisbirtokosként gazdálkodott. Négy gyermeke született, sorsuk azonban tragikusnak mondható, mert közülük egy sem érte meg a húsz éves kort. Rozál 4 hónaposan bélhurutban, Anna és Erzsébet 15 évesen tüdőészben halt meg. István pedig 19 évesen fulladt a Sajóba.

Összegzésként a Varga családról elmondható, hogy jelentékeny szerepet játszottak a falu történetében. A család több tagja tisztviselőként és/vagy kisbirtokosként volt meghatározó. A születéseket tekintve a második és harmadik nemzedékben a sokgyerekes család volt a jellemző, emellett magas volt a csecsemőként vagy fiatalon elhalálozottak száma (mindkét tendencia általánosnak mondható a falu társadalmát vizsgálva). A házasságokat figyelembe véve megállapítható, hogy a család tagjai a módosabb családok gyerekei közül választottak maguknak párt.

¹¹⁸ Uo.

¹¹⁹ Uo.

¹²⁰ A férfiaknak 4, a nőknek 6 osztályt kellett elvégezniük, BAZ mlt IV. 903 20-24. doboz

UJJ CSALÁD

Az Ujj család az egyházi anyakönyvek tanúsága szerint a 18. század elejétől lakott Sajógalgócon. A borsodsziráki Ujj György (*1733 k.) Jónyer Máriát vette feleségül és Sajógalgócon alapított családot, négy gyermekük született: György (1756), István (1766), Mária (1768) és János (1780). János 1802-ben Buri Katalint vette feleségül, négy gyermeke közül a legfiatalabb is a János nevet kapta. János a 19. század első felében feleségül vette Tuza Erzsébetet és három gyerekük született: Mária (1836), József (1840), és Júlia (1861). Róluk az egyházi anyakönyvek mellett Sajógalgóc község határainak rendezése utáni telekkönyve is megemlékezik.¹²¹ Ujj Mária 1857-ben Varga Jánossal kötött házasságot, Júlia pedig 1877-ben ment feleségül az abafalai Kosztúr Józsefhez.¹²² Ha a telekkönyveket vizsgáljuk, valószínűsíthető, hogy Mária és Júlia nem házasodott hozomány nélkül. Az 1866-os telekkönyv szerint ugyanis Józsefnek, Máriának és Júliának 18 kat. hold 48 négyszögöl birtoka volt¹²³ és ha figyelembe vesszük az 1926-os birtokívet¹²⁴ amelyben az szerepel, hogy birtoka 15 kat. hold 1284 négyszögöltre tehető¹²⁵, véleményem szerint a fenti következtetés helytálló.

Ujj Józsefről a képviselőtestületi jegyzőkönyvek adatai szerint az is megállapítható, hogy 1904 és 1907 között a tizenkét főből álló testület tagja volt. Egy 1905-ös jegyzőkönyv tanúsága szerint 6 évre választják újra, így bizonyíthatóan 1911-ig volt a képviselőtestület tagja.¹²⁶ A választási névjegyzékeket vizsgálva pedig az 1891–1899-es időszakot tekintve¹²⁷ szerepelt és képességi alapjaként a földbirtoka volt megnevezve (tehát a földbirtok jogán). Lipták Sándor közlése szerint a faluban egyike volt a tíz szeszfőzde tulajdonosnak is.¹²⁸ A fentiekből következőképpen elmondható, hogy Ujj József a helyi elit tagja volt, a társadalomban betöltött szerepét meghatározta mind jelentős földbirtoka, mind a faluvezetésben betöltött státusza (képviselőtestületi tagsága).

¹²¹ BAZ mlt VII. 1. c

¹²² Ha figyelembe vesszük, hogy Júlia 1877-ben csak 16 esztendő volt, felmerülhet a kérdés, hogy a házasság mennyire történt az apa jóváhagyásával illetve mennyire múlt a „férj és feleség” akarátán.

¹²³ Ebből 0,85 kat. hold beltelek, 10,93 kat. hold szántóföld, 5,95 kat. hold rét, és 0,3 kat. hold haszontalan, BAZ mlt VII. 1. c

¹²⁴ Azslt VI. 101/b; c

¹²⁵ Az 1926-os birtokívetben a 15 kat. hold 1284 négyszögölnyi terület tulajdonosa nem az a József, aki Mária és Júlia testvére, hanem annak unokája József. (Az „idősebb” Ujj József ugyanis 84 éves korában, 1924-ben agykori végkimerülésben meghal és fia Lajos még öt megelőzően 1922-ben elhalálozik - a halála oka ismeretlen-, így a birtokot az unoka: József örökli).

¹²⁶ BAZ mlt V. 226 b

¹²⁷ BAZ mlt IV. 804 20-23. doboz, az adatsorok az 1891, 1894, 1897, 1898, 1899-es évekre vonatkoznak.

¹²⁸ Lipták Sándor é.n., 43.o.

Fia, Lajos 1867-ben született és 1888-ban a Mizerák családból választott feleséget, apjához hasonlóan, Hermint vette el. (A Mizerák család is egyike volt a „régí” falubeli nagybirtokos családoknak, a 19. század elejétől laktak a településen és az 1926-os birtokjegyzéket vizsgálva a család férfi tagjainak birtoka 4 és 10 kat. hold közé tehető).¹²⁹ Ő is szerepel 1891 és 1914 között a választási névjegyzékben¹³⁰ szintén apjához hasonlóan, és ha státuszát vesszük figyelembe, akkor elmondható, hogy folytatta a családi hagyományt, községi bíró és becsüs¹³¹ volt. Fia, József 1891-ben született és 1911-ben Dubicsányból nősült, megtörve ezzel azt a családi hagyományt, hogy eddig a menyasszonyok a falusiak közül kerültek ki), Halászi Juliannát vette feleségül. József örökölte nagyapja birtokait, ahogyan ez korábban említésre került, így Sajóalgóc egyik legtekintélyesebb földbirtokosa, helyi viszonylatban nagybirtokosa lett. Emellett apjához hasonlóan ő is betöltötte a bírói és a becsüsi pozíciót¹³² és felségével együtt szerepelt a választói névjegyzékben, ebben a részvétel jogaként pedig – az elemi iskola IV. osztályának elvégzése mellett – az volt feltüntetve, hogy „önállóan gazdálkodik saját vagy felesége olyan földbirtokán, amelyek kat. tiszta jövedelme legalább 60 aranykorona”.¹³³ Ez bizonyítható az 1926-os birtokív alapján, amely szerint birtokainak évi kat. tiszta jövedelme 146 Ft, 45 kr,¹³⁴ illetve az 1941-es birtokív alapján, ebben a birtokok tiszta jövedelme 137 Ft, 82 kr.¹³⁵ Mindezek mellett több helyi egyesület vezető pozícióját is betöltötte: a Polgári Lövészegyesület elnöke,¹³⁶ a Levente Egyesület elnöke,¹³⁷ illetve a sajóalgóci volt úrbéres telkes gazdák közös legelőjének elnökségi tagja¹³⁸ volt. Látható tehát, hogy a falu társadalmát tekintve minden téren vezető pozícióval bírt.

Három gyermeke született: Irén (1913), Ilona Mária (1917), és Sándor Zoltán (1921). Ilona Mária még gyerekként (13 hónaposan) hurut következtében halt meg. Irén 1934-ben férjhez ment Mérés Istvánhoz (a Mérés család presztízsét tekintve nem volt

¹²⁹ Azsl VI. 101/b; c

¹³⁰ BAZ mlt IV. 804 20-23. doboz az adatok 1891, 1897, 1898, 1899, 1911, 1912, 1914-es évekre vonatkoznak.

¹³¹ Azsl IV. 811/b; b, az árvaszéki iratok adatai szerint 1917-ben, 1918-ban hagyatéki leltáraknál becsüsként és, 1914-ben és 1917-ben bíróként (az utóbbinál még becsüsként is) szerepel.

¹³² Uo. az árvaszéki adatok szerint 1930-ban, 1934-ben, 1936-ban, 1939-ben (két alkalommal is) és 1943-ban volt hagyatéki leltáraknál bizonyíthatóan bíró és becsüs.

¹³³ BAZ mlt IV. 903 20-24. doboz

¹³⁴ Azsl VI. 101/b; c

¹³⁵ Birtokait megosztotta feleségével, így az ő kezén 14 kat. hold, 1451 négyszögölnyi terület maradt 137 Ft, 82 kr évi kat. tiszta jövedelemmel, míg felesége 1 kat. hold, 57 négyszögölnyi területet kapott 10 Ft, 21 kr évi kat. tiszta jövedelemmel, Ujj család magánlevéltára. A birtokok listáját és kataszteri térképen való jelölését lásd a 4. mellékletben.

¹³⁶ BAZ mlt IV. 829 2901/61, az 1930. évi alakuló közgyűlési jegyzőkönyv szerint.

¹³⁷ BAZ mlt IV. 829 3552, az 1941. évi közgyűlési irat szerint.

¹³⁸ Azsl VI. 202, egy 1929-es kimutatás szerint.

jelentéktelenebb a korábban említett Mizerák családnál), Sándor pedig gazdasági tanulmányokat folytatott. 1939 és 41 között a rimaszombati Magyar Királyi Téli Gazdasági iskola tanulója volt és – a bizonyítványa alapján¹³⁹ – a két éves tanfolyamot jó eredménnyel végezte el, így „aranykalászos” gazdává vált.¹⁴⁰

Összességében az Ujj családról elmondható, hogy generációkon, nemzedékeken keresztül vezető szerepet játszott a falu életében. Mind tekintélyes nagybirtokosként, mind a családtagok a helyi társadalomban betöltött pozícióit tekintve (képviselőtestületi tag, bíró, becsüs, elnökségi tag volt) mint láthattuk, a család hatalmának, befolyásának és presztízsének csúcspontját az „ifjabb” József működése idején érte el, hosszú időn keresztül volt meghatározó jelentőségük és tevékenységük Sajógalgócon.

ÖSSZEGZÉS

Elemeztük tehát Sajógalgóc térszerkezetét, demográfiai viszonyait, társadalmi-gazdasági folyamatait, a lakosság kapcsolati hálóját és mindezek egyidőben való egymásra hatását, komplexitását. Mindezeket figyelembe véve tehát és a Lepetit-féle léptékváltás látószögét alkalmazva több tézis állítható fel.

Elsőként az, hogy a falu szerves egészként értelmezhető: a helyi lakosság társadalmi kapcsolatait tekintve jó rokonsági-szomszédsági viszonyok figyelhetők meg (amelyet az interjúk is megerősítenek). Bár a falubeliek a teljes fizikai teret használják, mégis – korántsem meglepő módon – kialakultak centrumok a településen.

Ez a megállapítás értelmezési keretet ad a demográfiai viszonyok elemzéséhez. A korábban említett népességnövekedést a természetes szaporodás mellett a munkalehetőségek számának növekedése idézhette elő. Ebben szerepe volt a földrajzi mobilitásnak is.

A népességi viszonyokat a továbbiakban vizsgálva: a házassági anyakönyvek és a családrekonstrukciós vizsgálatok alapján a nuptialitást tekintve a vizsgált időszak elejétől jellemző az endogám házassági minta, amely az 1920-as évektől exogámmá válik. Ennek oka az előző tézisben ismertetett földrajzi mobilitás meghatározóvá válása.

¹³⁹ Ujj család magánlevéltára

¹⁴⁰ „Nevezett az iskola házi kiállításán saját gazdaságában előállított gazdasági terményekkel vett részt, és a kiállítás bírálóbizottsága által dicséretben részesítettet”. Ez bizonyítja tehát, hogy apja birtokán gazdálkodott. Uo.

Ezt követően elemezhető a foglalkozás-szerkezet: a helyi társadalom egy szűkebb csoportja több foglalkozású volt a vizsgált időszakban, amely általában függ az időjárási viszonyok mezőgazdaságra gyakorolt hatásától, az 1930-as évektől pedig a bányászat válik meghatározóvá a foglalkozás szerkezetét tekintve.

Végül pedig a helyi elit belső kiválasztódását – amely a családrekonstrukciós vizsgálatok segítségével szemléltethető és amelyet az A. Jónyer és a Varga családok esetében is elvégeztem –, két tényező határozza meg: a „nagybirtok” és a vezető pozíciók birtoklása.

Mindezen vizsgálatok azonban valószínűsíthetően csak töredékesen képesek bemutatni azon folyamatokat, amelyek a vizsgált időszakban Sajógalgóc társadalmát tekintve meghatározóak voltak.

FORRÁS ÉS IRODALOM

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárának főfondjai:

IV. Megyei Törvényhatóságok, szabad királyi városok és törvényhatósági jogú városok

Az 1872-től 1950-ig terjedő korszak

- Borsod Vármegye Levéltára
- Borsod-Gömör Vármegye Levéltára /Borsod-Gömör-Kishont k. e. e.

Vármegye 1924–1938

V. Mezővárosok, rendezett tanácsú városok, községek

Községek

VI. Az Államigazgatás területi szervei

- Földművelésügyi szervek
- Az oktatásügyi igazgatás szakszervei
- A pénzügyigazgatás szakszervei

VII. A jogszolgáltatás területi szervei

- Bíróságok és ügyészségek

XXXIII. Külön intézkedéssel levéltárba utalt iratok

Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárának anyaga (Miskolc)

V. 226 Vadnai körjegyzőség iratai 1900–1950

- b, Sajógalgóc kisközség iratai 1904–1947 1., 2. doboz; 1., 8. kötet
- c, Vadna kisközség iratai 1928–1948 4., 6. kötet

VII. 1 A Miskolci (Királyi) Törvényszék iratai (1727) 1850–1950 (1955)

- c, Úrbéri törvényszéki iratok 200. doboz Sajógalgóc

IV. 829 Örzemények (Borsod vármegye egyesületi alapszabályainak, megyei, községi és egyéb szabályrendeleteinek levéltári gyűjteménye villamosított házingatlanokra vonatkozó adásvételi szerződések) 1862–1959

3552 Sajógalgóc Levente Egyesület

2901/61 Sajógalgóc Polgári Lövész Egyesület

IV. 804 Borsod Vármegye Törvényhatósági Bizottsága Központi Választmányának iratai 1916–1925

Edelényi választókerület 1872–1922 Sajógalgóc 20-23. doboz

IV. 805 Borsod (-Gömör – Kishont) Törvényhatósági Bizottsága Központi Választmányának iratai 1939–1944

Sajószentpéteri választókerület 1939–1944 Sajógalgóc 60-69. doboz

IV. 903 Borsod (-Gömör – Kishont) Törvényhatósági Bizottsága Központi Választmányának iratai 1924–1938 (1945–1949)

Ózdi választókerület 1925-1938 Sajógalgóc 20-24. doboz

IV. 810 Borsod vármegye alispánjának iratai 1939-1944

- b, Közigazgatási iratok 1939–1944 9908/1940

- IV. 809/b Borsod Vármegye főispánjának iratai 1872–1923
b, Közigazgatási iratok 1872–1923
1293/1936

**Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárának, az Alsó-
zsolcai Fióklevéltárának anyaga**

- VI. 101/b A Miskolci Pénzügyigazgatóság iratai 1851–1950
b, Kataszteri iratok 1833–1850 Sajógalgóc
c, Kataszteri iratok és birtokvázlatok Sajógalgóc
- VI. 202 Borsod (Borsod-Gömör) Vármegye Gazdasági Felügyelőségének iratai 1914–1949
1., 2., 6., 7., 10. doboz
- VII. 1 A Miskolci (Királyi) Törvényszék iratai (1727) 1850–1950 (1955)
P2 1326/1917
- IV. 811/b Borsod Vármegye Árvaszékének iratai 1872–1923
b, Általános iratok (1872–1923)
- IV. 812/b Borsod Vármegye Árvaszékének iratai 1939–1944 (1950)
b, Általános iratok 1939–1944 (1950)
- IV. 905 Borsod-Gömör (-Kishont) Vármegye Árvaszékének iratai 1924–1938 (1945–1950)
b, Általános iratok 1924–1938 (1945–1950)
- VII. 1138 Iparlajstrom 1904–1961
1., 2. kötet
- XXXIII. Állami anyakönyvi levéltári másodpéldányok levéltári gyűjteménye 1895–1980
a, Abaúj, Borsod, Gömör, Kishont, Torna (vár)megye és Miskolc város anyakönyvi másodpéldányainak gyűjteménye 1895–1980
Születési anyakönyvek:
1057. kötet Vadna 1895–1906
1058. kötet Vadna 1907–1934
1059. kötet Vadna 1935–1970
Házassági anyakönyvek:
1809. kötet Vadna 1895–1927
1810. kötet Vadna 1928–1971
Halotti anyakönyvek:
2561. kötet Vadna 1895–1918
2562. kötet Vadna 1919–1956

Egri Érseki Levéltár anyaga (Eger)

- Sajógalgóc
1. doboz 1886–1895
2. doboz 1896–1925
3. doboz 1926–1939
1 csomó 1940–1944

Magyar Nemzeti Levéltár Heves Megyei Levéltárának anyaga (Eger)

XII-2, a Egyházi szervek

Egri Káptalan Magánlevéltárának iratai

Az Egri Káptalan Tanácskozmányi jegyzőkönyvei és iratai 1754–1945

SZAKIRODALOM

Kövér György 2011: A tiszzaeszlári dráma: társadalomtörténeti látószögek. Osiris, Budapest.

Benda Gyula 2008: Zsellérből polgár: társadalmi változás egy dunántúli kisvárosban: Keszthely társadalma, 1740–1849. L'Harmattan, Zala Megyei Levéltár, Budapest, Zalaegerszeg.

Hamvay Béla–Leszih Andor 1929: Miskolc és Borsod–Gömör–Kishont egyelőre egyesített vármegyebeli községek. Miskolc.

Csikvári Antal (szerk.) 1939: Borsod vármegye: Borsod, Gömör és Kishont K. E. E. vármegyék (Vármegyei szociográfiák). Budapest.

Bertalanfy Béla (szerk.) 1986: 200 éves a borsodi szénbányászat. 1786–1986 Miskolc Borsodi Szénbányák, Miskolc.

Répási Imre 1989: Ipar és kereskedelem Putnokon a XIX. század közepétől 1945-ig. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék.

Gyáni Gábor–Kövér György 1998: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. Osiris, Budapest.

EGYÉB FORRÁSOK

Dövényi Zoltán (szerk.) 2010: Magyarország kistájainak katasztere. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.

Magyar Statisztikai Közlemények: Új sorozat: Országos magyar királyi statisztikai hivatal 1., 42., 69., 83., kötet, Budapest

Az 1941. évi népszámlálás: demográfiai adatok községek szerint 1947: Központi Statisztikai Hivatal, Budapest

Lipták Sándor é. n.: Sajógalgóc története, kiadatlan kézirat. (A Lipták család tulajdonában).

AZ ÁBRÁK ÉS MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

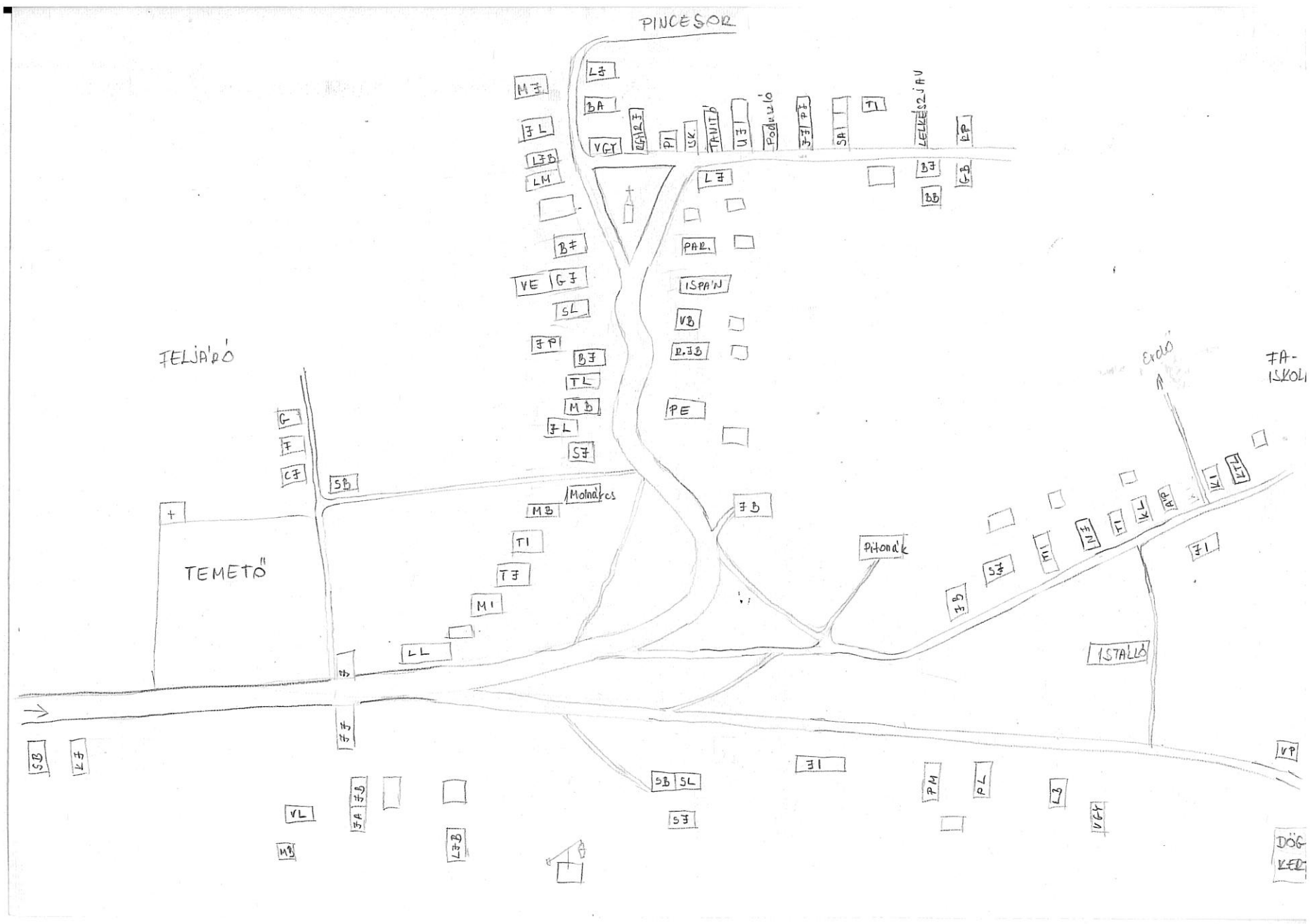
ÁBRÁK

1. ábra: Sajógalgóc lélekszámának alakulása (1869–1941)
2. ábra: A sajógalgóci lakosság nemek szerinti megoszlása (1900–1941)
3. ábra: A sajógalgóci lakóházak számának alakulása (1900–1941)
4. ábra: A halálozások korcsoportonkénti megoszlása (1896–1940)
5. ábra: A halálozások megoszlása betegségek szerint (1896-1943)
6. ábra: A sajógalgóci földbirtokok méret szerinti megoszlása 1926-ban
7. ábra: Kovács Lajos foglalkozásának alakulása, 1919–1939 közötti mintaévek alapján

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Sajógalgóc sematikus térképe
2. melléklet: Lőrinc Kálmán –mentális kép a faluról
3. melléklet: A rövidítések jegyzéke
4. melléklet: A Sajó-völgy és a Putnoki-dombság tíz településének a népességszámáról készült kimutatás
5. melléklet: Ujj József és felesége birtokainak listája
6. melléklet: Sajógalgóc lakosságának 1926-os birtoklistája
7. melléklet: A születések, házasságok és halálozások havi- és évszakos lebontása
8. melléklet: Házassági anyakönyv alapján készült kimutatók
9. melléklet: A halotti anyakönyvek alapján készült kimutatók
10. melléklet: A sajógalgóci lakosok foglalkozásszerkezete
11. melléklet: A Magyar Statisztikai Közlemények Új Sorozatának adatsorai felhasználásával készült táblázatok
12. melléklet: Az A. Jónyer-, a Varga- és az Ujj családok családfája
13. melléklet: A Lőrinc Kálmánnal, Sebők Gyulánéval és Sebők Józsefnével készített interjúk

1. számú melléklet Sajógalgóc sematikus térképe

Lőrinc Kálmán –mentális kép a faluról

Itt felfele a csapáson van a pincesor, ez az én oldalamon itt ne. No ezen az ódalon ez az enyém [az én házam], mer' itt csupasz hely van most, de itt is ház vót a szomszédomban'. Meglátszik még az alapja. Ez a ház én előtttem az én nagyapám Lőrinc Lajos, ezen a portán nem ez a ház volt, csak egy ilyen kisebb égrenyílő konyha, meg istálló volt a végibe', ennyi. Apám Lőrinc Kálmán volt, az ő apja: Lőrinc Lajos is itt lakott. Itt [lakott] szintén az én időmben' Buczkó Imre bácsi, Mariskának az apjának a nagyapja. Itt volt, egy ugyanilyen volt, hogy elöl volt egy helység, meg egy kis konyha, hátul meg egy kamraféle. Ott az a helység lentebb legutóbb Jónyér Balázsé, de úgy tudom, ahol most a Kingaék laknak, most ne Varga Gyuriéknak az apjáiék Varga Gyula bácsiék itt laktak, ha jól tudom fent. No, most 100 százalékig nem vagyok biztos. Ebbe' az ódalba, ahol most az orvos lakik itt szembe' velem ne Mizerák nevű volt. Mizerák, nem tudom a keresztnévét az öregnek, hogy ki volt azok voltak ott. A Mizerák Laciéba' az is Mizerák porta volt, ott ne Lacinak az apja tudom, hogy Mizerák János volt. De a nagyapját hogy hítták, nem tudom. Az az igazság, nem emlékszem, no. A következő ami Nagy Lukácsé, a Jámborfié volt. Hát Jámborfinak az apjáié, mer' ő nem Jámborfiként szerepelt valamikor, ő Jónyér József volt. Jónyér Balázsnak meg többen vótak ők testvérek ő magyarosította Jámborfira. Aztán várjál csak, minek is hítták. Amúgy Palkó, mert Palkó Balu bácsi, a Vén Pali, úgy híttuk ne. Mi is vót neki a keresztnéve? Az öreget nagyon jól ismertem, Palkó..., Palkó..., nem jön be. Lehet, hogy majd begyön még a neve. A következőbe' ott Ádámék laknak, ott két család lakott. Lőrinc János, Béla bácsinak az apja. Rokon vót nekünk, mit tudom én unokatestvérség vót vagy mi. A másik család meg – na várjál má' - Marcsó néni, Lőrinc Marcsó néni volt. Lipták Bertalanné a férje után, a lánya Malvin néni Varga Jánosho' vagy nem is tudom, kihe' ment férjhe'. Lényegtelen na. A következő ott, ahol most Ádámnak a lányáié fel van építve, a piros cserepes, ott lakott, ott két család lakott egyvégibe'. Elöl Gönci János, Gönci Jani bácsi, így híttuk, én ismertem, má' magába' vót az én gyerekkoromba is'. Hátul meg tehát a végibe, ottan Varga Laciéknak az apjáiék, vagy bocsánat, nem az apja, hanem az anyjáiék, Erzsi néni. Nagy Erzsi néni, neki volt több testvére. Nagy Pista, suszter Jani, így hítták az öreget. Ezeknek az apjok is suszter volt régen, oszt állítólag, olyan vót, hogy cukkolták őt is, bekiabáltak neki. Az ablakho' vágta a kaptafát, hogy így vót-e, azt nem tudom. A következő, ahol Lóriék laknak, abba' meg Simsik Lajos, Irma néniék. Bocsánat egyet kihagytam, azon a portán, amit most elsoroltam, még abba' az ódalba', ahol Barbiék laknak, ottan meg Bartus Feri bácsiék, akik ott lent építkeztek amit Kis Erzsiék vettek meg. Azt a portát meg házat is ők építették. '57-be' építkeztek, Bartus Ferencnek hítták. Az én apámtól idősebb volt az valamivel, hogy az elődjeit hogy hítták, én azt nem tudom. Na most, a következő, ami most a Lóriéké, át lett alakítva. Szalmás ház vót, Simsik Lajosé vót, az ő felesége, Varga Mari néni, Irma néninek az anyja. Jó sokáig élt. Hogy ezeknek az ősei azoknak én most a nevét.. A következő Jónyér Pál volt, a Juhász Gabi nagyapja, Mártának az apja. Jónyér Sándor volt az ő apja Jónyér Pál volt. A következő, ahol Varga Laciék laknak, abba' meg az öreg Bartus, a vak Bartus, úgy híttuk,

mer' a fél szemével... Bartus Józsi bácsinak, Mari néninek, Mancsi néninek, meg vót Vadnán is egy, meg annak is az apjok. Majd ötüle Fábián, mer' ő elvette Varga Mari nénit. Varga Mari néni, Bartus Mari néninek volt egy férje, először Jónyer Lajos, innen a falubul származott. Jónyer Miklós az tanító volt, még mai napig is él, de nem itt, elköltözött innet. Utána Fábián vette el. Az Bartusféle porta volt. Amaz a következő, ami üresen áll a kanyarba' ne, abba' meg Tóth Lajosnak hitták. Amúgy az Annuska anyósának az apja vót ez, mer' az Tóth Margit. Tóth Lajos, a felesége, mit tudom én kinek hitták. Amúgy Szoszka Lajos bácsi, meg Tura Lajos bácsinak. Tudod volt itt mindenkinek valamilyen neve. Utána Tatrai Pista bácsi. A hátsó rész, mer' ő elvette Margit nénit ne, akkor ő Kazárul került ide. A hátsó részt - mer' ugye kettőből állt ez a rész – Pista bácsi építette. Akkor mellette, ahol most Novák Zoli lakik az erdész, az a Mizerák Jóska nagyapjái, Mizerák Balázsé, Jóskának az apja. Odamaradt a '45-ös háborúba', tehénhajtás közbe' elvitték Oroszországba. A következő, ahol Erzsí lakik most, Mizerák Jóskái. A Vince Gyula-féle ház, ő vőnek jött ide. Bocsánat, ott Jónyer Lajos bácsinak a testvére, vagy az apjának a testvére volt, Mariska néni, Vince Gyuláné. A következő meg a Polgármesteri hivatal van most, az a Sebők Józsi bácsié, Vaddisznó Józsi bácsié – így hittuk – meg Erzsí nénié. Ők testvérek vótak. A következő, ahol most a Váradí Janí-féle porta, az futó Sebők Balázs bácsié volt, de azelőtt Mérész Balázsnak hívták a régebbit. Az Kazára ment oszt innet, az Mérész Pista bácsi, aki a tanyába lakott. No, annak az apja volt ez a Mérész Balázs. Ő lakott ott valamikor, itt az első részibe'. Amott meg bent, a Mónároknak az öreg Mónár, mer' ezek vótak sokan testvérek. Mónár Pista, Lajos, Gyuri, Jani, Bözsi néni, Annus néni, nem tudom most elsorolni. Ezeknek mind az apjoknak a neve hogy vót, de Mónár vót, az biztos, ennyit tudok. Ahogy megyünk le, bót nem volt, mint most, egy csupasz telek vót. Következett Tóth Józsié, amit eladott az erdésznek. Most nem tudom ki is lakik benne, lényegtelen. Ez a Tóth Józsi apjái, Tóth Istvánnak hívták. Mellette Tóth Lajos apjának a testvére, Tóth Józsi bácsi. Ott lejjebb, ami a Farkasé vót, de eladták, most Szűcs Kálmán apósái, vették meg. Utána van A Gondoséké, a Mérész Istváné vót. Az ő apját is, hogy hogy hitták... Mérész István apámtól is idősebb vót, hát én ezeket ismertem. Utána, hogy lefordulunk lefele, Mariskának az apósái, Lőrinc Lajosé. Tehát ott ne lefele az én apósomé vót mán csak, ami most a mienk. Ebbe' az ódalba nem vót lefele se, a játszótér utáni már '45 után épült. Emez az ódl meg a templom mögött, ahol Lipták Laci lakik ne, Sebők Gyula bácsi, Irmus néninek az apósa. Mellette a másik, a fehér ház ami most pestieké, az meg Ronyec családé volt. Ronyec Gyusziéknak a nagyapjoké, azt Ronyec Jánosnak hitták, azt is tudom. Utána ahol a Kis fogorvos lakik, az is van ottan, az meg Poduszló István, Annus néninek, az Éva anyjának, meg neki vót három testvére. Azoknak az apjái. Következő vót ott az iskola, amit Szelekovszki Gyuri vett meg, a tanítói lakás. A következőbe' Ujjék laktak, Ujj Sándornak az apjái, Lőrinc Laciéké most. El tudom én ezt sorolni mind. Améket az öreg Ujj, mert Ujj Jóskának az apja tőlem is idősebb vót, az öreg Ujjt, az apját is jól ismertem. Meg utána Liptákéké, Jani lakik most ottan, Janinak az apja, Lipták József volt. Hogy neki az ő felmenőit hogy hitták, nem tudom. Utána meg ami most Szelekovszki Marika vette meg, az meg Poduszló porta vót. Szintén ennek a Poduszló Istvánnak, akit itt mondtam a Ronyecék mellett ne. Nem testvérek vótak ők közvetlen, csak unokatestvérek, meg Poduszló Laci bácsinak az apjával, aki ott lenn lakott. Azt

hogy is hitták? Juli néni, a kopasznak a felesége, Poduszló Juli néni, Málé Nagy Juli néninek mondtuk, na ezek. Nem tudom, hogy azt hogy hitták a Poduszló-féle portán. Mert Poduszló Ilon, Balázs –az is ottmaradt a tehénhajtásnál – ezek idősebbek voltak. Meg vót ott még több gyerek. Csakhogy az öreget, az apjokat hogy hitták, azt nem tudom. No utána vót a Jónyer Jóskaéké ottan. Na apósom is itt lakott fent valahol, mer’ ők unokatestvérek, Jónyer Jóskaék. A’ meg két porta vót, az elsőbe’ Jónyer Jóska lakott, a hátsó részen meg Pitonákék. Majd oszt mikor Poduszló Pista bácsi meghalt itten az izé mellett, akkor vette meg Pitonák itten. Utána Zupkó-féle, Zupkó Sanyinak nem tudom azt se hogy hitték pontosan az öreget. Erzsike néni tudná megmondani. Zupko, utána Imre bácsi, de úgy tudom, hogy azelőtt Imre bácsi előtt ott bent a srokba’, ott meg Tóth Pistának az apjái laktak előtte. Így hallottam, oszt majd Imre bácsi. Tán Tóth Istvának hitták az apját is. Osztan úgy tudom azok laktak ott előtte régebben, meg ne vót egy másik az útszélen, ott meg Ruzsinszki Jolán néni [lakott]. Tóth Józsi anyja, meg neki vótak testvérei. Hogy az embert –mer’ a vénasszonyt ismertem, Rózsi mama, úgy hívogattuk, mint gyerek – oszt hogy Ruzsinszki mi volt a neve nem tudom. A másik ódalon ahol Szűcs Kálmáné most, azt is tudom mondani, a’ Gergely porta vót, Gergely Jánosé. Szűcs Kálmán apósának az apját is Gergely Jánosnak hitták. Beleesett itt a Poduszló-féle kútba, mikor Ujj Sándornak volt a lagzija. Vőfély vótam, mentünk a lagziba. Ez vizé’ jött, oszt egyszer nagy kiabálás, szalattunk, beleesett a kútba. Má’ halva húztuk ki. Na akkor van ott, ha jól tudom az üres porta. A Buri porta van utána a sarkon, Buri János volt itt, meg vót egy Balázs testvére. Az vót a legnagyobb azt tudom, de oszt Jani bácsi maradt itt. Azt se tudom, nem-e a fronton veszett-e oda Balázs. Utána a parókia vót, a régi parókia. Amaz lejjebb, ahol Ivánfi Jenő bácsi lakik, ott meg Varga Balázs bácsi ne, a Varga Balunak, Sándornak, Pista bácsinak. Akkor vót itt Gyula bácsi meg a felesége Piros néni, Mizerák Piroskának az anyja, ezek Varga gyerekek voltak. Varga Balázsé az valami ispánsági vagy mit tudom én ház vót ottan ne. Ivánfi műemléknek nyilvánította. Ott ahol Valika néni lakik, a’ meg –úgy hittuk, hogy rendőr- az öreg rendőr Balázs bácsi, emígy Jónyer Balázs. Az rokonságba vót ott ne izével, Korbélyékkal. A következő az meg Pitonák Erzsike néni. Mi is vót a férjének a neve? Utána oszt megint a Jónyer Lajos bácsiék, az is, az ő apja Jónyer Balázs vót. Ott sarkon, a Jónyer Balázs bácsitól felefele az is Pitonáké volt. Pitonák valami volt, tehát Irma néninek, a Veres anyósának, Piroska anyjának a valakije volt, akik ott laktak. Mellette van a Jasko Lajoséé, az ő apja Béla bácsi. Hogy előtte – mer’ vót ott régebbi ház oszt építettek hozzá -, de hogy a’ kié azt pontosan nem tudom. Hogy Béla bácsi előtt ki volt a tulajdonosa. Az ő apja, annyit tudok, hogy az nem ott lakott. Az ott lakott, ő onnan származik Béla bácsi a Veres Jánoséknak a kis házból, ami az apósomékkal szembe’ van, ezt tudom. Utána amott a felső úton felfele Piroska néniéknél, annak ki volt a gazdája azt nem tudom. Lajos meg Jóska –vótak ők is többen – Etel néni, Irma, Gyula. Ott is az ő apjokat Sebők Józsefnek hitták. Utána meg Tóth Pistáké következnek. Ottan má’ én Pestu bácsi –mer’ úgy hittuk Tóth Pista bácsi -, má’ Pestunak hitták a családba, mer’ mivel a fia is István vót. Oda ment Kovács Pista vőnek, akkor meg Pestu, Pista, meg Kovács Pistát má’ nem is tudom hogy mondták a családba’. Előtte azon a portán kik laktak, nem tudom. Az én időmbe’ ezek a Tóth István, idős, meg a fia, az is Tóth István. Utána vót a Novák család, többet arról se tudok. Novák Kató néninek az apját ismertem,

Novák Józsefnek hítták. Előtte lehetett másé a porta. Utána ahol most Annuskékék laknak Tatraiék vették meg, Antal porta volt. Az én anyám is onnan származott, arrul a portáról, az öreget [Antal Lajosnak hívták], az anyámnak az apja ő Antal Lajos volt. Anyám '13-ba' született, az apja oda is maradt a '14-es háborúba', nem is ismerte. Volt még két fiútestvére, az egyik Antal Jani, az kiment Amerikába, a másik Antal Pestu bácsi, Veres Marival nem volt neki gyerek. Elmentek Szentpéterre ők lakni, oszt őtűle mikor elmentek Antal bácsiék, akkor vette meg az öreg Tatrai. Innen leköltözött oda lentre. Utána volt a Majoré, Kovács Lajos bácsinak hítták a feleségének Bözsinek az apját. Amaz, ami a Péter bácsié volt, hát hogy azelőtt kié volt, azt meg nem tudom mondani, mer' Péter bácsiék, Ádám Péterék jöttek oda. A másik a Krajnyáké, ott is csak Krajnyákot tudom, hogy őneki kije lakott ott? Utána jön a Császáréké, azt K. Tóth Lajosnak hítták, az öreget is, az apjokat. Vótak azok is sokan testvérek. Utána vót ott egy kis ház, hogy annak ki vót [a tulajdonosa] azt nem tudom. Ezen az utcán több nem volt. Lefele, ahogy ment az út a vögybe, az alsó úton a Fancsik Jóskáé, ott lenn a laposba', ami a Varga Gyurié vót. Má' kezdem visszafelülről. A másik a Lőrinc Balász bácsié, az Irmuséké. Akkor ahol Hegedüs lakik, nagykománé, Poduzsló Lajos volt neki a férje. Mellette meg a Poduzsló Laci bácsiék. A következő meg két családé volt, a Dzsoni nagyapjáé: Sebők Balázs, meg Sebők Lajos bácsi, Lajcsinak az apja. Ezek testvérek, Lajos bácsi vót a nagyobb. Ezek ott laktak együtt [közös portán]. Utána meg Jónyer Istvánnak hítták – Débor néni a felesége – az öreget is annak hítták, én azt ismertem. Apósommal unokatestvérek –rokonságba' Jónyer Jóskával- a fia is a' vót Pista, ennek a fia már Elemér volt. A következő, ahol Csaba lakik, a' meg a Sebők Jani bácsié volt az én időmbe'. Hogy azelőtt kié volt, nem tudom. Amott meg a köpüs kút másik oldalánál ha bemegyek Korbélyéké most, az Jónyer Balázs néven szerepelt. Az is R. Jónyer Balázs, ott Margit néninek az apjáé. Onnat visszafele a temetőnek a Veres János-féle régi ház, hogy mondjam, ennek a Jónyer Piroskának az apjáék, meg azokat nem ismertem, mer' elkerültek innét, Jónyer Erzsike még tán. Ketten laktak, a ház meg van még most is. Az első részen laktak – várjunk csak – Jónyer Pista bácsi, tán Pitonák Irma néni vót a felesége. A második[at] Jónyer Józsefnek hítták, meghaltak azok régebben, a fia Jónyer Sanyi meg Ilon, Erzsike meg Gyuri is, tán négy gyerek vót. Amaz ott lentebb a Veres-féle, ahol a régi ház vót a Jasko család. Jasko József a Béla bácsinak az apja, a másik család meg András. Abba' az egy házba', egyik hátul a másik elől laktak. Andrásnak a gyerekei Jasko Erzsike az még él mai napig is, meg Jasko Balázs bácsi meg Jasko Lajos, aki a vonat alá feküdt. No meg mit tudom én. Ahol Editék laknak, ott meg Varga család. Vót Varga Lajos, Varga József. Egy szalmás ház volt régen ott bentebb az úttul. Ezek testvérek vótak, a szalmás házba' az egyik Józsi bácsinak tán a fia belefűlt a Sajóba, fuvaroztak szekerral, még én gyerekecske vótam. Ez volt tulajdonképpen még a régi házakbul. Még amibe most a Magyarék laknak az a Molnár Balázs bácsié vót a temetővel szembe'. A Kisé vót még ottan ne lefele tőle, de hogy az övé volt-e mindig? Kis János bácsié volt az én időmbe' az most a tájház. Meg ahol Pogonyi Laci építkezett, a' meg Sebők Balázs a Kovács családból származott. Az apjokat is Sebők Balásznak hítták az öreget. Neki vót a lánya Erzsike néni, aki Varga Sándor bácsinak a felesége, meg Lipták az első felesége Józsi bácsinak onnat nősült. A vót, meg még volt egy fiuk a' meghalt, Sebők Bálintnak hítták. Amott a szögbe' kimaradt, ha úgy nézzük a temetőtül felfele ott is volt

régi ház, most is megvan egy –kettő. Czifrusék laknak ottan. Elbontották a régi házat, újat építettek oda má’ nem tudom hogy hívják ezeket akik megvették. A Fórizs-féle ház az még most is megvan, ott laknak benne Nyíri Feriék. Mellette az öreg Gönci nagyanyám lakott, anyámnak az anyja, mert ő Gönci Lajoshoz ment férjhez. Ott a kanyarba’ meg ahol a Siroki Béci háza van, ott meg a falusi kovács háza állt, ugyanabba’ az állásba’. Arra a völgy fele meg, ahol Bucko Jóskáék, az öreg Varga Pali bácsi építkezett az erdő szélén, attól kintebb Dögkert volt. A régi időbe’ nem dögkút volt, az majd később, ott lent az izé tetőn ne. Dögkert volt, ahova az elhullott állatokat kellett vinni elásni.

3. számú melléklet:

A rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Név
M J	Mizerák János
J L	K. Jónyer Lajos
L J B	Lőrinc János, Lőrinc Marcsó néni
L M	Lipták Bertalanné
B F	Bartus Ferenc
V E	Varga Erzsébet néni a suszter férje Nagy András
G J	Gönci János
S L	Simsik Lajos (István) felsége, Varga Mari
J P	Jónyer Pál
B J	Bartus József
T L	Tóth Lajos, Tóth János
M B	Mizerák Balázs
J L	Jónyer Lajos
S L	Sebők József
M család	Molnár család István
M B	Mérés Balázs
T I	Tóth István
T J	Tóth József
M I	Mizerák István (János)
S B	Sebők Balázs
C J	Cifrus József
F	Fórizs család Gönci János öröksége
G J	Gönci Lajos
L L	Lőrinc Lajos
J	Jónyer (Klárka néni családja)
L J B	Lőrinc Lajos
B A	Buczkó András (János)
V GY	Varga Gyula
R GY	Ronyec Gyula
R J	Ronyec János
P I	Poduszló István
ISK.	Iskola
Tanító	Tanítói lak
U J	Ujj József
P I	Poduszló István Juli néni
J J	Jónyer József
P J	Pitonák József
S A	Sebők András

T I	Tóth István
LELKÉSZ JAV	Lelkészlak lekészi javadalom
R P	Ruzsinszki Pál
G B	Gergely Bertalan
B B	Buri Balázs
B J	Buri János
L J	Lipták József
PAR.	Parókia
ISPÁN	Ispáni ház
V B	Varga Balázs
R J B	Rendőr Jónyer Balázs
P E	Pitonák Erzsi néni
J B	Jónyer Balázs
Pitonák	Pitonák család
J B	Jaskó Béla
S J	Sebők József
T I	Tóth István
N J	Novák József
T I	Tatrai István (Antal István)
K L	Kovács Lajos
Á P	Ádám Péter
K I	Krajnyák István
K T L	K. Tóth Lajos
S B	Sebők Balázs
K J	Kis János
M B	Molnár Balázs
V L	Varga Lajos
J J	Jónyer József
J A	Jaskó András
J B	Jaskó Balázs
R J B	R. Jónyer Balázs
S J	Sebők János
S B	Sebők Balázs
S L	Sebők Lajos
J I	Jónyer István
P M	Poduszló Mihály
P L	Poduszló Lajos
L B	Lőrinc Balázs
V GY	Varga Gyula
V P	Varga Pál

A kiemelés nélküli nevek a Lőrinc Kálmán által közölt nevek.

A félkövér betűvel szedett nevek az 1926-os házjegyzék alapján tett kiegészítések.

4. számú melléklet

A Sajó-völgy és a Putnoki-dombság tíz településének a népességszámáról készült kimutatás

Település/Év	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930	1941
Alsószuha	796	624	572	746	663	649	665	662
Dövény	424	501	506	445	439	407	412	431
Dubicsány	355	291	311	335	422	413	411	367
Felsőkelecsény	362	327	366	436	391	398	411	412
Gömörszőlős	375	337	356	354	324	302	319	309
Hét	342	357	320	354	370	359	357	480
Jákfala	298	344	242	270	270	305	292	294
Kánó	331	270	343	358	318	329	295	326
Szuhafő	613	544	497	489	472	486	468	495
Trizs	341	233	301	305	333	345	329	360

5. számú melléklet

Ujj József birtokai

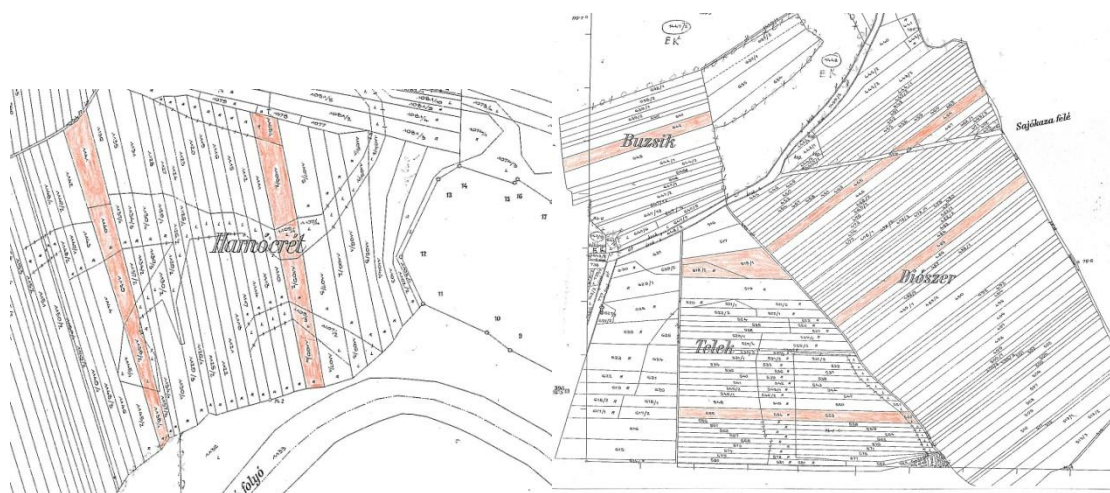
Helyrajzi szám	Dűlőnév	Minőségi osztály	Szántóföld	Rét (n. öl)	Kert (n. öl)	Legelő (n. öl)	Szőlő (n. öl)	Pince (n. öl)	Lakház (n. öl)	Kat. tiszta jövedelem (K, f)
805	Pincetava	5	604							3,40
806	Pincetava	5		135						0,81
826	Pincetava	5	853							4,80
892	Kenderföldek	3	357							3,12
905	Kenderföldek	3	322							2,81
989	Bozgergely	5		109						0,68
990	Bozgergely	4	681							4,68
1021	Bozgergely	7		122						0,46
1022	Bozgergely	4	624							4,29
1088/1	Galyagas	7		280						1,05
1088/2	Galyagas	5	115							0,60
1088/3	Galyagas	7		105						0,39
1088/4	Galyagas	5	240							1,35
1088/5	Galyagas	7		290						1,09
1089	Galyagas	5	872							4,91
1108/1	Harnócrét	4		185						1,39
1108/2	Harnócrét	4	552							3,80
1109/1	Harnócrét	7		210						0,79
1109/2	Harnócrét	4		294						2,20

1109/3	Harnócrét	7		117						0,44
1109/4	Harnócrét	4		310						2,33
1138/1	Pásti rétek	4		180						1,35
1138/2	Pásti rétek	7		307						1,15
1139	Pásti rétek	4	307							2,11
1140	Pásti rétek	4		280						2,10
1141	Pásti rétek	4	572							3,93
1179	Pásti rétek	4	1 hold 142							11,98
1180	Pásti rétek	7		139						0,52
1368/2	Kis-hegy	6			210					1,58
1371	Kis-hegy	6			278					2,08
1372	Kis-hegy	4					471			2,94
1373	Kis-hegy	6			64					0,48
1374	Kis-hegy	7				250				0,13
1375	Kis-hegy	8	319							0,48
1376	Kis-hegy	4					185			1,16
1377	Kis-hegy	6			94					0,71
1378	Kis-hegy	6			238					1,79
1416	Kis-hegy							14		
1435	Kis-hegy							12		
193	Beltelek								291	
194	Beltelek								18	
195	Beltelek	6			518					3,89
272/1	Beltelek	6			121					0,90
272/2	Beltelek	6			178					1,34
337	Feljárók	7	651							1,63
338	Feljárók	7	223							0,56
363	Feljárók	8	445							0,67
364	Feljárók	7	478							1,20
464	Diószer	3	582							5,09
465	Diószer	3	803							7,03
485	Diószer	3	1392							12,18
518/1	Telek	4	1008							6,93
518/2	Telek	5	374							2,33
552	Telek	8		59						0,15
553	Telek	4	676							4,65
554	Telek	5	205							1,28
555	Telek	4	496							3,40
642	Buzsik	8	1155							1,73
661	Felszer	8	918							1,38
662	Felszer	4	221							1,52
összesen:			11 hold 187	1 hold 1522	1 hold 101	250	656	26	309	137,82

Ujj Józsefné Halászi Julianna birtokai

837	Pincetava	5	892						5,02
970/1	Bozgergely	4	650						4,47
970/2	Bozgergely	5		115					0,72
összesen:			1542	115					10,21

A birtokok elhelyezkedése a kataszteri térképen

ID szám	Házszám	Lakóhely	Előtag	Vezetéknév	Keresztnév	Szántóföld		Kert		Rét		Szőlő		Legelő		Erdő		Földadó a. n. eső t.		Összes terület		Tiszta jövedelem folyó értékben		Leánykori név		
						Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl	Hold	N. öl			Forint
1	73	Sajógalgóc		Ádám	Istvánné		785		305				164						186		1440	8	72	Molnár Hermina		
2	10	Dubicsány		Alexa	János	3	265													3	265	10	14			
3	75	Sajógalgóc		Antal	István	1	299		925				206						105	1	1531	12	6			
4	34	Sajógalgóc		Bartus	József		947		1			78	475		650				134	2	684	18	34			
5	31	Sajógalgóc	özv.	Bartus	Józsefné				198										21		219	1	49	Kocsis Julianna		
6	nélkül	Sajógalgóc		Borsod vármegye - bánrévei útszakasz									134					5	1484	6	18		7			
7	22	Sajógalgóc		Buczko	András		1154		327				264						107	1	252	6	98			
8	21	Sajógalgóc		Buczko	Lajos		786		336				110						107		1339	4	39			
9	nélkül	Sajógalgóc		Buczko	Lajosné		403														403	2	27	Varga Rozália		
10	34	Sajógalgóc	L.	Buri	János	3	926		412		933		190						214	4	1095	37	2			
11	nélkül	Sajógalgóc	L.	Buri	Lajosné	1	184													1	184	10	26	Sebők Mária		
12	84	Sajógalgóc		Buri	József	2	1341		304		794		194						136	3	1169	34	18	örökösei		
13	56	Sajógalgóc		Celcz	János		470		885				474		480				194	1	903	11	32	örökösei		
14	43	Sajógalgóc		Cifrus	József				465										71		536	3	50			
15	nélkül	Sajógalgóc		Demjén	Gyula	1	1000			2	695									4	95	49	53			
16	89	Sajógalgóc		Egri r. kat. Főkáptalan					482											110		592	3	61		
17	nélkül	Sajógalgóc		Frecskó	István		80														80		55			
18	nélkül	Sajógalgóc		Gánóczi	Lajosné		166														166		42	Krajnyák Borbála		
19	14	Dubicsány	özv.	Gáspár	Sándorné		1172														1172	1	76	Tökös Borbála		
20	5	Sajógalgóc		Gergely	Bertalan	7	1359		848	2	784		230		186				191	11	398	103	98			
21	29	Sajógalgóc		Gönci	Jánosné				180										12		192	1	35	Gulyás Magdolna		
22	44	Sajógalgóc		Gönci	János				368										31		399	2	76	örökösei		
23	45	Sajógalgóc		Gönci	Lajos				228										71		299	1	71			
24	nélkül	Sajógalgóc		Gulyás	István				54				710								764	4	85			
25	nélkül	Sajógalgóc		Hatósági rendelkezés alatt álló víznek medre														21	202	21	202					
26	54	Sajógalgóc		Jaskó	András	1	156		62				56						16	1	290	10	99			
27	53	Sajógalgóc		Jaskó	Lajos	2	1141		62		1068		56						16	3	743	31	85			
28	nélkül	Sajógalgóc		Jaskó	Lajosné	1	1081				601				104					2	82	19	15	Horváth Gizella		
29	86	Sajógalgóc	A.	Jónyer	Balázs	4	708		634	1	354				104				185	6	604	59	64			
30	59	Sajógalgóc	F.	Jónyer	István	3	1477		394	1	571		231						211	5	1284	50	37			
32	nélkül	Sajógalgóc	F.	Jónyer	Istvánné	5	631		252		605		452							6	340	58	20	Sebők Mária		
33	50	Sajógalgóc	F.	Jónyer	János	5	200		451		1589		498						120	6	1258	61	7			
34	nélkül	Sajógalgóc	F.	Jónyer	Jánosné	2	622													2	622	19	82	Mérész Hermina		
35	80	Sajógalgóc	K.	Jónyer	János				144										25		169	1	8	örökösei		
36	9	Sajógalgóc	F.	Jónyer	József	4	447		403		1414		544		110				34	5	1532	52	32			
37	39	Sajógalgóc	A.	Jónyer	Lajos	3	663		196		993		205						196	4	653	38	79			
38	26	Sajógalgóc	K.	Jónyer	Lajos		1458		943				512						112	1	1425	16	95			

39	nélkül	Sajógalgóc	K.	Jónyer	Lajosné	2	1090			1399								3	889	35	36	Varga Ilona			
40	88	Sajógalgóc	R.	Jónyer	Lajos	2	832		549	789		178						190	3	938	30	4			
41	33	Sajógalgóc		Jónyer	Pál		1567		1134			530						613	2	644	22	63			
42	nélkül	Sajógalgóc		Jónyer	Sándorné		378												378	2	13	Tóth Mária			
43	nélkül	Sajógalgóc		Kiss	Balázs	2	122			1	61	325							3	508	29				
44	57	Dubicsány		Klement	József	3	342												3	342	8	55			
45	72	Sajógalgóc		Krajnyák	István	2	874		545	887								142	3	848	32	17	örökösei		
46/a	28	Sajógalgóc		Lipták	Bertalanné		302		290	1023								12	1	27	10	55	Lőrincz Mária		
46/b	13	Sajógalgóc		Lipták	János	5	419		570	1	220							164	6	1373	69	91	örökösei		
47	27	Sajógalgóc		Lőrinc	János				319									12		331	2	40			
48	28	Sajógalgóc	özv.	Lőrinc	Jánosné		475		290	728			122					12	1	27			kihúzva		
49	nélkül	Sajógalgóc		Lőrinc	János		1439		105			74							1	18	8	71			
50	78	Sajógalgóc		Lőrinc	József	1	823		882			173		53				30	2	361	23	21	örökösei		
51	23	Sajógalgóc		Lőrinc	Lajos		1227		552	111		307						96	1	693	16	26			
52	nélkül	Sajógalgóc		Lukács	Andrásné		428		274											702	4	79	Mizerák Julianna örökösei		
53	66	Sajógalgóc	öreg	Lukács	András	3	954		591	1	17	164		193				173	5	750	47	55	örökösei		
54	T5	Sajógalgóc		M. Kir. Államvasutak (Miskolc-Bánréve vonal)					160	1	1443			4	717			6	310	12	1337	24	7		
55	41	Sajógalgóc		Mérész	Balázs	5	846		351	2	713		231					183	8	724	75	78			
56	nélkül	Sajógalgóc		Mérész	Istvánné	4	1035		92	1	1514								6	1041	63	13	Jónyer Julianna		
57	79	Sajógalgóc	J.	Mérész	János	7	1037		1034	3	547		533					378	12	599	121	56			
58	48	Sajógalgóc	U.	Mérész	János	3	314		347		1575		236					170	4	1042	42	49			
59	38	Sajógalgóc		Mizerák	Balázs	3	43		1230		956		354					71	4	1054	39	37			
60	nélkül	Sajógalgóc		Mizerák	Balászné		1168													1168	2	36	Tari Terézia		
61	nélkül	Sajógalgóc		Mizerák	Gyula	5	849			1	1275								7	524	71				
62	nélkül	Sajógalgóc	özv.	Mizerák	Jánosné	5	395		144	1	121		133						6	793	57	56	Varga Verona		
63	25	Sajógalgóc		Mizerák	János	4	101		1300		1163		168					151	5	1283	45	27	örökösei		
64	24	Sajógalgóc		Mizerák	József	5	1481	1	239	2	498		143		200			211	9	1172	92	41			
65	42	Sajógalgóc		Molnár	István	3	1425		130	1	820		306		210			210	5	1501	55	34			
66	nélkül	Sajógalgóc		Molnár	Istvánné		167													167	1	46	Buri Borbála		
67	30	Sajógalgóc		Nagy	András				247									12		259	1	86			
68	nélkül	Sajógalgóc		Nagy	Józsefné	1	1183				554								2	137	21	91	Mizerák Irma		
69	nélkül	Sajógalgóc		Novák	József	2	222		266		1062		104						3	54	27	14			
70	77	Sajógalgóc		Novák	Józsefné	4	1545		781		255			56				16	5	1053	57	43	Lőrinc Juliánna		
71	82	Sajógalgóc	özv.	Pitonák	Józsefné				87									125		212		65	Kovács Erzsébet		
72	10	Sajógalgóc		Pitonák	József	1	1595		618		650		249					23	2	1535	27	72	örökösei		
73	18	Sajógalgóc	kis	Poduszló	István		1081		703				467					135	1	786	12	19			
74	12	Sajógalgóc	nagy	Poduszló	István		868		439				177					67		1551	7	29			
75	11	Sajógalgóc		Poduszló	Mihály	1	722		232				508					17	1	1479	12	97			
76	nélkül	Sajógalgóc		Ronyec	Jánosné	1	516		1195				598					130	2	839	22	25	Bartus Mária		
77	nélkül	Dubicsány	őr	Ruszkai	János	1	800												1	800	4	93			
78	6	Sajógalgóc		Ruzsinszki	Pál				123				139					13		275	1	79			
79	63	Sajógalgóc		Sajógalgóc község		17	702		134	5	1546				1125	1		16	603	41	910	216	51		
80	nélkül	Sajógalgóc		sajógalgóci														24		24					

				izraelita hit- község																						
81	17	Sajógalgóc		sajógalgóci r. kat. Egyház		4	1470			767					162		1474	6	673	53	83					
82	nélkül	Sajógalgóc		sajógalgóci r. kat. Harango- zói javadalom		8	949		43	1	203						364	9	1559	101	44					
83	15	Sajógalgóc		sajógalgóci r. kat. Kántor- tanítói javada- lom		11	1212		510		1179			768			447	13	916	127	88					
84	2	Sajógalgóc		sajógalgóci r. kat. Lelkeszi javadalom		41	488		1588	9	164		279	7	318	13	1537	1	206	73	1380	549	50			
85	46	Sajógalgóc		sajógalgóci volt úrbéres telkes gazdák					750	3	31			40	1033	112	1370	7	1212	164	1196	366	27			
86	nélkül	Sajógalgóc		Sebők	Andrásné		763				455									1218	8	47	Varga Borbála			
87	8	Sajógalgóc		Sebők	András	2	953		1029		1221		134					200	4	337	40	39	örökösei			
88	57	Sajógalgóc	A.	Sebők	Balázs	3	590		339		990		494		625			33	4	1471	46	91				
89	nélkül	Sajógalgóc		Sebők	Gyula		236		72				574							882	4	48				
90	nélkül	Sajógalgóc	özv.	Sebők	Istvánné		774													774	5	82	Varga Margit			
91	58	Sajógalgóc	J.	Sebők	János		963		318		187		83					22		1573	10	57				
92	81	Sajógalgóc	Sz.	Sebők	János	2	780		189		1221		274					24	3	888	35	10				
93	nélkül	Sajógalgóc	Sz.	Sebők	Jánosné		1036													1036	4		Varga Julianna			
94	87	Sajógalgóc	özv.	Sebők	Józsefné	4	485		1013	1	451		187		102			317	6	955	56	29	Pitonák Erzsébet			
95	nélkül	Sajógalgóc	özv.	Sebők	Józsefné	4	310	1	281				133						5	724	49	83	Varga Cecília			
96	20	Sajógalgóc		Sebők	József	5	1326		422	1	1121							348	8	17	76	76	örökösei			
97	40	Sajógalgóc	J.	Sebők	József	4	901		281		1262		312					297	5	1453	56	18				
98	nélkül	Sajógalgóc		Sebők	József		254		197											451			örökösei	mind áthú- va		
99	nélkül	Sajógalgóc		Sebők	Lajosné	1	680		961									78	2	119	18	39	Novák Borbála			
100	nélkül	Sajógalgóc	özv.	Sebők	Pálné	1	462				617				310				1	1389	14	65	Mizerák Erzsébet			
101	T1	Sajógalgóc	gróf	Serényi	Ödön	158	1537	2	355	29	1118	4	369			4	369	13	149	1001	1402	3936	79			
102	32	Sajógalgóc		Simsik	István	2	128		946		197		116		930				105	3	822	23	91			
103	nélkül	Sajógalgóc		Simsik	Istvánné		957				20									977	7	62	Jónyer Borbála			
104	9	Dubicsány	Kósa	Szabó	Sándor	3	477												3	477	15	78				
105	nélkül	Sajógalgóc		Tóth	Istvánné	1	181		233		480		300		100					1	1294	17	9	Jónyer Hermina		
106	37	Sajógalgóc		Tóth	János				347									10		357	2	60				
107	47	Sajógalgóc		Tóth	József				742				259						167		1168	7	18	örökösei		
108	70	Sajógalgóc	K.	Tóth	József				761									110		871	5	70				
109	36	Sajógalgóc		Tóth	Lajos		252		380									18		650	5	7				
110	nélkül	Sajógalgóc	K.	Tóth	Lajos		218		215		455		141							1029	4	97				
111	71	Sajógalgóc	K.	Tóth	Pál		200		402						43			92		737	3	34	örökösei			
112	14	Sajógalgóc		Ujj	József	11	1150		1491	2	616		656		250			321	15	1284	146	45				
113	1	Sajógalgóc		Varga	Balázs	6	649		1126	1	305		134		491			614	9	119	78	43				
114	nélkül	Sajógalgóc		Varga	Balázsné	4	860		142		1259		95		44				5	800	53	74	Sebők Rozália			
115	69	Sajógalgóc	özv.	Varga	Józsefné				146									56		202	1	10	Szabó Ezrsébet			
116	51	Sajógalgóc	A.	Varga	József	3	404		316		670		290					142	4	222	39	81				
117	nélkül	Sajógalgóc	A.	Varga	Józsefné		1172		141		54		83							1450	8	17	Sebők Erzsébet			
118	67	Sajógalgóc	K.	Varga	József		73		52									90		215		80				

119	52	Sajógalgóc		Varga	Lajos		1019		425		289								24	1	157	9	53		
120	nélkül	Sajógalgóc		Varga	Lajosné	2	675		465	1	76		314							3	1530	38	92	Mizerák Mária	
121	74	Sajógalgóc	özv.	Varga	Lajosné	3	184		871		1072		206		184					4	917	40	75	Krajnyák Mária	
122	68	Sajógalgóc	K.	Varga	Pál														60		60				

7. számú melléklet

A születések, házasságok és halálozások havi- és évszakos lebontása

Évtized	Születések száma	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1895-1903	102	9	6	17	2	10	7	6	11	5	11	6	12
1904-1912	153	15	12	17	9	10	17	6	10	12	7	14	16
1913-1921	105	7	13	8	2	9	9	11	8	15	9	9	5
1922-1930	105	9	10	6	9	12	10	13	8	11	7	5	5
1931-1939	108	5	15	6	7	7	12	10	7	11	12	4	12
1940-1943	38	3	2	8	5	4	2	2	1	4	0	6	1

Évtized	Születések száma	Tavaszi	Nyári	Ősz	Tél
1895-1903	102	29	24	22	27
1904-1912	153	36	33	33	43
1913-1921	105	19	28	33	25
1922-1930	105	27	31	23	24
1931-1939	108	20	29	27	32
1940-1943	38	17	5	10	6

Évtized	Házasságok száma	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1896-1904	26	4	5	0	2	5	4	0	0	4	0	1	1
1905-1913	22	2	6	0	1	1	2	2	1	3	1	3	0
1914-1922	31	2	6	1	0	1	0	2	3	1	4	10	1
1923-1931	37	1	3	1	1	15	1	0	0	1	2	10	1
1932-1940	30	1	4	0	2	7	2	1	1	0	2	8	2
1941-1943	11	0	2	0	1	2	3	0	0	0	0	2	1

Évtized	Házasságok száma	Tavaszi	Nyár	Ősz	Tél
1896-1904	26	7	4	5	6
1905-1913	22	2	5	7	5
1914-1922	31	2	5	8	13
1923-1931	37	17	1	3	12
1932-1940	30	9	4	3	11
1941-1943	11	3	3	0	3

Évtized	Halálozások száma	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1896-1904	88	10	4	6	8	8	9	11	11	3	3	6	9
1905-1913	85	3	11	7	6	6	15	8	6	9	6	4	4
1914-1922	93	7	9	14	5	5	5	7	8	9	7	6	11
1923-1931	79	3	9	9	4	6	7	6	9	9	9	5	3
1932-1940	56	2	3	6	7	5	3	4	6	3	5	4	8
1941-1943	18	2	3	4	1	2	0	1	1	0	3	0	1

Évtized	Halálozások száma	Tavaszi	Nyár	Ősz	Tél
1896-1904	88	22	31	12	23
1905-1913	85	19	29	19	18
1914-1922	93	24	20	22	24
1923-1931	79	19	21	23	15
1932-1940	56	18	13	12	13
1941-1943	18	7	2	3	6

8. számú melléklet

Házassági anyakönyv alapján készült kimutatások

	Vőlegény	Menyasszony
Évtized	Átlaga	
1896-1904	25,88	22,85
1905-1913	28,09	21,64
1914-1922	26,94	20,42
1923-1931	25,35	20,97
1932-1940	26,67	19,73
1941-1943	27,73	22,45

A házasságkötések évének átlaga

Életkor	1896-1904	1905-1913	1914-1922	1923-1931	1932-1940	1941-1943
15	2	1	1			
16	2	2	1		2	
17	7	3	1	1		
18	3	4	3	6	4	
19	5	4	8	6	2	2
20	1	2	4	5	5	3
21		1	3	8	4	2
22			2	3	4	
23			2	4	1	2
24	1	1			2	
25	1	1				
26	1		3	1	2	
27	1		1	1		
28				1	1	1
29					1	
30 felett	2	3	2	1	2	1
Összesen	26	22	31	37	30	11

A menyasszonyok életkora a házasságkötéskor

A település (vármegye, járás)	1896-1904	1905-1913	1914-1922	1923-1931	1932-1940	1941-1943	Együtt
Alacska Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0				1		1
Arló Borsod vm. Ózdi j.	1						1
Baglyasalja Nógrád vm. Salgótarjáni j.	0				1		1

Bánréve Gömör és Kishont vm. Putnoki j.	0		1	1			2
Berente Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0		4				4
Borsodszirák Borsod vm. Edelényi j.	0					1	1
Dövény Borsod vm. Edelényi j.	2	1	1				4
Dubicsány Borsod vm. Sajószentpéteri j.	1						1
Finke Borsod vm. Edelényi j.	0				1	1	2
Jákfalva Borsod vm. Edelényi j.	1	1					2
Jánosgyarmat Bars vm. Garamszentkereszti j.	0				1		1
Kassa Abaúj-Torna vm. Kassai j.	0	1					1
Királd Borsod vm. Ózdi j.	0				2		2
Makó Csanád vm. Központi j.	0					1	1
Málé Gömör és Kishont vm. Putnoki j.	0		1				1
Mályinka Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0			2			2
Miskolcz Borsod vm. Miskolci j.	0		1				1
Nagybarca Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0			2			2
Novaj Gallyasy tanya Borsod vm. Mezőkövesdi j.	0				1		1
Oros Szabolcs vm. Nyírbogdányi j.	0					1	1
Póhli Abaúj vm.	1						1
Putnok Gömör és Kishont vm. Putnoki j.	0	1	1	1			3
Ragály Gömör és Kishont vm. Putnoki j.	0	1					1
Rudabánya Borsod vm. Edelényi j.	0		1	1	1		3
Sajókaza Borsod vm. Edelényi j.	2	1	5	2	1		11
Sajómercse Borsod vm. Ózdi j.	0			1			1
Sajónémeti Borsod vm. Ózdi j.	0			2	1	1	4
Sajópüspöki Gömör és Kishont vm. Putnoki j.	0			2			2
Sajóvárkony Borsod vm. Ózdi j.	0				1		1
Sajóvelezd Borsod vm. Ózdi j.	1	1		1		1	4
Sárospatak Zemplén vm. Sárospataki j.	0				1		1
Sikátor Veszprém vm. Zirci j.	1						1
Szendrő Borsod vm. Edelényi j.	0			1			1
Szilvásvár Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0		1				1
Szirmabesenyő Borsod vm. Miskolci j.	0				1		1

Szuhakálló Borsod vm. Edelényi j.	0		2	2	1		5
Trizs Gömör és Kishont vm. Putnoki j.	0		1				1
Újcsanálos Zeplén vm. Szerencsi j.	0			1			1
Uppony Borsod vm. Ózdi j.	1					1	2
Vadna Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0				1		1
Zalaudvarnok Zala vm. Zalaszentgróti j.	0				1		1

Az idegenből származó vőlegények születési helye

A település (vármegye, járás)	1896-1904	1905-1913	1914-1922	1923-1931	1932-1940	1941-1943	Együtt
Aggtelek Gömör és Kishont vm. Tornaljai járás	0			1			1
Bánfalva Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0				1		1
Demecser Szabolcs vm. Nyírbogdányi j.	0				1		1
Diósgyőr Borsod vm. Miskolci j.	0			1			1
Dövény Borsod vm. Edelényi j.	0			1			1
Dubicsány Borsod vm. Sajószentpéteri j.	2	1	1				4
Felsőtelekes Borsod vm. Edelényi j.	0				1		1
Finke Borsod vm. Edelényi j.	1						1
Ládbesenyő Borsod vm. Edelényi j.	1						1
Nagybarca Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0			1			1
Nyírbogdány Szabolcs vm. Nyírbogdányi j.	0				1		1
Parasznya Borsod vm. Sajószentpéteri j.	0	1					1
Répáspusztá Somogy vm. Kaposvári j.	0	1					1
Sajókaza Borsod vm. Edelényi j.	3			1			4
Sajóvelezd Borsod vm. Ózdi j.	0			1			1
Sáta Borsod vm. Ózdi j.	0			1			1
Szuhogy Borsod vm. Edelényi j.	0	1					1

Az idegenből származó menyasszonyok születési helye

9. számú melléklet

A halotti anyakönyvek alapján készült kimutatások

Korcsoport	1896-1904	1905-1913	1914-1922	1923-1931	1932-1940	1941-1943
0-2	33	32	26	23	21	4
3-6	4	7	4	2	0	0
7-12	6	2	5	4	1	1
13-19	8	4	7	2	1	1
20-29	8	9	2	3	3	0
30-39	3	0	11	3	5	1
40-49	5	5	4	2	0	0
50-59	5	5	5	3	4	0
60-69	11	7	9	11	5	6
70-	5	13	19	24	16	5
Halottak száma	88	85	93	79	56	18

A halottak korösszetétele

Betegségek	Elhunytak száma
Aggkori betegségek	105
Tüdőbetegségek	91
Gyengeség	42
Bélbetegségek	31
Járványok	31
Szívbetegségek	23

Az anyakönyvekben szereplő betegségek megnevezése

Tüdőbetegségek: tüdővész, tüdőhurut, tüdőbaj, tüdőgyulladás, tüdőgumó kór, tüdősorvadás, tüdőlob

Bélbetegségek: bélhurut, bélgyulladás, bélgümő kór, bélszakadás

Szívbetegségek: vízi betegség, szívgörcs, szervi szívbj, szívrohamok, szívburokgyulladás, szívszélhűdés, szívbj, szívvelgyengülés, szívbenulás, szívszorulás, szívasztma

Járványok: diftéria, vörheny, tifusz, hagymáz, spanyol megbetegedés, kanyaró, rák

Gyengeség: születési gyengeség, veleszületett gyengeség

Aggkori betegségek: aggkori végkimerülés, aggkori végelgyengülés

10. számú melléklet

A sajtóalgóci lakosok foglalkozásszerkezete

Név	Mesterségek
Szajko István	fazekas-segéd
Páko Bertalan	kovács
Nagy András	suszter (1917-től csizmadia-mester)
Bordás Ferenc	kovács
Szabó István	suszter
Pál Benedek	kőműves-segéd
Mizerák János	cipész
Vakkerda György	g. kovács
Jónyer Dezső	kereskedő-segéd (1932-től motorsze-relő)
Grasz Jónás	kereskedő
Sebők Balázs	kovács
ifj. Kiss Balázs	kerékgyártó
Jasko Béla	cipész
Jakab József	asztalos

Iparosok 1895 és 1943 között

Lipták József	1929 bányász	1930 bányász	1931 napszámos		
Lőrinc Lajos	1927 bányász	1928 bányász	1929 napszámos	1934 bányász	
Sebők János	1923 földműves	1925 földműves	1928 bányász	1929 bányász	1931 földműves
Lőrinc Balázs	1927 napszámos	1928 bányász	1934 bányász	1943 bányász	
K. Tóth Lajos	1915 napszámos	1917 bányász	1929 bányász	1937 napszámos	

Jónyer József	1927 földműves	1929 bányász	1931 bányász	1936 napszámos	
Kovács Lajos	1919 bányász	1922 napszámos	1925 napszámos	1927 uradalmi kondás	1929 bányász
Czifrus János	1927 napszámos	1930 bányász	1932 bányász	1935 napszámos	
Bartus Ferenc	1926 földműves	1927 napszámos	1931 bányász	1933 napszámos	1941 gazdasági cseléd
Lőrinc Kálmán	1931 bányász	1932 bányász	1935 napszámos		
K. Varga Gyula	1911 katona	1921 napszámos	1923 napszámos	1932 bányász	1935 földműves
Poduszló Lajos	1915 napszámos	1927 napszámos	1933 bányász		
Jasko Imre	1928 földműves	1933 bányász	1934 bányász	1936 napszámos	1938 napszámos
Krajnyák István	1935 bányász	1936 bányász	1939 napszámos		
Kiss János	1940 bányász	1942 földműves			

Az időszakosan eltérő foglalkozást végzők jegyzéke

Gulyás	Kondás	Csordás	Juhász	Pásztor
Freckó Pál	Juhász József	Freckó István	Hercsko Belányi Pál	Freckó József
R. Varga Pál	Koncz István	Juhász József	Dancsok István	
Vécsei István	Oravecz András	Bodnár János	Misurák György	
Nagy Bertalan	R. Varga Pál	Ocsenás József	Gábor János	
	Virág János		Dulai Pál	
	György Pál		Lipták Vilmos	
	Kovács Zoltán			
	Kovács Lajos			
	Szajkó László			
	Ondrésik Márton			

Az állattartással foglalkozók jegyzéke

11. számú melléklet

A Magyar Statisztikai Közlemények adatsorai felhasználásával készült táblázatok

1869	387
1880	383
1890	390
1900	342
1910	386
1920	451
1930	410
1941	385

Sajógalgóc lakóinak száma

Év	Jelenlévő polgári népesség	Külföldön távol lévő	Nem		Életkor							Családi állapot		
			Férfi	Nő	6 évnél fiatalabb	6-11	12-14	15-19	20-39	40-59	60 évnél idősebb	Nőtlen, hajadon	Házas	Özvegy
1900	342	2	170	172	49	34	16	36	100	77	30	151	167	24
1910	386	27	183	203	75	75	22	24	97	80	37	184	163	39
1920	451	16	215	236	61	75	34	37	117	84	43	236	179	35
1930	410	0	169	214	19	67	13	39	131	73	42	200	174	36
1941	385	0	187	198	31;17 ^	*	*	16;24	48;61	39;42	23;24	*	*	*

*az értékek más felosztás szerint vannak megadva

6-9	10-14	A 15 éves és idősebb	
17;17	13;13	Férfiak száma	Nők száma

<i>Nőtlen</i>	<i>Házas</i>	<i>Özvegy</i>	<i>Hajadon</i>	<i>Házas</i>	<i>Özvegy</i>
36	83	7	43	81	27

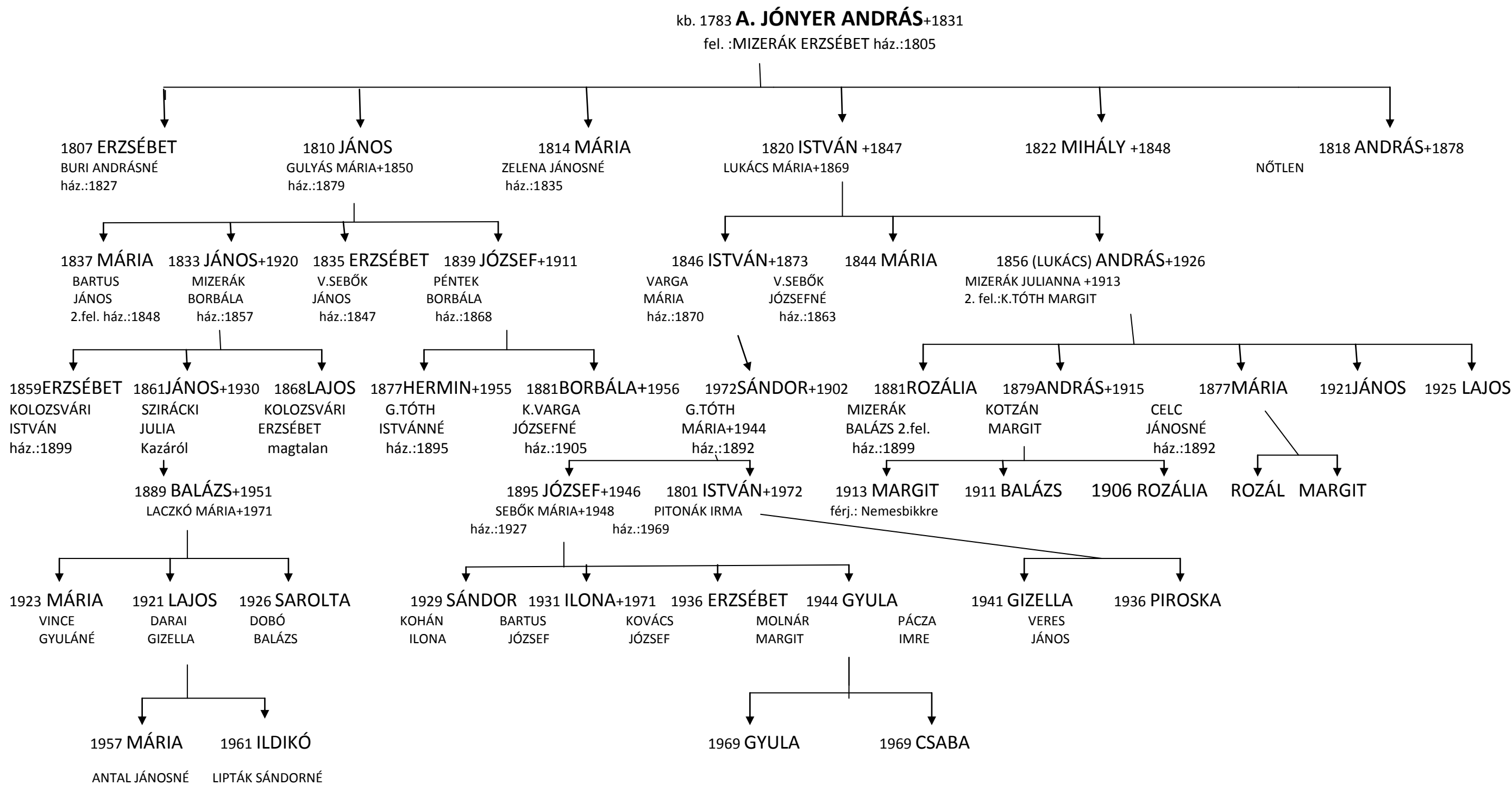
^ az első szám a férfiak, még a második a nők számát adja meg

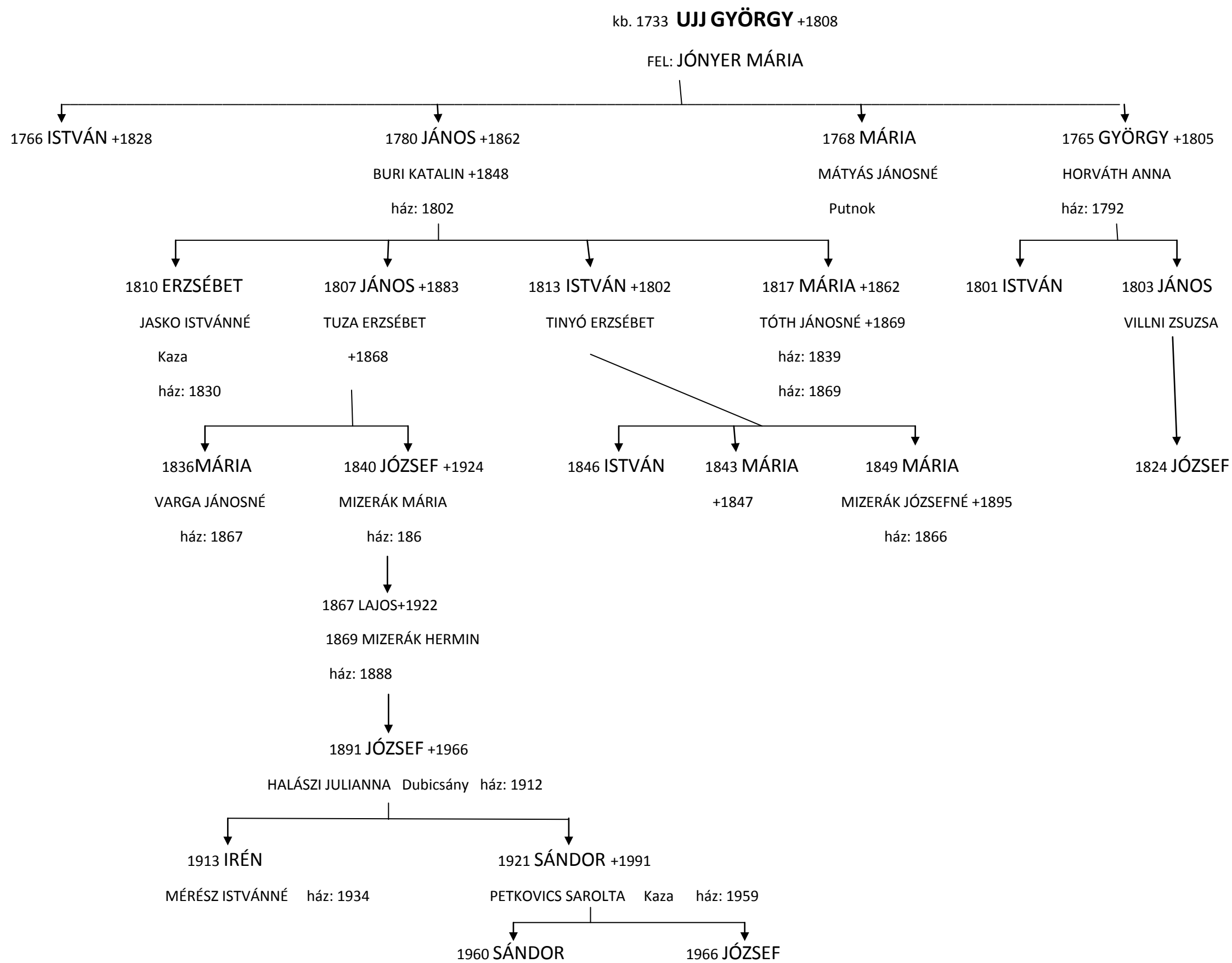
Évek	Vallás				
	Római katolikus	Görög katolikus	Ágostai hitvallású evangélikus	Református	Izraelita
1900	312	7	4	15	4
1910	360	10	3	13	0
1920	403	10	2	33	3
1930	387	2	3	18	0
1941	358	6	6	15	0

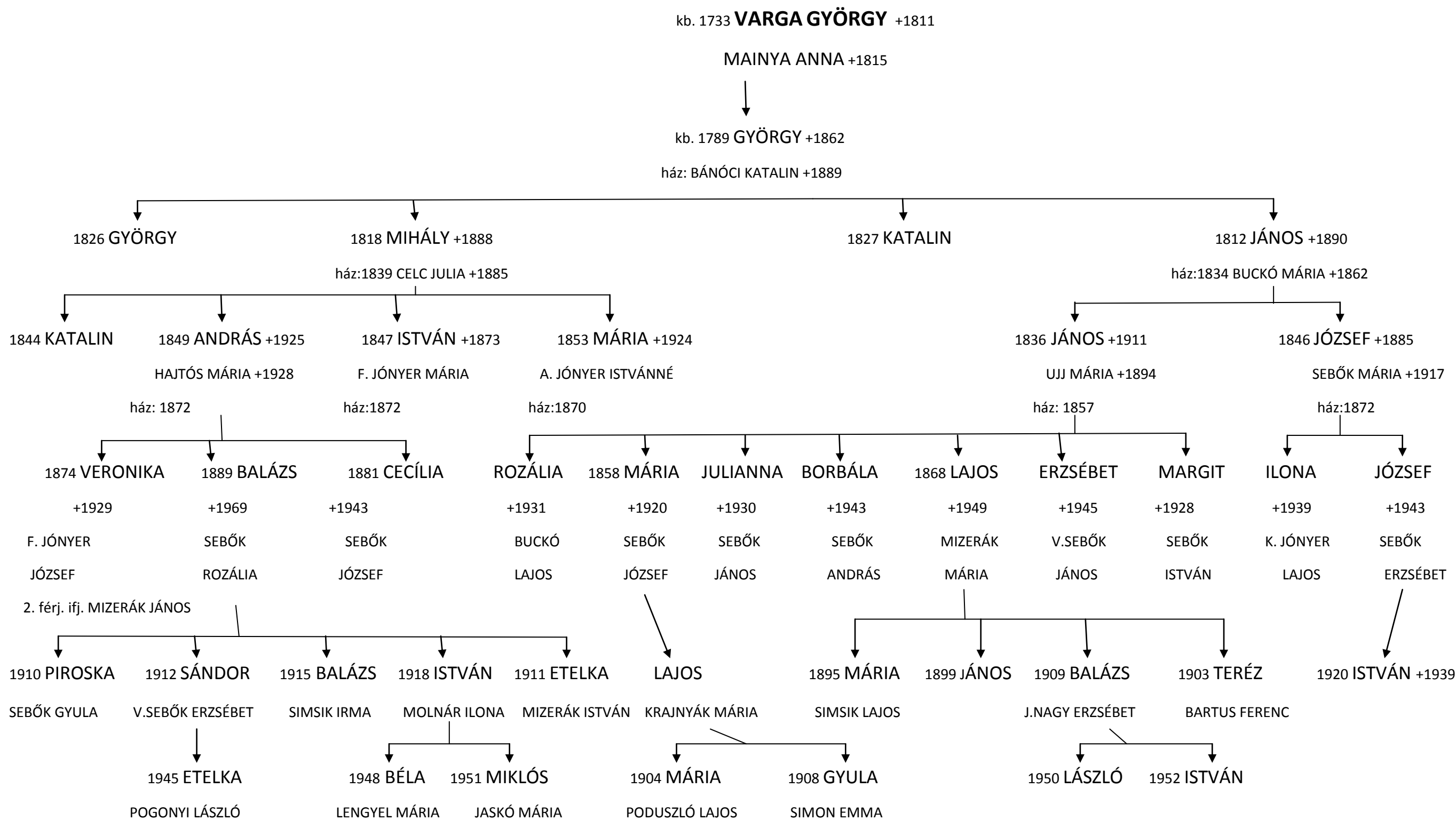
Vallási megoszlás

Évek	Lakóházak							
	Kőből vagy téglából	Kő- vagy téglalappal vályogból vagy sárból	Vályogból vagy sárból	Fából vagy más anyagból	Tetővel	Cserép, pala vagy bádóg	Zsindely vagy deszka	Nád vagy zsúp
1900	54	0	6	0	60	16	10	34
1910	65	3	3	4	75	38	5	32
1920	63	2	8	2	75	50	3	22
1930	79	4	2	0	85	77	0	8
1941	75	4	4	0	83	79	0	4

Lakóházak anyaga, tetőzete

13. számú melléklet

Lőrinc Kálmánnal. Sebők Gyulánéval és Sebők Józsefnével készült szerkesztett interjúk

Lőrinc Kálmán

Család:

Az első kérdésem a családra vonatkozik, az ön szüleiről, nagyszüleiről ha tudna mondani néhány dolgot, meg önről egy bemutatkozást kérnék.

A nagyszüleimmel kezdjem?

A nagyszüleivel igen.

A nagyszüleim is úgytudom itt születtek Sajógalgócon, nagyapámat emlékszem – az apai nagyapám – 1868-ban született Sajógalgócon és 1953-ban halt meg. Nagyanyám is [Sajógalgócon született], őneki a születési idejét nem tudom ilyen pontosan. Mivel foglalkoztak..., hát abban az időben nem földműveléssel, mert nem volt itt a kisebbeknek annyi föld. Néhány paraszt volt itt a faluba', nagyobb paraszt, azoknak voltak földjei és azoknak jártak igaz-e... {cselédeskedni}, hát nem cselédnek, hanem nyáron aratni, a rétre, nyolckeresztezni vagy tízkeresztezni, mert akkor keresztbe rakták még a terményt, oszt akkor dolgoztak, meg ilyen dolgok. Meg az erdőre jártak, ő [a nagyapja] nem tudom, hogy bányába járt-e, azt nem tudom. {Apád járt a bányába} Apám járt, de hát ő régen meghalt. Őrúla elég ez, vagy beszéljek még valamit?

Igen, a szüleiről, még.

Jó, a szüleimről is beszélek: apám is Sajógalgócon született, 1905 -be', 1950-be' halt meg, beteg volt több éven keresztül. Őt tudom, hogy bányába is járt itt a [Sajó]galgóciban bányába is jártak – mert itt is volt bánya valamikor – hogy mikor zárták be vagy mikor szűnt meg itt nem tudom. Majd később hát sokféle: ennyit tudok még, hogy még Berentére is meg Sajókaza Sólyom-bánya, meg hát ki ebbe, ki abba. Mert úgy volt akkor, hogy nem állandó bányászok voltak, téli bányászok voltak ezek csak. Tehát nyáron akkor így a mezőgazdaságba mentek dolgozni. Édesanyám is itt született, ő '13-ba' született [1913-ban], és most tavaly halt meg, [2010-ben], 97 éves elmúlt, mikor meghalt. Akkor magamról, hát én is itt születtem [Sajó]Galgócon, ezen a portán, nem ebbe a rossz házba, hát még rosszabba'. Itt is

...[nőttem fel] mégpedig nagyanyám, ő volt akkor a szülészasszony itt a faluba'. Én hát... '50-be' [1950-ben] meghalt apám, én meg akkor 15 éves voltam, mert én '35-ben [1935-ben] születtem. Már 15 éves koromban elmentünk hétfő reggel itthonról fát vágni télen, sokszor olyan hóban, és csak szombaton jöttünk haza. Kunyhóba laktunk, főztünk magunknak, meg ettünk zsíros kenyeret, meg szalonnát. Én próbáltam ilyen! 52-be' –novemberébe' - [1952-ben] elmentem az ózdi gyárhoz dolgozni. Innét [Sajógalgóctól] nem messze volt az állomás csak Putnokra bicikliztünk fel, - jó 10 kilométer – oda jártunk fel. 3 műszakba' jártam 3 évet – még nem voltam 18 éves majd csak februárba' töltöttem volna oszt már novemberbe' sikerült bejutni a gyárba, 3 évig jártam oda. '55-ben [1955-ben] bevonultam katonának. Akkor aztán '57-ben [1957-ben] nem mentem vissza Ózdra, mert egy évig voltam katona, mint családfenntartó kérvényeződött, ahogy sikerült, hogy leszereltem még délután. Oszt akkor '57 [1957] január 2-án kezdtem a bányát Szeles-aknán. 32 és fél évet dolgoztam bányában, Szeles-aknán 4 aknában, közben elhelyeztek Felsőnyárádra. El tudom sorolgatni azt is, tudván, hogy melyik évben hogy: 1957-ben mentem Szelesre, ott az 1-es aknába' kezdtem, ahol a rabok voltak addig. Aztán akkor ugye kiűtött a forradalom, akkor a rabok elmentek, oszt akkor abban az aknában dolgoztam. Utána a 2-ben. '63-ba' [1963-ban] elhelyeztek Felsőnyárád 2-tes aknára, július 15-ével, '66 [1966] szeptember 15-ig ott dolgoztunk, aztán újra visszahelyeztek Szelesre, a 3-as, 4-es aknába. Onnat 1984-ben akkor meg Putnokra helyeztek – a putnoki bányáho' - , ott hát még át[helyezték] Mocsolyásra is, hát az 1-es aknához tartozott csak külön akna [volt]. S végül itt, ami itt volt, Sajógalgócon indult 1989 március 11-ével. Innét mentem nyugdíjba. Ilyen életem volt. Nem hiszik el a mai fiatalok – hogy hát akkor már én is suhanc voltam, mikor Ózdra jártunk, fél ötkor, reggel indult az állomásról a vonat, egy rossz biciklivel, - mert nem olyan biciklik voltak, mint most ne, hogy ütik, vágják itt ne- hát úgy kellett indulni, hogyha defekt van, vagy valami baja a biciklinek, akkor tolom, aztán trapp, hogy a vonatot elérjük. De akkor, amikor elmeséltem igen soknak [a fiatalok közül], á, nem volt az igaz [mondták] ,hát akkor nem volt [az].

Nem volt a családban széthúzás?

Nem úgy volt, mint most, már a testvér se testvér. Nem volt széthúzás, összetartottak az emberek. Még megvan a régi házakból egy pár. Az Alvégbe' Lipták Laciéké, az már újabb. Az apósomé van ottan, Vereséké, ami a Jaskóéké volt az első. A tájház is régi, ott Teréz néniék laktak, a Molnár Balázsé, amit Bartusék vettek meg, Ráki meg Irmusék közti is régi. Nagykománéé, Mari nénié az ott három egymás mellett még meg van. A bikaistálló meg a pásztorház volt, amibe' most Reményi Zoliék laknak, fel van újítva. A hátsó rész istálló volt meg a daráló, az is istállónak épült, majd oszt daráló lett ott daráltak a Tsz idejébe'. Az Imre bácsié is régi, meg a mibe' Major lakik most, a kovácsé volt. Ádámné Juli nénié, Krajnyáké, Tatrai Annuskáé, a hátsó része a konyhához épült, az eleje új. Novák Katóé, Sebőkné Piroskáé. Az erdő szélén a vögyön Attiláé, már az én gyerekkoromba' épült a Po-

lyák-féle, Boriska nénié. Ismertem Attila nagyapját Vargha Pali bácsit, a félkezűt egyik keze hiányzott valameddig, az kőműveskesdett, kemencéket, mindent rakott. Meg a Varga Pista bácsié is régi. A legrégebbi házak az apósom apjáé Molnáré, Kisé meg a tájház, meg a Varga Gyuszi-féle Sebők Balázs bácsié – Molnáréba’ is két család lakott- még a Tóth Józsi bácsié. Még a Nováké sem annyira, mert anyám mindig emlegette, hogy kint volt valakije Amerikába, oszt küldte a pénzt a házépítésre. Homokkőből vannak ezek a Mérészé is régi ház amibe’ Gondos lakik. A Tóth Józsi bácsiét már nem is tudom ki vette meg, tán Szücs Kálmán. A jobb módú parasztnak már nagyobb háza volt, mint például Mérészé is, hátul a nagy csűr, általában nagy első ház, na a konyha is nagy, abba’ a hátsó ház is nagyobb mellette reál nyári konyha is van. Apósom, aki 1900-as születésű, még csak 9 éves volt, mikor az apja – Jónyer - meg az anyja megvették a házat, már akkor régóta állt az a ház. Azelőtt kocsmá volt, azt mondta, azért van a ház alatt is pince, a mostani házak hol fognak 200 évig tartani, javítanivaló volna rajta, mert a folyosót hozzátoldták a falak 60 cm vastagok.

Gyermekkor:

Emlékszik még fiatal korából olyan emlékezetes eseményre, amiről eddig nem volt szó, egy napját el tudná mondani, hétköznapiját hogy zajlott?

Az iskola után volt azé’ szabadidő is. Ki volt adva a munka, ha megcsinálta az ember, akkor mentel. Nyáron megcsináltuk a munkát, mentünk a Sajóra fürödni, Hosszúrévig szaladtunk gyalog le, hogy megfürödhessünk, meg Antal Janiék fele is, arra jártunk Vadnára, le a Vashídon keresztül a vonathoz.

A ház körül miben tudott segíteni, mikor fiatal volt?

Mindenbe’. 9 éves voltam, mikor mennem kellett kaszálni, étetni a jószágokat, pucolni, szecskát vágni, keves volt a takarmány, hogy ne pocsékoljuk, szecskát kellett vágni, hajtani, ami felaprította. Nagyobb gazdánál például Ujjnál, Jónyer Balázs bácsinál, ott ló hajtotta a szecskavágót, ment a ló körbe-körbe.

Milyen játékokat készítettek maguknak?

Fapuskát, fából csináltuk, bodzafa puska úgy híttuk, van olyan fa, a bodzafa, ami lyukas, csepűdugót tettünk bele. Valamikor fontak kenderből, volt a csepű, azt lőtte ki. Gumipuskát csináltunk, kétágú fa és gumit rá, kis bőr a végénél, abba a követ. Pergettyűt, ami ehhez hasonló volt, az madzagból volt csak, az is egy bőr volt, nagyobb bőr, bele a madzag, bele tettük, megfogtuk a madzag végét, meghajtottuk, oszt az egyik végét eleresztettük, osztán repült a kő. Más játékokat a bótba’ vettek, meg a búcsúba’. A lányoknak baba volt csinálva csutkából meg fából, rongyot tekertek köréje. Játsoztunk, építgettünk, mikor morzsolás volt a kukoricacsutkából, mondtuk, hogy kútat csinálunk, letettünk két csutkát, másik kettőt így rá, így fel egymásra, minél magasabbra. A csutka oszt ha magasabb volt, összedőlt az

építmény. Szőrlabdával labdáztunk, tehát a jószág, mikor télen pucolódott a tehén, ökör, legyött a szőr, összegyűjtöttük, labdát csináltunk belőle.

Társas játékok voltak?

A szomszédba Lipták Lacival, Sebők Gyurkával malmoztunk. Lerajzoltuk, pontokat rá, kukoricával, babbal játszottuk ezt a csiki-csukis játékot.

Akkoriban voltak dalok, mondókák, amit a szülei mondtak Önnek?

Persze, hogyne lett volna. Gyerekkoromba' még nagyapám tanította ezt nekem :

Volt egyszer egy szép tarajos cifra tollú sárga kakas

Kiment reggel bogarászni, sövény alá kapargálni

Addig kapart nagy vidáman, sövény kidúlt bánatában

Szarka meg kitepte farkát, azt a hosszú tarka-barkát.

Látod, még tudom a verset. Tudtam annyi vőfélyverset is, mer' régen vőfélyeskedtem, még gyerek voltam, mikor először voltam vőfély a Czifrus Irénkéébe [a lagziban]. Apám még élt 1948-1949-be' volt. mert '50-be' halt meg.

Hogyan zajlott egy hétköznapija?

Iskolába 8-ra mentünk, itt volt az iskola nem messze. Mikor hazajöttünk nagyobbacska korunkba' be kellett segíteni a jószágok körül, szecskát vágni, étetni. Este beültünk a házba, pislákol a lámpa vagy gyertya, utána aludtunk.

Az erdő milyen szerepet játszott fiatal korában?

Tűzifaszerzésbe'. Innen tüzeltünk az erdőről, községi erdő is volt, abból is kapott az ember egy kevés fát. Háton hordták a fát a Felvégiek, mentünk az erdőre, a száraz fát összeszedgettük a tuskót a, régebben kivágott fa elszáradt tuskóját nagyapámmal kiveregettük, azt hoztuk haza, vadászni én nem vadásztam, sokan hordták háton a fát, akinek nem volt fogatja, egész télire valót meg kellett hordani meg vállon hozták.

A templom milyen szerepet játszott az ön életében?

A templom, hát jární jártam a templomba, meg mai napig is járok, nem azt mondom, hogy annyira nagy vallásos vagyok. Hát akkor menni kellett a templomba, mert – az iskolás gyerekeknek főleg - hittant tanítottak, és a plébános tanította, egy héten kétszer volt órája: ha jól emlékszem kedden és pénteken, így volt az órája. Aki nem járt a templomba, nem az hogy [megkülönböztetés érte], de molesztálták satöbbi, hogy miért nem [jár]. Beosztottak ministrálni a pap mellé, satöbbi. Akkor egyszer emlékszek rá, télen, karácsony előtt voltak abban az időben korán hajnali misék, azon nem voltam éppen azon a nap jött [a pap] hittan-

ra, tudtam, hogy kutya világ lesz, hát elaludtam, aztán nem voltam ministrálni. Na, jelentkezzen az, aki ma nem volt ministrálni, próbáltam volna nem jelentkezni! Megpattogott [elvert] oszt egy cseppet. A templomba hát jártunk, meg a tanítónk is az kántortanító volt – abba az időbe úgy voltak, hogy ő volt a kántor is meg a tanító is – Kard Ferenc ő tanított végig elsőtől. Az iskolás koromba kétszer vagy háromszor kerültem ki [az iskolából] mert hát itt bejött a nagyobb városokba a nyolc osztály, mert a kis falukba még akkor nem jött be. Én hatból [osztályból] kikerültem, nem buktam egyet se – 6 évesen rendesen felvettek. 12 éves koromban kikerültem iskolából. Akkor jött egy rendelet, hogy nyolc osztály vagy 14 év, úgyhogy így nem jártam egy télen, nem jártam egy évbe, akkor vissza kellett menni iskolába hetedikbe, de akkor betöltöttem oszt a 14 évet. A nyolcadikat már nem jártam ki, mert itt szükség volt a munkámra itthon, hogy emiatt [az édesapja beteg volt], úgyhogy így volt. A nyolcadik osztályt már akkor végeztem el hatvan valahányba', itt a faluba, így esti izén [tagozaton] '64-be' vagy '65-be' [1964-ben vagy 1965-ben] nem tudom pontosan, már nős voltam. '65-ben inkább, mert '64-ben nősültem. Így volt az iskolás életem. Volt osztályzat –sokféle osztályzatunk volt – mert abba' az időbe' először az 1-es volt a jó osztályzat, akkor egy rövid ideig, mikor ez a rendszer jött, a felsz.. vagy a Kádár volt utána, nem Kádár, mert akkor igaz-e a Rákosi meg a kittudom én hogy ki volt, -lényegtelen- nem is ez a lényeg. Volt a 7-es, 7-es osztályzat is volt, de az nem volt tán csak egy évig vagy addig se, oszt akkor úgy lett utána, hogy az 5-ös ez volt a jó. Mer' igaz-e először, mikor az 1-es volt a jó, az 5-ös volt a rossz, olyan mint mostan az 5-ös a jó igaz-e és akkor az 1-es a rossz. Ez fordított volt utána [az osztályzatok rendje], mondom volt a 7-es ugye akkor is úgy, oszt akkor miér'- miér' nem eltörülték hamar, begyött [az 5-ös osztályzati skála] az 5-ös volt a [jó] és az 1-es volt a rossz. Közbe' hát igaz-e, ahogy kapta az ember a jegyet. Rossz tanuló nem voltam, mondták mindenáron hogy menjek felsőbb iskolába, de hát mondom apám beteg volt, aztán, itt jószágok is voltak akkor: tehén, ilyesmi, ökör, dolgozni kellett a földéken. 9 éves voltam, mikor apámmal elmentem először kaszálni a határba. 9 éves! Azóta oszt mindég, még ma is, mai napig is [elmegyek kaszálni]. Megtanított az élet!

Sportélet? Voltak csapatok esetleg?

Nálunk ilyen rendes csapat, benevezett csapat nem [volt], rúgtuk a bőrt ott lent a temető alatt, ott volta a bikalegelő, nem is, hanem amazt kaszálták. Nem volt csapat.

Gazdaság:

Vásárlás, volt itt vásár?

Volt itt egy bolt, ahol Mariska néni lakik. Az ő apósa [ahol lakott], ott volt a bolt, utána mikor megépült a bolt. Piac Putnokon volt, odajártak az asszonyok, akiknek teherholmijok volt, meg ilyesmi, reggel indultak gyalog Putnokra.

Az étkezések hogyan zajlottak, milyen ételeket ettek?

Ami volt a háznál sokszor... volt reggeli is, meg ebéd is, meg vacsora, hús, akkor is csak ettünk, amit magának [termelt] az ember, mer' mészárszék akkoriba a faluba nem volt. Tartott az ember magának jószágokat, disznót vágott. Jobb gazdánál, ahol több termény volt, több disznót is vágtak egy évbe'. Megfüstölődött akkor mindene, kolbász töltődött.

A ház körül is voltak állatok, az állattartás mennyire volt [jelentős]?

Régen nagyon sok [volt] –mondjuk nekünk nem olyan sok – mert a nagyobb gazdáknak volt olyan, hogy ló, tehén, stb. Nekünk ökör volt, de legtöbbször csak két tehén, esetleg bornyú, azzal szántottunk, jármoltunk, meg szekeret húzott, amit kellett. Volt minden aprólék meg disznó egy-kettő, fiasdisznó is volt. A tehén kijárt, volt a faluba' - most egy tehén sincs a faluba'-. Akkor volt, csorda, gulya, a csorda erre járt ki a legelőre, a gulya meg le teljesen a Hosszúrévhez.

Milyen gazdasági épületek voltak?

Csűrnek hítták ezt, a rakodónak, én annak hívom most is széna rakódott bele. Általában zsúpfedeles volt, a nagyobb [módosabb] embereknek, apósomé – én bontottam el – az is zsúpfedéllel volt, ezt a zsúpot mikor elcsépelelték, kijött belőle a szem, akkor ezt úgy hívták. Amit a csűrre felraktunk, matringot csináltunk belőle, kötelet sodrottunk, az kötődött, rakódott fel a csürtetőre. Eltartott az soká', most már nádfedélnek mondják. Itt csak zsúpfedél volt. Van olyan nóta is: „a mi házunk tetejébe' zsúpfedél van és ha tél van összebújunk kicsi párom”.

Állatok milyenek voltak?

Ott volt a régi ólnál, meg ez is az volt, átalakítottam mikor építkeztünk. Volt sok jószág, az a rész végig az volt. Attól függ, mennyi jószág volt, mert például Vargánál is, ott is hozzá van építve a nagy portán az istálló a házhoz. Közbe' még egy kamra van, úgy volt az istálló hozzáépítve, volt ahol külön volt az ól. Nekünk itt volt az elsőház, konyha, utána az ól. Nem nyúlt ennyire hátra régen az épület, mert itt volt ennek a helyén. A csűr ott van nekem is, takarmány van benne - voltak nagy csűrök. Minálunk tehen, ló nem volt soha. Jármolni ökröt – ami bikának született, az kivágatódott – azt hítták ökörnek, tehennel is szántottunk régen, disznó, aprólékok voltak.

A gazdasági eszközök, ha elkoptak hol szerezték be újat?

A kasza, ha eltört vagy valami olyan, hogy nem lehetett[megjavítani], ha eltört a nyakánál, megcsinálta a kovács, nyakalta. Levágtam én magam is egy kaszát mer' hosszúnak találtam. Levágtam, aztán nit szöggel megcsináltam. A fejszékét vittük a kovácshoz élezni, nyújtani, mer' csak kopott, kiverődött, hiába reszeltük, mikor már pofás volt, nem volt jó vele fát vágni. A kasza elkopott, eltört újat kellett venni helyette. A kapát is megvertük magunknak, megnyújtódjon, utána megreszeltük, hogy jobban fogjon. Ha mentünk kapálni, minden nap is meg kellett ismételni. A kaszát is ugyanúgy kiveni. Azt mondták nekem

gyerekkoromba'- én is ugyanazt tartom-, hogy aki nem tudja megverni a kaszáját, majd megveri a kasza azt. Mert az megszenved, mert nem fog a kaszája. Aki jól megveri a kaszáját, jól kiveri, az vékony, az játszik. Fenéstől lekopik, volt hogy reggel elmentünk kaszálni, délben meg kellett verni, hogy estére kitartsa a kasza megint.

Az élelmet, ami a ház körül nem termett meg, hol lehetett beszerezni?

A boltba kellett járni, só[ért], paprika[ért], cukorért, petróért, mindenért. Ahol Lőrinc Mariska lakik, ott volt a bolt, az ő apósa Lőrinc Lajos bácsi volt a boltos. Úgy emlékszem, gyerekkoromba' még kenyeret nem árultak. Az új bolt '57-be' épült, már Szelesre jártam bányába akkor. Ami megtermett a háznál termény, jártunk a malomba Sajókazára, ott volt malom, vittük a búzát ott megőrölték. Liszt kétféle volt: a gyúroliszt meg a kenyérliszt. A korpája a jószágnak lett. A kenyeret kemencébe' sütötték az asszonyok. Kevés ház volt, ahol nem volt kemence. Akinek nem volt az valakinél sütött. Ami megtermett azt főztek, krumpli, bab, paradicsom, uborka, zöldségek. Potosan már meg nem mondom a kemencét mikor bontottam el innen, itt volt ahol ez a virágos rész van, '65 körül. Ami szentesnek van most megcsinálva, ott volt, ezalatt volt egy kemence, meg hozzárakva egy sparnét, nyáron azalatt főzödött, ott volt egy asztal, szabad oldalról se volt becsinálva, ott főzött anyám nyáron.

Piacra jártak a szülei?

Putnokra tejholmit, tojást, szőlőt, almát, szilvát hordtak, amit tudtak.

A kertben gyümölcs, zöldségfélék is termettek?

A határba' gabonanövény termett, lent általában mindenkinek volt földje. Nem sok mindent kerteskedtek akkoriba', hiába volt valakinek nagy kertje, nem szántotta, nem tudott beleültetni semmit, mert a jószágok, tyúkuk ott voltak, a határba' kint a földeken a zöldségeket is ott. A kertbe' meg a gyümölcs, vitték eladni a rengeteg cseresnyét, szedni kellett.

Kapcsolatok:

Van-e valamilyen kapcsolata Hosszúrévpusztával?

Úgy nincsen, mer' ott egy gróf lakott, Serényi Ödönnek hívták. Annak volt sok földje, oda is jártak apámék, anyámék nyáron aratni, én már nem. 5-6 hektár – a kastély már romba van -,ami cselédjei voltak, fogatosok.

Hogyan gondolja, a falusi emberek viszonya milyen lehetett fiatal korában?

Barátságosabbak voltak az emberek, mint most ne. Tartották a kapcsolatot egymással, mi eljártunk a kocsmába, meg a pincébe, összegyőttünk, itt mulatgattunk ne. Lenn a kocsmába beszélgettünk.

A falu milyen viszonyt ápolt a környező falvakkal, volt –e rossz viszony két falu között?

Nem tudok illet, volt ugye, akinek volt haragosa, de [Sajó]Galgócra a bállokba nagyon szerettek járni Vadnárul, Dubicsányrul, Aliska Pista volt annak [a neve] má' elkerült, Molnár Gyurival verekedtek a bálba, mind a kettő hetyke legény volt, osztán ritka volt, hogy elment volna egy bál ezekkel, hogy ne lett volna valami.

Hogyan ismerkedett meg a feleségével?

Ismertük egymást gyerekkorunk óta. Bál volt, vagy esküvő a kutúrba'. Későn nősültem 29 évesen.

Hogyan tartották a rokonokkal a kapcsolatot?

Koma, keresztszülők, azok jobban disznóvágáskor azok voltak segíteni, este disznótoros vacsora, mentek egymáshoz segíteni.

Kikkel tartott igazán kapcsolatot a faluban ?

Mind a két szomszédal: keresztapám itt ne, ahol Jónyer Gabi lakik, ő volt az én vízikeresztapám, a Gabi nagyszülei ezekkel. A rokonságba tartozott még, mert Gabinak, a nagyapjának a testvére Buri Józsi volt. Buri Lajos[sal] így rokonságba voltunk, mert nekem a nagyanyám Buri Julianna volt – apám anyja – ezekkel, ha valami olyan volt, egymásnak segítettünk, például terményhordásnál.

Mesteremberekkel akik nem a rokonsághoz tartoztak tartották a kapcsolatot?

Ha valamit dolgoztattunk a kováccsal, ugyanúgy volt a cipésszel. Két cipész volt a faluba', szabó nem volt. Az egyik itt lakott: a Béla bátyámék, ahol Ádámné lakott ez az első ház - a hátsó rész a Marcso nénié volt. Ott is annyi volt, az egy hármass épület: az első része volt a Béla bácsiéké, közbe' volt egy kis pitarnak mondják amely kettőjöké volt. A közös részen ki-be jártak Malvin nénival. Lőrinc János volt ottan -a Bélának az apja-, amaz meg Lőrinc Marcso. Nagyapámnak volt rokona, ő is Lőrinc, unokatestvérek, vagy másodunokatestvérek voltak. Szinte az egész Felvég rokonság, a Buriak is. Jártunk a kovácshoz, akár gyerekkel is elküldték, amit kellett, ekevasat élezni, ezt-azt. Ott lakott lent a szeszfőzdével szembe' Balázs bácsi. Először itt lakott fent, ahol most a Váradiék laknak, az volt a Balázs bácsi háza, de a műhelye az ott volt lent, mert Balázs bácsinak a szülei azon a portán Sebők Balázs – ahol most Pogonyi Laci lakik, a régi házat lebontotta, oda építkezett – abba' lakott Balázs bácsi is gyerekkorába'. Őneki volt két lánytestvére, Erzsébet néni - Pogonyinak az anyósa-, Varga Sándor bácsi volt, őneki a férje, de nem volt gyerek, osztán mikor meghalt Sándor bácsi, elment valahova férjhez. A másik testvére Balázs bácsi ott lakott, az a rész is az övé volt, meg a Lipták Laci, meg Sándor anyja, az volt a testvére Ba-

lázs bácsinak. Sebők Matild volt Lipták Józsi bácsinak az első felesége, három felesége volt neki, a második Jasko Etel néni, a harmadik Annus néni.

Központi szerepe valamelyik utcának volt-e, illetve volt amelyik kiesett az útvonalból? Például a templom környéke, történtek-e ott fontosabb események vagy az Ön szülei életében játszott –e fontosabb szerepet egy olyan ház, ami az Alvégen volt?

Régen általában ez a falu katolikus volt, az én szüleim idejébe', mert valamikor református falu volt. Abba' az időbe' jártak a templomba sokan. Vasárnap jött a nép az Alvégről is a templomba, többen megfordultak erre, de arra is megfordultunk, mert ha mentünk a határba, mentünk végig a falun. A központ a templom környéke volt, meg akkor Lőrincéknél a kocsmá. Vasárnap oda menegettek le az emberek, meg olyan, hogy apáméktól tudom hogy volt szőlőpincéje ezekkel a Buriékkal meg keresztapámék –Jónyer Sándorék – ezek tartottak össze, eljöttek egyszer ebbe, egyszer abba a pincébe. A Buri fiúknak még boruk is volt itt, mert nem volt pincéjek. A pincesoron mulattak még az én időmbe is, elbeszélgettünk, mulattunk Tatrai Pista koma, Tatrai Lajcsi, Sebők Lajcsi, Kovács Pista.

Hogy jutottak el ide a hírek, újság, emberek?

Rádió, 1961-be' lett itt áram, addig csak petróleumlámpával [világítottak]. Telepes rádió leghamarabb Pacsko Laci bácsinak volt, VB volt, mikor Puskás híres csapata volt, oda ment a nép, aki csak tudott hallgatni. Újság? Gyerekkoromba arra nem emlékszek, hogy újságot láttam volna.

A faluról:

A Sajó milyen szerepet játszott a falu életében, voltak-e áradások?

Tulajdonképpen pontosan nem tudom, a falu a keresztnél volt, azé' maradt az ott, hogy ott volt a falu, azon a részen. Kiöntött a víz, milyen nagy volt akkor a falu nem tudom. A régi Sajó ott jött a Nagyréten át Dubicsánytól már most feltöltötte a Tsz, de volt ott régen egy nagy hajlat. Na, ott jött valamikor régen a Sajó. Azt emlegették, hogy azért öntötte el a lapos területet a Sajó, mert a domboldalba' volt. Hogy mikor öntötte el, 1800-as évekbe' azt nem tudom, akkor költöztek el ide. A templomot mikor építették, pontosan nem tudom, de vannak itt régi házak: az öreg Buckó Imréé, Simsik Irma nénié is összedült már, ott volt az udvaron egy vályogház. Legrégebbi porta az, ami most az Ivánfié, meg a parókia volt, amit a templomhoz építettek. Azt beszélték, hogy ezt a templomot hét falu építette itt a környéken.

A házak hány helyiségből álltak?

A mienk, - itt volt a ház, ahol most is olyan, mint az Ádáméké- az a kis fehér ház, az is két családé volt. Égre nyíló volt egy konyha, amin bementünk meg volt egy szoba 5*5 forma, a konyha kisebb, ennyi volt. A végibe' meg egy istálló volt, az állatoknak a házhoz. A faluba' ami most a Veres Jánoséké, az a folyosós, ahhoz hasonló, apósomé is meg van még fafolyosós a temető mellett közvetlen. Fancsik Jóskáé Lőrinc Balué, Tamásé, Balázs bácsié, - amit most megcsináltak [felújítottak] – az öreg Buckóéké Szűcs Kálmánnal szembe' ezek mind fel vannak újítva. Az apósomé az má' nagyobb volt, abba három helyiség volt: egy konyha elől, egy helyiség, meg hátul is egy, meg a végibe' egy kamra egybe a házzal. Már azok a nagyobb parasztnak voltak. A legnagyobb ház, amibe' most Ivánfi lakik, az volt a Varga-ház, meg a parókia, az Ujjéké, ami most Lőrinc Lacié, Lipták Janiék mellett, az is nagy ház volt, folyosós. Ronyecéké a kút mellett, - tavaly csináltattak rá új tetőt - , pestieké, felújították. Annak annyi van, hogy egy konyha, meg egy 5*5-ös szoba, ennek volt egy hátsó kis konyha, pitarnak mondták, szabad kéményes, mostan úgy van megcsinálva, hogy ott van bent a kemence, osztán ott ment fel a füst, azzal fűtöttek. Ezek megcsináltatták má' a hátsó kis konyhát, de abba csak egy ágy fér el, annyi volt. Itt már fürdőszobának csinálták ezek.

A fűtést hogyan oldották meg?

Sparhétok voltak, rakott parhét téglából volt megrakva, fala volt, tehát tűzrakó volt benne, meg sütő is, hasonló a kemencéhez, csak platnyi volt rajta, csak nem vasból volt az oldala, hanem téglából. Megrakva sárral, majd utána jött később a csikós sparhét, úgy hívták, lemezből csinálva. Amik meg most vannak, asztalsparhét. A tájházba' úgy gondolom van is egy csikós sparhét.

A világítást hogyan oldották meg?

Petrós lámpával, volt olyan falraakasztós, meg olyan is ami a mennyezetről lógott le, azok szépek voltak. A szobába' is olyan volt, hogy láncon csüngött. Az első házba' volt, mer' a konyhába nem tettek olyat, csak falraakasztókat.

Milyen bútorok voltak akkoriban?

Sifonok voltak, most szekrénynek mondják, nagy szekrény, meg kisebb, amibe edények voltak. Apósoméknál a házba' még van olyan kihúzó, abba ruhákat is tartottak, komódnak hívták. Meg láda, tulipános láda, karos láda, karos lóca, nagy hosszú lóca. Alvóhelynek ágy volt, meg dikónak mondtuk. Volt aki magának csinálta, 4 lábat csináltak, meg 4 oldalát, tettek alá deszkát, oszt megrakták szalmával. Szalmazsák volt, még nem volt matrac. Zsúpot raktunk be az ágyba. A falakat szentképek, falitükör díszítette. A háznak a földje földes volt, nem kő, minden hétvégén mázolták az asszonyok, tehéntrágyát, jó friss trágyát beázatták a vödörbe. Az nem repedezett meg, utána a föld, a pad is le volt mázolva. A tetőt zsúp [fedte], az olyan volt, gabona[rozs], mint ahogy most a búza, má' gabonát nem nagyon látni, azt nem vetnek, azé' is vetették a gabonát, hogy annak volt a legnagyobb szára, hogy

csépeltek, megvolt az aratás, az érett leghamarabb, azt kezdték aratni, kévébe kötötték. Azt nem géplésre vitték, hazahozták csűrbe. Volt a szérű, úgy híttuk, a fődes, azt is bemázolták cséplés előtt, leterítették szépen a zsúpot ilyen cséppel, hosszú szára van, amit fogott az ember, a hadarója meg annak hívták, mer' az ott forgott, bőr volt ráhajtva a hosszú szára is ne oszt a nyelnek a vége is karika csinálva oda ez a bőr rákötve bőrrel, hogy az tudjon azon forogni. Meg a hadarónak is összekötve - nyaklónak mondtuk vagy minek -, az forgott a levegőbe'. Egy ember is csépelte magába' akkor nem kellett vigyázni, de má' kettőnél ütemet kellett adni. Ha hárman csépeltek, hogy össze ne üssenek, úgy mint a zenénél kiadja az ütemet, meg ötösébe' is csépeltek. Ott osztán már oda kellett figyelni, mint a kovácsnál is, mai napig is a komoly kovácsnál - már ilyen kevés létezik itt is Balázs bácsi volt, öneki volt egy ráverője, esetleg a kis kalapáccsal akkor közbe' cifrázta, adta az ütemet az üllőn. Volt ahol hárman[kalapáltak], két ráütő volt, két ráütő közbe' a mester is megcifráztatta a kalapácsot. Kellott a gabonát rostálni, volt rostagép, kézzel hajtódott, volt benne róst, beleöntődött, ahogy ment le, lapátok [voltak] rajta fából, amit hajtott az ember, fújta a levegőt, aztán kivitte a gázt. A cséplőgépnél is tulajdonképpen úgy van, a kombájnon is amikor aratnak. Ventilátor van abban is, a port, az apróságot kiviszi a szél, tiszta lesz.

Kút volt a portán?

Most is van, akkor víz kellett, de itt nem olyan sok víz van benne. Keves [portag volt, ahol nem volt kút. Most az aprólékoknak, virágoknak erre-arra használjuk.

A temető korábban is ott volt ahol most?

Mióta én emlékszem itt volt. Én körülbelül száz sírt voltam ásni. Tóth Pista is járt, ő vele is nagyon sokat dolgoztunk együtt. A legelsőt Gyula bácsinak voltam ásni, még Puruszló Laci bácsi is ásta. Ásták azt sokan, de általában a rokonság ásta, mindenütt akadt olyan ember. Már mikor mi ástuk, nem nézték, hogy rokon vagy nem.

Van itt pincesor, szőlőtermesztés?

Volt szőlőm, má' nincs, nem is kevés volt, itt van a pince is nem messze, közel van nekem. Apáméknak is [volt]. Örököltém a szőlőt meg van olyan parlag is, [amit] az asszony is örökölt. Ott a tanya fele a dombon, enyém az is, csak ott áll magába.

A faluban csendőrök, rendőrök voltak?

Csendőrök [Sajó]Kazáról jártak ki, ott volt az őrs, meg a rendőrség is, az újabb rendszerbe' is. A csendőrök, mint gyerek emlékszek rá, 180 cm magasak voltak, az alatt tán be se vettek senkit. Gyöttek végig a falun, néztük őket gyerekek, szépen sétáltak puskaszuronnal, a kakastollas kalap összecsatolva, [Sajó]Kazárul jöttek fel gyalog. Itt Ujjéknál voltak, ő volt a bíró, Sanyinak a nagyapja, ott Lipták Janiék mellett laktak. A kis faluba nincsen rendőrség, most is [Sajó]Kazárul járnak.

Hogyha valaki beteg volt a családban, hogyan zajlott a gyógyítás?

Hát régen nem volt így, ahogy itt már jön az orvos, meg satöbbi. Hát nem volt a faluba soha orvos. Hát régebben, mittudom én, emlékszek rá, Bánhorvátiról járt ki orvos, onnat volt úgy, mint most Sajókazáról jár Czenke, mi még oda tartozunk Bánhorvátra, meg Putnokra. Meg osztán a vénasszonyok, hogy [gyógyítottak], ha valaki[nek] ez a baja, az a baja, dudvát főztek teának, hát ez-az amaz. A gyerekkorba. Hát később aztán igaz-e mi Putnokhoz tartoztunk nagyon soká', oda jártunk orvoshoz, meg Ózdhoz a kórházhoz, meg oszt mittudom én mikor, hány évvel ezelőtt helyeztek oszt Barcikához [Kazincbarcikához], az közelebb van ugye, majd Sajókazára. Oszt a gyerekek is, azér' mondom, hogy nem volt mint most ne, igaz-e szüléskor mint mittudom én később Vadnáról járt, majd Kazáról[Sajókazáról] járt a bábaasszony.

A II. világháborúról milyen emlékei vannak, miket meséltek?

Emlékszek rá, mer' akkor már 10 éves voltam, itt van a pince nem messze, ott voltunk mikor már itt támadták [Sajó]Galgócot. Az erdőből indult a támadás, emlékszek mikor a pince elé kiálltunk, mer' volt a mi picénkbe' is több család, Czifrusék, Tóth Józsiék, mer' ugye nekik nem volt pincéjük és rokonságba' voltunk. Ahol Ádám lakik, Német Marcsu néniék is ott voltak a pincébe'. Nagypám, ő nem jött ki a pincébe, itt benn maradt, azt mondta, majd reggel, ha begyöttek. Itt volt ennek a helyén ház, régebbi itt volt az istálló rész ne, ott aludt mindig öregkorába, nem lehetett a házba behívni, hogy jöjjön oda aludni, mindig ott aludt. Reggel jött: nem akartok ti hazajönni, má' itt vannak az oroszok, begyöttek. Má' a padon is jártak –ott volt a bicikli – ott tolják a biciklit, azt mondja. Más rendszer lett, ment a világ tovább, én mint gyerek. Előtte Horthy volt a kormányzó ugye a háború előtt, gyerek voltam akkor a fényképét láttuk a fehér lovon.

Viseletek:

Akkoriban mit viseltek a falusiak?

A férfiak abba' az időbe jobban csizmát hordtak, még nyáron is ünneplőnek, legtöbb résznek akinek több földje volt, azok a parasztok csizmába jártak ünneplőnek. Hétköznapi is csizma volt, nem azt mondom, ha dolgoztak, szanda, vagy olyasvalami volt, vagy mezítláb, de az ünneplőnek a parasztembernek pricces nadrág, csizma, a nadrág buggyantott, a szára szűk, fent meg oldalt kibuggyant. Nem mindenki, volt aki cipőt hordott, azt mondhatom különb volt mint a mostani, mert akkor bőrcipőbe' jártak, bőrtalpú cipőbe, suszterkisiparos csinálta azokat. Nem volt, hogy mentünk a boltba, vettünk egy pár cipőt, felhúzzuk, holnap meg már kivan a lábujjam. Régen nem volt cipőbolt, azok cipők voltak. Itt is volt suszter, Jasko Lajosnak az apja, az is csinált újat is, meg Lőrinc Béla bátyám, az is suszterkodott. (Miskolcon ma egy csináltatott bőrcipő 110 ezer forint, mesélte Jenő bácsi, de az igazi bőrcipő. Megrendelésre, azt mondta a suszter.) Nekem is az volt, bőrcipőm, meg volt a ma-

muszcipő is, gumiból is, de ünneplőnek, bőrcipő volt, bőrtalpú. Fehér ing, mellény volt divat az öltönyhöz, ujjatlan mellény. Voltak magyar vagy bocskaizsinóros gombos fonott valami volt kétoldalt rajta, gombolónál is a gomb is abból volt, de attól is még oldalra rövid nadrággal. Gyereknek is nyakkendő, ez a masninyakkendő, sötétkék rövidnadrág kabáttal. A férfiak hétköznapi munkába holmi nadrágot, posztószövet, vászon; nyáron nagyon régen fehér bő gatyát hordtak, olyan egy volt, a kis Buri bácsi, ő járt mindig télen-nyáron, abba' járt csupasz lábszárral. Kis ember volt, a felsőteste megvolt rendesen, a keze-lába volt rövidebb, olyan kis ügyes munkásember volt, ő ásta a faluba' a kútakat, mer' igaz-e jobban elfért. Ácsmunkát bárdal –régen nem volt szalagfűrész meg ilyesmi – faragtak a hosszú vastag fa, így volt ne letéve és bárdal, hosszú pengéje van, mint a fejsze, ahhoz hasonló. Fejszével nagyolták, utána faragták vele. Na, tudni kellett vágni, a nyel meg úgy állt benne, hogy nem így, ahogy a fejszébe' hanem félreállt a nyele, hogy a keze hozzá ne ütődjön, mert az úgy kellett egyenesen tartani, hogy a nyellel a keze, hozzá ne ütődjön a fához. Volt balkezesnek való nyéllal is. Próbáltam vele dolgozni, mer' én is csináltam famunkát is, sokmindent csináltam, kisebb épületeknek tetőt is, csűröket.

A női viselet milyen volt?

Ruhába jártak[egyberészes viselet], nem úgy mint most, olyan, hogy nadrágba jártak volna, olyanra nem emlékszek. Itt is volt a faluba egy viselet, de nem olyan cifrák, mint például, a Mezőkövesdieké. Az idősek: szoknya, blúz, a derekán madzag volt, nem gumi. Az anyagból volt, azzal volt felkötve. Volt ráncos szoknya, hogy így szét ráncra szedve bő. Használtak alá, ami ilyen bővebb, az öregasszonyoknak, szoknyát, alsóneműt, mint most a néptáncosoknak, olyasmi. A fiatalabbak ruhába jártak egyrészesbe. Foncsikos haj, a lányoknak befonva – nem lófarokba fogva, mint most – befonva egy ágba, volt akinek két ágba. Az asszonyoknak mikor férjhez ment[ek], kontyba hordták, a fiatalasszonyok, az öregek is. Itt a faluba' olyat nem láttunk, hogy levágott körhaja lett volna valakinek, gyerekkoromba olyat nem láttam. A férfiaknak rövid haj, nem kopasz fej, nyírott rövid haj. Egymást nyírták, volt aki tudott nyírni, ahhoz jártak. Volt egy gépollója - még nekünk is van egy -. Én mondjuk nem tudtam nyírni, az asszony vette az apját nyírni, még élt. Borotválkozás nyeles borotvával, nem ismertük a pengét, az apáméval, még a kezdet kezdetén én is nyeles borotvával, nem olyan az mint a kés, [hanem] be lehet hajtani, a borbélyok borotváltak vele régen, bicskaszerű, csak másképp néz ki, annak a végénél itt kiállt valami, az ujját úgy ráteszi. Magoknak fenték, az én apámnak meg nagyapámnak olyan volt, hogy mondjuk egy ilyen hosszú fa, ne lécféle-szerűség, arra volt ráfeszítve egy szíj, rászögezve, azon fenték. Volt olyan, aki a nadrágszíját a kilincsre akasztotta azon fente a borotvát. Volt szőrpamacsoló – tán még nekem is megvan – szappant, mosószappant használtak. Későbbi időbe' volt ilyen habzó [borotvakrém] má' a mi időnkbe, de apámék, nagyapámék azt használták.

Ünnepek, szokások:

Milyen ünnepek, szokások voltak itt a faluban, egyházi ünnepek pl. egy húsvét hogyan zajlott?

Búcsú napja július 2-a Boldog Asszony napja, nem mindig vasárnapra esik, akkor a következő vasárnap. Húsvét is, Nagypénteken járni kellett a templomba akkor is volt szentségimádás, mikor Krisztus urunk meghalt, a gyerekeknek is menni kellett.

Voltak szüreti bálok, mulatságok, le tudna írni egy ilyen?

Megterveződött, hogy vasárnap, mer' akkor voltak akkoriba' a bálok, nem volt szabad szombat. Szüreti felvonulás is volt végig a falun lovaskocsival is felültek a lányok felöltözve a szokásos ruhába, magyar ruhába. Lóháton, fehér ing, kalap szépen sorba' meg gyalogosan is. Este – még akkor nem volt kultúrház – az iskolánál volt a bál, később, mikor a kultúrház felépült, ott. Felakasztgatva a csengettyű, úgy hívtuk, levágva szárával, oszt azon lógtak a fűrtök. Aki lopta a szőlőt, a lányok voltak az örök oszt akkor elfogták és büntetés, má' nem tudom hogy volt. Szerepelgettünk abba' az időbe', szerepeltem, a tanító nénivel jártunk kultúrversenyekre, Szelekovszki tanító nénivel, még Serényfalván is, meg ilyen helyekre.

Voltak-e olyan szokások és hiedelmek, melyek nem az ünnepekhez, hanem csak itt a faluban voltak szokások?

Olyan volt, hogy október 20-án - Vendel napján - búcsút azon a napon mindig megtartották, mert valamikor itt a faluban, úgy mondták a régiek, dögvész volt. Sok jószág elpusztult és állítólag régen még oltárt is állítottak Szent Vendel napjára. Azon a napon ünnepeltek: a jószágát senki nem hajtotta ki, se be. Aki az iparba' dolgozott azon a napon - ha tudott szabadságot vett ki - , de itt a faluba' a mezőgazdaságba' a napján nem dolgozott senki. Amikorra esett, ha hétfőn, akkor hétfőn tartották a búcsút. Gyöttek akkor is vendégek, nagyobb búcsú volt, mint a rendes, nagy ünnepség volt. Az egy fogadott búcsú, annak a tiszteletére, hogy megszűnt a marhavész, megszűnt az állatok pusztulása, és akkor fogadták meg, hogy azt a napot megünneplik az ősök. Nincs kiírva, de megtartották.

Sebők Gyuláné

Család

Az első kérdésem a családra vonatkozik: az ön szüleiről, nagyszüleiről ha tudna mondani néhány dolgot?

'39-be' [1939-ben] születtem, 8 osztályt végeztem. Szüleim földművesek voltak, édesapám télen bányába járt dolgozni a földből éltünk meg.

Hogyan ismerkedett meg a férjével?

Mi nem messze laktunk egymástól, az ő húga nekem a barátnőm volt. Ő is járt nálunk, én is jártam nálok. Nekünk nagyon jó kútunk volt, odajártak vízért, a felvég, mert olyan jó ízű vizünk volt. Ha mentek a szőlőbe, nálunk jöttek vízért. Ismertük mi gyerekkorunk óta egymást.

Gyermekkor

Gyerekkorában milyen játékok voltak?

Nem volt annyi játék, még rádió se volt. Bújócskáztunk, labdázunk, szőrlabdát csináltunk azzal játszottunk. A gyerekek összejártak, találkoztak a felvégbe' – mer' mi a felvégbe laktunk, a templom környékén. 16 éves koromba' elmentem az erdőre dolgozni, csemetét ültettünk.

A későbbiekben milyen szórakozás volt?

Jámborfi Józsefné és Szelekovszkyné tanító nénik tanították be a gyerekeknek a táncot, színjátszó csoportnak a szerepeket karácsonykor, húsvétra. Én is szerepeltem meg táncoltam is. Az '50-es [1950-es] évekbe' már a kultúrba', addig nem volt az se, ha volt valamilyen mulatság szabadtéri volt vagy valamelyik háznál [volt]. Cigányzene volt akkoriban' csak. Ez a két tanító összefogta a fiatalokat, verselni kellett, szerepet játszani.

Mikor fiatal volt miben segített a házkörül?

Nagyon sok mindent segítettünk. Akkor is voltak jószágok, szecskát kellett vágni, ganajászni, legeltetni a teheneket.

Fiatalkorából el tudná mondani egy napját?

Mikor már nem jártam iskolába el kellett végezni az otthoni munkát, udvart kitakarítani, a jószágok ellátásába besegíteni, vágni a szecskát, ganajászni. Ha ezt elvégeztük, lehetett akármit is csinálni, szabadok voltunk. Ha eljött a délután akkor meg elvégeztük a dolgot és összecsoportosultunk 4-5-6-an, mikor hányan lányok-fiúk a templom környékén, szórakoztunk, beszélgettünk.

Volt-e valamilyen emlékezetes esemény még fiatal korában?

A lányok összetartottak a korosztályukkal, a barátnőimmal vasárnap 3-4-en jöttünk le a faluvégéig. Volt mikor elmentünk a Sajó-hídig, onnét meg vissza. Ez volt a szórakozás vasárnap délután.

Kapcsolatok

Volt-e valamilyen kapcsolata Hosszúrévpusztával?

Mikor én iskolába jártam 2 család lakott ott, mert akkor a gróf cselédei voltak. 3 gyerek járt iskolába onnat, minden reggel gyalog jöttek ki és mentek haza télen-nyáron. Utána ők elmentek onnat. 2. vagy 3. osztályos lehettem mikor együtt jártunk iskolába.

A gróf milyen szerepet játszott a falu életében?

Jelentős szerepet játszott, de arra már nem nagyon emlékszek. Azoknak volt földjük, erdejük, fát kitermelni mentek az emberek. Cselédjük is volt, azok művelték a földet, de a [második világ] háború után elvették tőlük.

A templom milyen szerepet játszott az Ön életében?

Katolikus vagyok, a családom is az volt. Menni kellett misére, délután a litániára, utána lehetett csak szórakozni menni. Járt mindenki hittanra, a plébános tartotta.

A vasúton volt személyszállítás? Emlékszik rá mikor építették?

Nem tudom mikor építették a vasutat, személyszállítás volt rajta. Nem állt meg itt a személyvonat, hanem Dubicsányba vagy Vadnára kellett menni ha valaki utazott, még nem volt buszjárat.

A szomszéd községekkel jó volt a viszony?

Nem hallottam róla, hogy probléma lett volna, a Dubicsányiakkal is pl. elég jó viszonyt tartottak az idősök, arra emlékszek nem volt civakodás.

Hová jártak a férfiak bányába?

Szénbányába dolgoztak, az én apám még Ormosra járt, de a férjem [Felső]Nyárádra meg Szelesre. Mikor még kislány voltam emlékszem még gyalog mentek Ormosra. Este 8-kor indultak, hogy 10-re odaérjenek, reggel meg műszak után megint jöttek gyalog haza. Kevesnek volt biciklije a faluba', még abba' az időbe' az se nagyon volt.

A faluban segítették egymást az emberek. Voltak-e esetleg haragosok?

Biztos volt aki haragudott a másikra, de azért összetartottak az emberek. A rokonság pláne, pl. ha össze kellett hordani a terményt 5-6-an összefogtak és egyik nap az egyiknek, másik nap a másiknak hordták be, segítették egymást természetesen. Mikor eljött a géplésnek az ideje, akkor is pl. mikor az én apámnak gépeltek a rokonok 5-6-an összefogtak. Mikor ez megvolt mentek a következőhöz.

A faluról

Hol vásároltak?

[Sajó]Galgócon volt egy fűszerbolt, ahol alapvető dolgokat lehetett kapni: cukor, kenyér, élesztő fűszerek, stb. Lisztet mindenki örölt magának, búzát elvitték a malomba, megőrölték és abból süttek kenyeret. Vásárolni Putnokra jártak az én szüleim is, ha ilyen holmi túró, tejföl, tej volt oda vitték eladni. Ott volt egy piac, Putnok volt a legközelebb az én anyám is odavitte eladni.

Milyen volt a közlekedés?

Gyalog mentünk, buszjárat nem volt, hanem öszeszervezkedtek az asszonyok 4-5-en akiknek nem volt lovasszekere, – mert nem mindenkinek volt szekere – és akkor korán, hajnalba’ elindultak, reggel 7-8 órára odaértek. Eladták a holmit, házhoz is vitték, megint elindultak gyalog vissza.

Ha valaki beteg lett hogyan gyógyítottak?

Hogy hittak-e orvost vagy nem, azt nem tudom. Egyszer tüdőgyulladásba’ estem, hozzám jött az orvos, Bánhorvátról járt egy Predkászky nevű orvos, ha jól emlékszem. Aki hívta ment oda, azaz egy orvos volt. Később már Putnokra kellett menni.

Hogyan jutottak el a hírek a faluba?

Én nem emlékszek, hogy újság lett volna, egyik ember a másiktól. Egyik ezt hallotta, másik azt hallotta. Akkor az emberek – én még gyerek voltam – az én apám is mikor kijöttek a templomból 8-10-en összegyűltek, elmondta mindenki mit hallott, mit látott. Esetleg a kántor úr vagy a pap többet tudott, mer’ akkor az okosabb, értelmesebb ember volt, meg biztos, hogy olvasott is, ő már többet tudott az embereknek mondani. ’56-ba [1956-ban] lett itt a faluba’ rádió, ami már hozta a híreket.

A háborúról meséltek-e Önnek a szülei?

Én is emlékszek a háborúra már, ’45-be’ [1945-ben] lett vége. Mi a pincébe’ voltunk mikor bejöttek az oroszok, a testvéremmel oda lettünk kivíve. Ott vártuk meg míg az oroszok bevonulnak. Minket nem bántottak, csak apámnak ellopták a bőrkabátját. Apu is olyan volt – emlékszek rá –, hogy kíváncsi volt. Kiment – ilyen nagy pincénk volt, nagy tornáca volt, hosszú –, mihelyt kiment az útra meglátták, levették róla. Mikor elvonultak az oroszok akkor mentünk vissza a házba. A mi házunk – ahol most Sári doktor lakik – a falu végén volt. Abba’ az időbe’ az nagy háznak számított, mert attól mindenkinek kisebb volt, oda telepedtek be az oroszok. Elmúlt a háború, mindenki élte az életét, dolgozni kezdtek az emberek. Az emberek összefogtak, mert elvitték a teheneket, lovakat. Egy tehén volt egyiknek is, másiknak is. Összefogtak, úgy kezdődött meg az élet, szántottak, vetettek, abból éltek az emberek.

A falu területén sok szőlővel beültetett terület van, Önöknek volt-e szőlőjük?

Volt szőlőnk, pincénk is volt. Sok munka volt vele, meg kellett kapálni, kötni, meg kellett dolgozni.

Milyen jelentősége volt a Sajónak a mindennapokban?

Valamikor nem itt volt a falu, hanem ahol most a kereszt van, ahogy jönni be a faluba. Olyan nagy volt az áradás, nem volt gát. Kiöntötte a falut a Sajó és akkor felköltöztek ide a dombra. Én erre nem emlékszem, csak hallottam.

A faluban működő sport-, népdal- néptánc-kör, énekkar valamelyikének tagja volt-e?

Igen, tánccsoport működött, amit Szelekovszky tanító néni vezetett. Az Oláh nevezetű erdész felesége is bekapcsolódott a tánccsoportba, erre emlékszek. Míg iskolába jártam, még utána is, míg férjhez nem mentem, mindenütt ahol szerepelni kellett, táncolni, szüreti bálon részt vettem. Annyi szórakozás volt a falunak semmi több.

Volt-e olyan ami emlékezetes maradt ezek közül?

Május elseje pl. az emberek összefogtak és a szőlőnek kifele ott tartottak ilyen nagy majálist. Volt egy ember a faluba' akinek harmónikája volt, az szolgáltatta a zenét. Mindenki jól érezte magát, ettek-ittak az emberek, sört mértek.

Működött fonó a faluba?

Én is fontam valamikor. Az én anyámnak is volt kendere, azt nyűni, áztatni, csapni, fonni kellett, én mindenbe részt vettem. A Sajón áztattuk a kendert, emlékszem ilyen cölöpökbe apám berakta, lerakták ilyen 4 rúd közé és akkor 4-5 napig kellett áztatni, mert ha tovább áztatták nem volt jó, mert akkor széjjel ment a kender. Akkor mikor kiszedtük a Sajóból kiteregettük, megszáradt és ilyen tilón csaptuk el, abból lett a kender, abból fontunk, szőttünk. Én már nem szőttem, de fonni fontam. Mindenkinek volt számfája, hamar kész volt, fonva a fonal, kinek milyen vékony. Akkor a szövőszéket berakták a házba és azon megszőtték a lepedőt, zsákot, meg mindent.

Milyen volt a közbiztonság?

Nekem sok bajom nem volt velek. Csendőrök is voltak, később rendőrök. A csendőröktől az emberek tartottak, 2 csendőr járt, azok is gyalog. Elmentek pl. a bíróhoz, – a férjem nagyapja bíró volt –, a bírónak tudni kellett mi történt a faluba, volt-e lopás, és ha valaki olyan volt azt odahívták és elbeszélgettek vele – gondolom.

A falut erdő veszi körül volt-e erdőjük, esetleg vadásztak-e?

Vadászni nem, de erdőnk nekünk is volt.

A határ Önnek mit jelent és mit jelentett a falunak? Mi tartozott hozzá?

Azt tekintettük a falu földjének ameddig a falu határa volt. Pl. meg volt szabva a dubicsányi rész honnét kezdődik, meddig tart a [Sajó] galgóci határ. Már a dubicsányi határba nem mentünk se szántani, se vetni, kapálni. Meg volt szabva melyik a dubicsányi, vadnai, sajókazai rész, 3 község zárja a [Sajó]galgóci határt. Mindenki tudta, hogy tovább nem mehet, nem volt probléma.

Nem is volt a faluban más vallású vagy nemzetiségű, esetleg tót?

Voltak reformátusok, tótokra nem emlékszek. Nagyon jó kapcsolat volt, mert aki ide bejött, mivel katolikus templom volt, református nem, kénytelen volt odajárni.

A faluban melyek az Ön számára fontos helyek?

A templom környéke az nagyon fontos volt, mindenkinek fontos volt. Ott gyülekeztek a gyerekek, nem volt még alvég mint pl. ahol most lakunk. Itten nem volt ház, csak a Kisék háza, ahol most a tájház van, meg ami a szomszédomban van. Lényegébe az élet a templom körül zajlott, mert ott volt a gyerekeknek az iskola, parókia, templom, tanítói lakás. Ott volt a mi utcánk is, a templom környékét lehet mondani ami olyan fontos volt abba az időbe. Olyan nagyon nem jártunk le az alvégbe, csak ha sétálni jöttünk, akkor. Emlékszek rá nagypénteken azt mondták, hogy aki a folyóba megfürdik az nagyon szép lesz, szép marad. Éjszaka 2 óra körül, míg át nem szállja a madár a folyót, ezt a patakot, ami énelöttem van. Éjszaka felébredtünk, 5-6-10-en egy órakor költöttük egymást, jöttünk megmosakodni a patakba, és szépek lettünk.

A gémeskút már akkor is ott állt ahol most?

Igen, odajártak a tehenet, lovat itatni. A faluba nem volt ilyen sok kút, mint most. Akinak nem volt az udvarán kút, vagy kevés volt a víz, mert ugye fürdeni, főzni, mosni mindent kellett. A jószágoknak már nem jutott víz, odahajtotta reggel-este és ott itatott. Volt egy nagy favályú, hatalmas nagy volt. Húzták a gémeskútról a vizet, öntötték bele és itták a tehenek vagy a lovak. A faluból sokan odajártak. Télen meg azért is leengedték a tehenet, mert az ólba volt, járkáljon, annak is járkálni kell.

Milyen ételeket fogyasztottak?

Abba az időbe mondjuk hús is volt, csirke mindig volt a portán, tojás, a tehen tejet adott, túró, tejfel ez mind meg volt. A kenyér szintén meg volt, mert nekünk földünk volt, megtermeltük a búzát, elvitték a malomba megőrölni. Krumpli szintén volt. Kenyeret mindenki háznál sütötte, kemencénk volt nekünk is. A gyümölcsről ne is beszéljünk, nekünk nagy kertünk volt, arra kifele, rengeteg gyümölcsünk volt.

Ünnepek, szokások

A szüreti bált le tudná írni?

Nagyon szép szüreti bállok voltak, én is már 17-18 éves voltam. A szőlőt össze kellett fogni, a kultúrba fel kellett akasztani. Aki letépte a szőlőfürtöt fizetnie kellett. Felvontunk a faluba szekerral, lóháton a fiatalabb emberek. Hordó a szekeren meg szőlő. Több helyen megálltunk táncoltunk, énekeltünk, este meg mentünk a bálba.

A húsvéti-, pünkösdi ünnepek hogyan zajlottak itt a faluban?

Legtöbbször a templomba', este lehetett csak bálról vagy összejövetelről szó. A húsvét úgy telt, hogy a fiúk jártak locsolkodni vödörrel. Volt akit kivittek a kúthoz vagy ide levitték a patakhoz, a lányok örültek, hogy meglocsolták a fiúk.

A búcsú hogyan zajlott?

Fő hangsúly a templomon volt, templomba kellett menni. Délelőtt jöttek a vendégek [Sajó] kazáról, Serényfalváról, elmentünk a templomba. A templom körül voltak a sátrak, árultak édességet, játékokat, meg mit tudom én mismiket. Ebéd után elmentünk a búcsúba, kinek mennyi pénze volt úgy vásárolt. A kistréten volt egy nagy ringlispír mindig, nem motorral működött, hanem hajtani kellett fiúknak, ötnék-hatnak. Volt 12 szék, pontosan nem emlékszem. Annyi volt a jutalmuk, hogy egyszer felszállhattak a hintába.

Voltak-e hiedelmek, szokások ami a falura volt jellemző?

Nem tudom. Katolikus a falu, aki bejött a faluba és nem katolikus volt, az is beilleszkedett, hátránya nem származott.

Sebők Józsefné

Család

Az első kérdésem a családra vonatkozik: az ön szüleiről, nagyszüleiről ha tudna mondani néhány dolgot?

Bányász volt az apám, nagyon fiatalon – 45 évesen – meghalt. Anyám meg 97 évig élt. Hárman voltunk testvérek: Annuska, Karcsi meg én. Én 6 elemi jártam itt [Sajó] galgócon. Az öcsém is bányász volt, a húgom kicsi volt, mikor meghalt apu. Az első világháborúban anyai nagyapám maradt oda. A nagyapámat Lőrincz Lajosnak hítták, 12 évig volt tartalékos. Anyai nagyapámat '14-be' [1914-ben] elvitték, Antal Lajosnak hítták. Anyu '13-ba' [1913-ban] született, nem is ismerte az apját, sokan odamaradtak. Akik elestek a háborúba' azoknak az emlékére egy tábla van a templomba' feltéve, meg a gesztenyefák a templom körül is, amit a Nemes kántor úr hozatott osztán elültették az emberek. Mezőgazdasággal, földekkel foglalkoztunk nem volt egyéb lehetőség. Sokat kellett dolgozni – hor-dás, géplés aratás, mindent csináltunk, mert ha öröltünk csak úgy volt kenyér.

Hogyan ismerkedett meg a férjével?

Igen fiatal voltam, szerepet próbálgattunk az iskolába', öt évig udvarolt. A faluba' mindenki ismerte egymást, oszt akkor így. Azelőtt Vadnára, meg Dubicsányba se nagyon mentek csak itt a faluba, mert katolikus a katolikussal házasodott.

Gyermekkor

Elmondaná egy napját, mit csinált gyerekkorában iskola után?

Hétköznapi mentünk mindig dolgozni, kapálni, gordonyozni, fát hordtunk. Vasárnap meg mentünk sétálni, elmentünk egész a hosszúrévig. Vagy a kistréten leültünk, ott beszélgettünk mi lányok. A fiúk mentek éjjelizenét adni, Ujj Sándor tudott hegedülni. Este nyolc órára haza kellett menni.

Gyerekkorában milyen játékok voltak?

A búcsúba' lehetett venni játékokat, de általában' magunknak csináltunk labdát, csutkababát mindenfélét, bújócskáztunk, fogócskát játszottunk meg ilyesmiket.

Miben segített a házkörüli munkában gyerekkorában?

Mindent csinálni kellett még kisebb voltam is. Anyám elment szántott, vetett, mert apu beteg volt. Énnem kellett otthon mosni, főzni, állatok is voltak, azokat ellátni. Télbe' fonás 10 óráig, lámpa mellett.

Kapcsolatok

Volt valamilyen kapcsolata a Hosszúrévpusztával?

A kastély a gróf Serényi Ödöné volt, nem volt nős ember. Sok főgye volt, kiosztották a földet a [második világ]háború után. Vékony, magas ember volt, járt a templomba is, emlékszek rá.

A templom milyen szerepet játszott az Ön életében?

Katolikusok vagyunk, mindig jártunk, én még most is járok templomba. Addig nem is mentek férjhez, nem is házasodott csak katolikus katolikussal. Itt volt a parókia felettünk, itt volt helybe a pap. Minden vasárnap volt mise, innét járt [Sajó]kazára is, sokáig itt volt mikor még iskolába jártam.

Hitoktatást tartottak?

Az iskolába' kötelező volt, az értesítőbe is be van írva, a papnak a neve is, meg a kántoré. Bibliát meg katekizmust tanultunk.

Hová jártak bányába dolgozni?

Az én apám is, mint sokan dolgozták azt a kis földet, bányászok idény-bányászok voltak, télen jártak, nyáron meg a földdel bajlódtak. Sajókazára Sólyomba, Szelesakna, Kisbarca. Korán el kellett indulniuk. Fárasztó volt az, azé' mentek olyan hamar tönkre, nagyapám is ugye. Elmentek az ózdi gyárba is dolgozni, valamiből élni kellett. A vasúthoz is jártak, ki hol tudott, szőlő-, mezőkerülő is volt.

Ön is járt a fonóba?

Csak így egymásho' jártunk fonni, nem volt ilyen nagy valami, a szomszédok elmentek egymásho'. Sebők Mariskával voltam én barátnő, együbe volt a kert aztán elmentünk hol egyik, hol másik lányhoz fonni. Anyu nem ért rá, sok dolga volt, a sok állat, tehén meg minden. Vittem Vadnára törni a kenderet, ilyen vizimalom volt ottan. Forgatni ügyesen kellett, hogy a kezéd oda ne kapja. A víz hajtotta, ahogy gyött a Vár-pataktul. Az emberek amit tudtak megcsinálták magoknak. A csúrt is az apjoknak a nagyapja csinálta. Nem tettek akkor még betont, csak közvetlenül rakták még '38-ba' [1938-ban]. Az Éva nagyapjának a testvére mamának testvére volt, ilyen alacsony ember, kutakat ásott meg ilyeneket csinált. Lajosnak hítták, Buri Lajos. Egymáson segítettek az emberek. Ha gépi hordás volt, közösködtek az emberek szekeren, tehenen, ökör, ló mikor mi, azzal jártak aki úgy volt igaz-e. Lovat hoztak ki, szekeret, jártak az erdőre, ide-oda fuvarba.

A faluról

Ha valaki beteg lett hívtak orvost? Hogyan gyógyítottak akkoriba?

[Sajó]Kazán volt orvos, szekérrel elhozták vagy mentek gyalog a hegy alatt a sárba'. Keserves volt az is. Borbás Antalnak hítták az orvost mikor én gyerek voltam, aztán [Bán]horvától járt ki Plednácki András aki apámat kezelte, apu '50-be' [1950-ben] halt meg.

Hová jártak vásárolni?

Putnokra jártak az asszonyok, mentek gyalog, meg aztán Dubicsánybul vonattal. Felkeltek hajnalkor, vitték a tejholmit árulni, meg kész helyre is jártak. Gyümölcsöt is, meg amit tudtak. Venni is ott vettek. Valamikor a régi időbe' zsidók voltak a kereskedők. Mamám mikor még gyerek voltam, holmi maradékot vett, amit tudott azt megvarrta. A zsidók odaadták hitelbe is az árujukat.

A hírek hogyan jutottak el a faluba?

Újság volt, de rádió még nem. Mikor gyerek voltam a Horthy-időbe' Új nemzedék nevű újság volt. Ha mentek valahova és hallottak valamit erről-arról, nem tudott még akkoriban' az ember a világ dolgairól még az országeről se.

Egy disznóvágás hogyan zajlott le?

Nem volt üst, sparhelton csinálták amit kellett, a zsírt csak másnap sütték. Töltött káposztát, hurkát csináltak, pecsenyét süttek. A rokonságból koma, sógor, közvetlen rokonokat összehítták vacsorára. Addigra már volt bor, pálinka, minden, mer' dolgoztunk a szőlővel.

A faluban működött sportkör, énekkar, népitánc? Részt vett Ön valamelyikben?

A tanítónő szervezte, irányította a táncot, Annuska is járt velük versenyekre. Anyák napjára a tanító néni adott ilyen verseket, még én is szerepeltem. Szelekovszkyné tanította be ezeket. Régen úgy volt, hogy kiültek a lányok mindenütt a kapuba, nem volt rádió. Sziráckieba, Jaskoéba vagy fent Ádámék kapujába beszélgetni.

Milyen volt a közbiztonság a faluba?

Itt biztos hogy rend volt. Ha bál volt is, 2 rendőr mindig itt volt, de nem nagyon volt rájuk szükség, békességbe' mulattak az emberek.

Viselet, ünnepek

Milyen ruhákban jártak az emberek? Le tudná írni?

Mikor én gyerek voltam sokáig rövid ruhákat hordtunk, az idősebbek is csak egyszerű falusi ruhát hordtak. Színbe' a fiatalabbak világosat, az idősebbek nem jártak kacafajtába, ha már idősebb volt akkor barnát vettek fel csak. Meg aztán bekötött fejjel, meg kontyba hordták a hajokat az asszonyok. Még kabát se volt, télen ha mentek a templomba vastag kendőt – Belíner kendőt – terítettek a vállokra. Nadrág se volt. Télen szőttek, fontak az asszonyok. Kendert vettek, aztat kinyűtték, beáztatták, szárították, csapták – el is felejtí az ember.

Hogyan ünnepelték például a húsvétot?

Akkoriba' jártak locsolkodni mindég. Öntözködtek vederrel, húzták a kútból a vizet, meg bádoggal, de volt később kölni is.

A búcsú hogyan zajlott le?

Sok sátor volt a templom előtt vagy lent a Köpüs-kútnál. Volt mise, körmenet, vendégeskedtek, jöttek a rokonok minden felül. Nagy búcsúkat csináltak. Nem süttek még akkor tortát, kellett [sütni] kalácsot az volt, diós, mákos, túrós kalács. A gyerekek cukrot, babát vettek a búcsúba', ringlispír meg céllövölde is volt. A Vendel búcsú tán még nagyobb volt október 20-án. Az ősök azér' fogadták meg, mert akkor szűnt meg a marhavész a faluba.' Arra van felszentelve a kis oltár a templomba'.

Tartottak-e szüreti bált a faluba?

Ugy emlékszem volt felvonulás egyszer-kétszer, bál volt gyakran, cigányzenével.